

MA'JIL

Banyalbufar

Nova Era N°5 Maig 1997
Edició de 130 exemplars personalitzats

Publicació trimestral de l'Associació **MA'JIL**
07191 Banyalbufar, carrer Font 2 - Fax (971) 45 68 58
C.I.F.: G-07789266
Dipòsit legal: PM 1345-93

Consell de Redacció

Benet Alberti
Jaume Alberti
Miquel Ambrós
Maria Rosa Compte
Guido Dettoni
Vicent Seguí

Disseny i Realització
Soporte Informático de Baleares, s.l.

amb el suport de

SUMARI

EDITORIAL

NOTÍCIES DEL POBLE

NOTÍCIES DE LA SALA

CORRESPONDÈNCIA

SA PLAÇA

Tauler d'Anuncis
Ajuntament de Banyalbufar

Novetats de la biblioteca

Conveni urbanístic de Son Bunyola

La importància de la preservació del nostre patrimoni històric
Margalida Albertí Cabot

El camí del Correu i la font del Garbell
Gaspar Valero i Martí

Foc a la barraca
Juanjo Pla

IDEES, OPINIONS I SUGGERÈNCIES

Descontaminem Mallorca, preservem Banyalbufar
Javier Belenguer

El GOB i ARCA: ara dic blanc, ara dic negre
Jaume Albertí i Albertí

NATURA

Primavera. Espectacle natural
Xavier Canyelles

Banyalbufar i el futur parc natural de la Serra de Tramuntana
Jaume Albertí de Son Salvà

HISTÒRIA

Banyalbufar i l'Arxiduc (I)
Benet Albertí Genovart

GAI SABER

Contaminació dels boscos
Juan A. Vives Vallés

El que pot passar
Pau Vives i Vallés

Retrato II
Juanjo A. Pla

Liantos al olvido
Ana Isabel Seguí Cañamás

La tardor a Banyalbufar
Jaume Albertí de Son Salvà

Les Quatre Reines
La Reina d'ors (continuació)
Miquel Ambrós

Una frase gens encertada

Que les opinions dels nostres col·laboradors tinguin ample ressó en el poble, és una cosa que ens omple de satisfacció. Si, a més, susciten polèmica o diversitat d'opinions, estam més contents encara. Per això tenim una cura especial de la nostra secció de *Correspondència* perquè és en ella on els nostres lectors es poden expressar lliurement criticant, corregint, puntualitzant o contradient les afirmacions que es puguin fer en els escrits que publicam. Malament aniria si les opinions publicades no es comentassin. Seria senyal que o bé la gent no llegeix **MA'JIL** o bé, si el llegeix, no se sent interessada pel seu contingut.

Feim aquesta precisió després de llegir la carta que apareix en aquest exemplar i que fa referència al tema dels propietaris de l'aigua de Banyalbufar. En aquesta secció no entrem en el contingut de la carta. Només volem fer esment de les paraules finals de l'esmentat escrit, o sigui (i citam textualment): *Esperam que el to de la revista torni a ser de respecte, ja que tant la desqualificació com els insults no són el mitjà més adequat perquè hi hagi un clima de concòrdia en el poble.*

Davant d'una afirmació tan contundent, ens hem quedat de pedra. Anem per parts. Comença dient: "Esperem que el to de la revista torni a ser de respecte"... Això suposa que la revista va començar tenint respecte i ara no en té. No ho entenem, perquè el Consell de redacció ha tingut cura fins ara de fer feina en un ambient de respecte a tothom i a totes les opinions fins al punt que més d'una vegada se'ns ha tirat en cara que ho som massa, de respectuosos, que hauríem de donar més branca. Potser els autors de la carta es refereixen al contingut de l'article que la va motivar. En aquest cas haurien de precisar més. El fet que, **al seu entendre** (i subratllam això), no s'hagi mantingut el to de respecte en un escrit determinat no vol dir que que **MA'JIL**, com a tal, l'hagi perdut. O no saben, senyors, que d'un particular no es pot deduir mai un universal, segons afirmen les regles fonamentals de la lògica?

Però els que més ens ha dolgut ha estat la frase final: "No són el mitjà més adequat perquè hi hagi un clima de concòrdia en el poble". Això no ho acceptam de cap manera. **MA'JIL** no és una eina de discòrdia entre el poble. Pot ser-ho de discussió o pot provocar diversitat d'opinions, però mai no ha trencat el clima de concòrdia del poble. Potser sí que l'esmentat escrit no ha agradat a certs components de la comunitat de regants, però ells no són el poble. Una altra vegada es fa un salt il·lícit i es confonen els interessos, ben legítims per altra banda, d'uns quants amb els interessos de tot el poble. No confonguem les coses, senyors, i sobretot evitem de caure en globalitzacions que poden ser l'avantsala d'una actitud totalitària.

Per acabar recordam el número 7 del nostre decàleg: **MA'JIL** vol ésser una plataforma de diàleg entre les diverses opinions i punts de vista de la vila de Banyalbufar. I això -ho deim amb la mà al cor- ho hem acompanyat escrupolosament.

Dia 1 de gener. El famós pàrquing ha quedat buit. Ja no s'hi veu la humanitat de n'Amàlia, perquè a partir d'aquest dia es va jubilar. Han desaparegut també els cossiols que hi donaven un toc de color. És que potser també s'han jubilat? Caldrà investigar-ho.

A propòsit del pàrquing, sabeu que durant uns mesos el rètol de LLIURE estava permanentment posat, tot i estar tancat? Ja me direu com hi havien d'entrar els passants! A pes de braços o amb aletes a les rodes per saltar per sobre la barrera? L'Ajuntament hauria d'estudiar quina de les dues solucions és la més econòmica.

Dia 5 de gener. Un any més arribaren els Reis d'Orient a primeres hores del vespre amb suzuki, com l'any passat. La festa fou molt llúida, perquè tothom hi participà, sobretot les nines i els nins, que esperaven amb els ulls guspirejants d'emoció i nerviosisme els regals que els duïen. El temps hi féu acte de presència amb unes gotes de pluja, que no malbaraten la festa.

Dia 18 de gener. Dimonis corrent pel poble, botifarrons, llonganisses, bistecs, vi, fruita i música a voler per celebrar St. Antoni. I encara n'hi ha més: balls, foc i sótoles (no *volteretas*, com diuen ara). Això és aprofitar sa Plaça quan molts la donaven per perduda. I que no diguin que no ens va la marxa!

Parlant de sa Plaça, una bona notícia. Ja hi ha el nou rètol, o sigui, *Plaça de la Vila*. Això de plaça d'Espanya per als espanyols. Banyalbufar és la vila!

Dia 20 de gener. En Tià de Son Tomàs ha inaugurat un forn a s'hort amb una porcelleta que els àngels hi cantaven. No digueu a ningú que la varen inaugurar els "rojos", amb perdó per si algú dels presents no s'hi sent. No voldríem que en Tià fos objecte de represàlies.

Finals de gener. "Cas Batle Negre" està tancat perquè el propietari fa obra. Només ens queda "Can Let" per passar-hi la vetllada. Ni el dret d'escollir tenim.

Dia 8 de febrer. Festa de Carnaval amb rua i tot. Sa rua va partir de sa Plaça i va anar fins al restaurant de Can Paco a sopar com a reis. Després hi hagué ball fins que el cos va dir prou. Aturaren els rellotges per evitar que els vampirs es despertassin a mitja nit i en fessin de les seves. Espectaculars, una "rossa *playera*" que atreïa totes les mirades i la visita d'en Joaquín Cortés i na Naomí Campbell. Només hi mancava la premsa del cor per fer la crònica rosa de la festa.

Dia 23 de febrer. Bany-al-bahar fa l'excursió ajornada, que consisteix en anar a Estellencs pel camí vell passant per sa font de s'Obi, es sementer de baix, son Serralta i es Collet. Un dia esplèndid i quasi primaveral. Com sempre, ens ho passàrem bé i els més joves tingueren l'ocasió de visitar una tafona.

Dia 9 de març. Els Amics de Banyalbufar conviden el poble a sa font des Garbell en motiu del dia del *Recreo*. Com els altres anys, la participació fou molt nombrosa. Com que en Xisco Busquets no hi pogué assistir, va ser en Pep Bibiloni que el va substituir en l'organització de jocs per als infants, i se'n va sortir molt bé. Pensem que és pediatre i amb això de tractar nins i nines hi té la mà trencada.

Dia 29 de març. En Tomeu Martí reuneix els joves de Banyalbufar per animar-los a participar activament en l'*Acampallengua*, que es farà a Inca els 12 i 13 d'abril. Alguns joves s'han animat i han promès la seva assistència. Això va bé, al·lots! La nostra llengua és un tresor que no podem perdre, perquè ens hi jugam part de la nostra identitat.

Al pàrquing dormen els qui han travessat la Serra de Tramuntana. Pel que es veu, acabarem traient-li el suc al "ditxós" pàrquing.

Reobertura de "Cas Batle negre". S'ha destapat el misteri: la foganya ha passat al mig de la paret del fons, cosa que permetrà fer-hi torrades, s'ha folrat de pedra les parets de la "cúpula", que disposa d'una taula rodona amb cabuda per a vuit o deu persones. Imaginau-vos el que es pot armar al voltant d'aquesta taula! Això si no vénen els guiris i ens fan la punyeta. I no és tot. Esperau, i ho veureu.

Dia 4 d'abril. No sabem què passa al poble. Hi han tirat una bomba? El cas és que una fumera espessa ha envaït el poble a les sis de l'horabaixa i per la carretera nova no es pot respirar. El batle ha estat a punt de cridar els membres de protecció civil, però al final tot ha quedat clar. L'amo de Son Vives cremava xiprers verds i el fum se n'anava per avall. Ha presentat excuses.

En Toni Mora ha anat no sé on a comprar un aparell de televisió enorme. Per mi que ha comprat el més gros que hi havia. Per què serà? Per veure-ho tot més gros? No ho sé, no ho sé, però... avui és divendres.

Altres notícies. A la fi s'ha catalogat i ordenat l'arxiu municipal gràcies al treball de dues al·lotes que el Consell Insular de Mallorca va enviar i pagar per a la realització d'aquesta tasca. També la biblioteca funciona com cal. En Jaume Albertí (de cas Majoral) és el bibliotecari i té obert els divendres horabaixa i dissabtes matí i tarda. A veure si tots se n'aprofiten. Què en fariem d'una biblioteca si no hi anàs ningú?

Les dues arxiveres treballant

Corren veus que en Miquel Tomàs Àlvarez agrana sa carrera de s'hotel de sa Coma. On s'ha de veure l'abans totpoderós regidor i tinent de batle? No deixarà mai de sorprendre'ns.

Si, segons la dita popular els ases volen, resulta que a Banyalbufar les egües i els poltres neden. Es veu que un ca va encaçar una egua i el seu poltre, que pasturaven per les marjades que hi ha vora el cós, i tots dos varen caure a la mar. Els hagueren d'arrastrar amb una barca i treure'ls amb una grua. A partir d'ara, en aregar les bísties de sa Coma, els ensenyaran també a nedar.

S'ha fet obra a la casa des Casino i s'ha tirat el que feia nosa. Sort que els de **Bany-al-bahar** feren un repàs de les deixalles de sa Canal. Sabeu que hi trobaren? Una capsa amb fotos i negatius d'una desfilada de falangistes, un bloc dels anys 30 amb la llista de films estrenats i la recaudació, coses de la família i altres papers sobre el consum d'electricitat. Tot plegat, coses que poden tenir interès per als historiadors de la vila. ■

SESSIÓ PLENÀRIA DE DIA 18 DE GENER DE 1997

* Es dóna compte per la Sra. Secretària dels Decrets de Batlia dictats des de la darrera sessió plenària ordinària.

Decret de dia 20 de novembre de 1996 pel qual es comunica a tots els veïns del casc urbà de la Vila que realitzin obres, la conveniència de deixar previstes les conduccions necessàries als comptadors d'aigua i llum, la connexió d'entrada de la televisió per cable, i l'entrada de la línia telefònica a l'interior de les vivendes.

Decret de dia 10 de desembre de 1996 pel qual se sol·licita la inclusió de l'Ajuntament de Banyalbufar en la convocatòria del Consell Insular de Mallorca de subvencions per a la formació de l'inventari de béns i drets de la Corporació.

* Proposta de signatura de conveni amb l'Ajuntament de Vilafranca de Bonany per a la prestació d'ajuda tècnica en matèria de comptabilitat.

Passat aquest punt a votació, resulten adoptats els següents acords amb el vots favorables dels membres de l'equip de govern (4) i l'abstenció dels dos membres presents del Partit Popular (2):

"Atesa la necessitat de dur a terme de manera urgent certes feines en matèria de comptabilitat,

Atesa la impossibilitat actual de què aquestes feines siguin duites a terme pel personal de l'Ajuntament,

Atès el que disposen els articles 10.1 de la Llei 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les bases del Règim Local, sobre el deure de col·laboració entre Administracions Públiques, i 3.1, c) de la Llei 13/1995, de 18 de maig de Contractes de les Administracions Públiques, sobre els convenis de col·laboració entre Administracions Públiques com a contractes exclosos del seu àmbit d'aplicació, Atès el dictamen de la Comissió Informativa,

HE RESOLT proposar al Ple l'adopció dels següents ACORDS:

Primer.- Signar un conveni de col·laboració amb l'Ajuntament de Vilafranca de Bonany, l'objecte del qual vendria constituït per la prestació d'ajuda tècnica per a la realització de certes feines de comptabilitat, en la tasca d'actualització de la mateixa que s'està duent a terme.

Segon.- Fixar com a preu del contracte la quantitat de 1.700pts.- per hora de feina.

Tercer.- Establir com a durada del contracte la necessària per concloure la feina objecte del mateix.

Quart.- Facultar el Sr. Batle per a la signatura del conveni."

* Modificació del topònim banyalbufar per adaptar-lo a la forma oficial.

Passat aquest punt a votació resulten adoptats els següents acords amb el vot favorable de tots els presents:

En el Registre d'Entitats Locals del Ministeri d'Administracions Públiques el topònim del nostre municipi hi figura com Bañalbufar, per això es resol que hi consti normalitzat "Banyalbufar".

* Creació d'un registre d'unions civils.

Passat aquest punt a votació, s'adopten els següents acords amb el vot favorable de tots els presents:

"Atès l'escrit presentat per l'Agrupació Gai i Lesbiana de les Illes Balears proposant a aquest Ajuntament la creació d'un registre municipal d'unions civils,

Atès el dictamen de la Comissió Informativa,

HE RESOLT proposar al Ple l'adopció dels següents ACORDS:

Primer.- Crear a l'Ajuntament de Banyalbufar el REGISTRE MUNICIPAL D'UNIONS CIVILS, el qual tindrà caràcter administratiu i es regirà per les següents normes:

1era.- Es crea a aquest Ajuntament el REGISTRE MUNICIPAL D'UNIONS CIVILS, que tindrà caràcter administratiu i es regirà pel present Decret i demés disposicions que puguin dictar-se en el seu desenvolupament.

2ona.- A. En el REGISTRE MUNICIPAL D'UNIONS CIVILS, s'inscriuran les declaracions de constitució d'unions no matrimonials de convivència entre parelles, incloses les del mateix sexe, així com les de terminació d'aquesta unió, qualsevol que sigui la causa.

* Adjudicació de la concessió de dos llocs de venda de peix a la peixateria municipal.

Passat aquest punt a votació, s'adopten els següents acords amb el vot favorable de tots els presents:

"Atès el procediment seguit per a la concessió de dos llocs de venda de peix a la peixateria municipal de Banyalbufar, Ateses les propostes presentades i l'acta de la Mesa de Contractació, Atès el dictamen de la Comissió Informativa,

HE RESOLT proposar al Ple l'adopció dels següents ACORDS:

Primer.- Resoldre el procediment de licitació atorgant la concessió dels dos llocs de venda de peix de la peixateria municipal al Sr. Joan Cunill i a la Sra. Mª Antonia Álvarez Torrijos, com a representant de la S.A. Laboral "Nansamar", condicionant aquesta adjudicació a la presentació dels documents esmentats a l'acta de la Mesa de Contractació, és a dir, els justificants d'estar al corrent en el pagament de les quotes a la Seguretat Social, i l'imprès original d'estar d'alta de l'Impost d'Activitats Econòmiques per part de la Sra. Mª Antonia Álvarez Torrijos."

* Precs i preguntes

El Sr. Miquel Pujol s'interessa per saber si l'antena de telefonia mòbil instal·lada per Telefónica ja funciona.

El Sr. Batle li respon que a Telefónica li falta la declaració d'interès social per poder posar el repetidor, i que entretant pareix que Moviestar no té massa bona recepció, essent millor la de Moviline.

La Sra. Tina Camps, per la seva part, demana si s'estan complint els terminis en les obres del carrer Constitució.

El Sr. Batle respon que es va celebrar una reunió amb els veïns a la qual hi assistiren els Srs. Joan Font, Bartomeu Reus, i un representant de l'empresa constructora. En aquesta reunió s'explicà als veïns que s'havia ajornat l'inici de les obres pel primer dia després de les Festes de Nadal. Si a hores d'ara s'estan complint els terminis, això no ho pot dir. De tota manera cal pensar que l'obra consta de clavegueram, pluvial i aigua corrent, la qual cosa pot allargar els terminis d'execució. Es preveu, en tot cas, que abans de Pasqua estigui feta la part més considerable i en quant a les connexions de les vivendes, s'hauran d'anar fent a poc a poc.

SESSIÓ PLENÀRIA EXTRAORDINÀRIA I URGENT DE DIA 22 DE GENER DE 1997

*** CONVENI URBANÍSTIC AMB SON BUNYOLA, S.L. I SON CREUS, S.L.**

El regidor d'urbanisme Joan Lluís Vives i Vich, explica breument la tramitació seguida fins arribar a l'acord que es reflexe en el conveni urbanístic amb Son Bunyola, s.l. i Son Creus, s.l.

Aprovada provisionalment la revisió de les NNSS de Banyalbufar, els representants de Son Bunyola i Son Creus, es posaren en contacte amb l'equip de govern per presentar noves hipòtesis d'hotels de luxe. Aquestes ofertes foren estudiades pels tècnics municipals i contrastades amb altres establiments de luxe ja existents, considerant oportú dur endavant les converses. Culinades aquestes, resulta que la propietat vol dur a terme la construcció de l'hotel amb els paràmetres fixats en el conveni que se sotmet a la consideració del ple. Un aspecte important d'aquest és que la propietat queda afectada a l'hotel, sense convertir-se en turística, no obstant, esdevint en la pràctica parc natural. També cal esmentar les contraprestacions econòmiques que s'han convingut.

La signatura del conveni no suposa una modificació de la revisió de les NNSS, tal i com ja foren aprovades provisionalment per la Corporació, sinó tan sols la introducció d'una excepcionalitat per a hotels de gran luxe. A més, la darrer paraula la té la Comissió Insular d'Urbanisme que serà la que aprovarà les NNSS definitivament.

La regidora Tina Camps demana si aquest és el millor conveni possible. El senyor Vives diu que és el millor que s'ha pogut aconseguir.

El senyor Miguel Pujol, demana que s'expliqui l'estipulació novena. El senyor Vives explica que les Entitats Locals poden gestionar davant Costes les instal·lacions mòvils. I així es farà, i si s'aconsegueix, el bar serà no només per als clients de l'hotel sinó per a tothom.

Passat el punt a votació s'aprova el següent conveni amb els vots a favor dels integrants de l'equip de govern (4) i del senyor Antonio Picornell Picornell del Partit Popular i l'abstenció dels regidors Tina Camps Sastre i Miguel Pujol Martorell:

(Per veure el contingut íntegre del conveni, vegeu l'article corresponent)

Passat el punt a votació s'aprova el següent conveni amb els vots a favor dels integrants de l'equip de govern (4) i del Sr. Antonio Picornell Picornell del Partit Popular i l'abstenció dels Srs. Tina Camps Sastre i Miguel Pujol Martorell:

A continuació, la Corporació, amb els vots a favor dels integrants de l'equip de govern (4) i el Sr. Antoni Picornell Picornell, i l'abstenció de la Sra. Tina Camps i el Sr. Miguel Pujol, acorda facultar el Sr. Batle per a la signatura del conveni transcrit.

SESSIÓ PLENÀRIA EXTRAORDINÀRIA I URGENT DE DIA 23 DE GENER DE 1997

*** Revocació de l'acord d'aprovació provisional de la revisió de les nnss de banyalbufar i nou acord d'aprovació provisional**

Després d'un breu debat es passa el punt a votació resultant adoptats els següents acords amb els vots a favor dels integrants de l'equip de govern (4) i del Sr. Antonio Picornell Picornell del Partit Popular i l'abstenció de la Sra. Tina Camps Sastre :

Primer.- Deixar sense efecte l'acord d'aprovació provisional de la revisió de les NNSS de Banyalbufar, adoptat pel Ple de la Corporació en sessió celebrada el dia 9 de novembre de 1996.

Segon.- Adoptar nou acord d'aprovació provisional de la revisió de les NNSS, segons ja foren aprovades provisionalment afegint a l'article 5.2.16 el següent text:

Texto a incorporar al documento de nn.ss. Para su aprobación Provisional

Artículo 5.2. 16 obras de ampliación

1. (Se mantiene en su redacción actual)
2. (Se mantiene en su redacción actual)
3. (Se mantiene en su redacción actual)

4. Excepcionalmente, en hoteles de categoría gran lujo: la capacidad en plazas a que se refiere el artículo 5.2.11 de esta Normas, los porcentajes de ampliación anteriormente regulados y los parámetros limitativos de separación y altura, podrán aumentarse, en razón a la superficie construida repercutible por plaza hotelera, cuando esta supere los 36 m² mínimo establecidos en el artículo 5.3.11. Los posibles aumentos estarán regulados en función de los siguientes algoritmos:

Capacidad en plazas hoteleras.-

La capacidad en plazas hoteleras estará en relación al número de hectáreas vinculadas por plaza y calculadas según se indica a continuación:

Las primeras 100 Has según se regule en el art. 5.2.11.

A partir de las siguientes 100 Has la vinculación de superficie por plaza hotelera vendría dada por el algoritmo:

$$N = \frac{180}{s + \frac{n}{2}}$$

N: serían las Has. vinculadas por plaza hotelera,

s: la superficie construida por plaza con un mínimo de 36 m² y un máximo de 90 m².

n: un número natural correlativo del 0 al 54, siendo 0 para la plaza de 36 m². y 54 para la de 90.

Ampliación.-

La superficie de ampliación sobre rasante de la total edificación existente, por repercusiones construidas por plaza hotelera superiores a 36 m², vendría dada por el algoritmo:

$$A = (36 + n) (1,389 - 0,005144 n)$$

A: sería el porcentaje (%) de ampliación posible.

n: un número natural del 0 al 54, siendo 0 para la plaza de 36 m² y 54 para la de 90 m², máximo posible.

La superficie máxima construida, incluyendo las plantas bajo rasante, resulta del producto de la capacidad máxima por la total superficie repercutida por plaza.

Separación.-

La separación entre cuerpos de edificación situados por encima de la rasante no podrá ser superior a setenta y cinco metros (75.00 m.).

Altura.- La altura reguladora máxima de los cuerpos sobre rasante, separados de la edificación principal originaria, no superará los siete metros (7.00 m.), contados desde el plano del terreno natural".

Tercer.- Remetre l'expedient complet corresponent a la revisió de les NNSS de Banyalbufar, a la Comissió Insular d'Urbanisme del Consell Insular de Mallorca, per a la seva aprovació definitiva.

SESSIÓ PLENÀRIA EXTRAORDINÀRIA DE DIA 13 DE FEBRER DE 1997

* Aprobació de la sol·licitud d'inclusió al Pla Territorial d'Equipaments Esportius per als anys 1997 i 1998.

El regidor Sr. Ramon Mondéjar explica a la Corporació quines seran les obres de les quals se sol·licita la seva inclusió al PTEE, concretament les de "Remodelació i ampliació de l'edifici de les escoles" i la de "Acondicionament del Camp de Futbol".

El Sr. Miquel Pujol s'interessa per saber si és segur que la subvenció que es rebrà, cas que efectivament s'incloïxin els projectes, arribarà al 80%.

El Sr. Batle li respon que això és el que ha vengut passant fins ara i que no seria lògic que el CIM canviàs el seu criteri, tenint en compte, a més, les circumstàncies del nostre municipi, les quals fan que una subvenció menor dificulti enormement l'execució del projecte.

La Sra. Sebastiana Camps, comenta que al projecte del camp de futbol està previst que se sembrin polls. ¿No seria possible recuperar la imatge, tan emblemàtica, del garrover?

El Sr. Batle respon que a ell també li agradaria recuperar-la i està d'acord amb mirar si seria possible sembrar-ne uns quants. No obstant, si s'ha optat pel poll és perquè aquest és un arbre de ràpid creixament. Passada a votació la ratificació de la inclusió d'aquest punt en l'ordre del dia, atès que no havia estat informat per la Comissió Informativa, la Corporació, per unanimitat, aprova la inclusió.

SESSIÓ PLENÀRIA ORDINÀRIA DE DIA 8 DE MARÇ DE 1997

*** Renegociació del préstec concertat amb l'entitat banco central hispano.**

Passat aquest punt a votació, són adoptats els següents acords amb el vot favorable de tots els presents:

"Atès el préstec que l'Ajuntament de Banyalbufar concertà amb data 15 de juliol de 1993 amb l'Entitat Banco Central Hispano amb l'objecte de finançar el pagament de la construcció de 96 places d'aparcament al municipi,

Atès que de l'import total inicial del préstec, quaranta-nou milions dues-centes mil pessetes (49.200.000pts.-) a dia d'avui encara resten un total de quaranta-tres milions set-centes trenta-tres mil tres-centes trenta-quatre pessetes (43.733.334pts.-) pendents d'amortització,

Atès que a la pòlissa de préstec subscrita es fixava un tipus d'interés variable que resultava de l'addició d'un punt porcentual al tipus d'interés del Mercat Interbancari de Madrid (MIBOR),

Atès que la baixada dels tipus d'interés produïda en els darrers mesos permet aconseguir unes millors condicions de financiació mitjançant la renegociació de l'operació de préstec,

Atès que consultades diverses entitats bancàries resulta que l'oferta més avantatjosa és la formulada per la Caixa de Balears, "Sa Nostra", Ateses les següents condicions oferides per l'Entitat esmentada:

Import.- 43.733.334pts.-

Termini.- Amortitzable en dotze anys.

Pagament del capital.- Amortització anual 1/12.

Interés.- Variable Mibor + 0.30 anual.

Pagament interessos.- Trimestrals vençuts.

Comissió obertura.- 0.50% única.

Corretatge.- 0.

Despeses d'estudi.- Exent.

La Comissió informativa proposa al Ple l'adopció dels següents ACORDS:

Primer.- Cancel·lar l'operació de préstec subscrita amb l'Entitat Banco Central Hispano i concertar una nova operació amb l'Entitat Caixa de Balears, "Sa Nostra", amb les condicions esmentades anteriorment.

Segon.- Remetre el present acord, juntament amb la proposta formulada al Consell Insular de Mallorca, ens competent per atorgar la pertinent autorització a efectes de la concertació de la nova operació.

Tercer.- Una vegada l'operació hagi estat autoritzada pel Consell Insular de Mallorca, facultar el Sr. Batle per a la signatura de la pòlissa, com a representant de l'Ajuntament de Banyalbufar".

SESSIÓ PLENÀRIA EXTRAORDINÀRIA I URGENT DE DIA 25 DE MARÇ 1997

L'Ajuntament de Banyalbufar acorda sol·licitar la inclusió al pla MIRALL d'un projecte d'obra que supondrà el soterrament de línees elèctriques i telefòniques del casc urbà del poble. Les obres es desenvoluparan en dues fases. La primera, que s'executarà aquest any, comptarà amb un pressupost de 19'3 milions de pessetes; mentres que la segona fase, que es portaria a terme durant el trieni 1998-2000, suposaria una despesa de 72'1 milions de pessetes. El consistori es compromet a crear una partida econòmica al pressupost de l'any 1997, per poder aportar al Pla la part que correspon a l'Ajuntament.

SUBVENCIONS REBUDES PER L'AJUNTAMENT DES DEL 30/1/96 FINS EL 24/4/97

DATA	ENTITAT	CONCEPTE	PESSETES
30/1/96	CIM	Construcció voravies ..... C/Comte de Sallent.	3.027.452.-
6/2/96	CIM	Reparació trispol Ses Teules ...	1.666.750.-
5/3/96	CIM	Construcció voravies C/Comte de Sallent.	1.832.548.-
20/3/96	CIM	Embelliment c/Borguny.	2.320.457.-
27/8/96	INSALUD	Recuperació despeses gener-febrer 96.	78.364.-
16/9/96	CIM	Adquisició d'un ordinador	105.000.-
7/10/96	CAIB	Adquisició d'un ordinador per al centre d'emergències nº 112	471.495.-
11/10/96	CIM	Celebració any del Cinema	121.951.-
16/10/96	CIM	Embelliment c/ Borguny	1.613.254.-
16/10/96	CIM	Embelliment c/ Borguny	1.004.077.-
11/11/96	CIM	Festival de Música'95	500.000.-
18/11/96	CIM	Honoraris redacció xarxa de sanejament	3.786.997.-
5/3/97	CIM	Festival de Música'96	600.000.-
5/3/97	CIM	Normalització lingüística	320.000.-
18/4/97	CIM	Ordinador per a la biblioteca	206.248.-
24/4/97	INSALUD	Recuperació despeses Des de març fins a octubre 1996	230.722.-

Benvolgut Consell de Redacció:

Li agrairíem la publicació de la següent nota com a resposta a les incorreccions i falsatats contingudes en l'article de Jaume Albertí i Albertí *Manipulació i manuclada de la Font de la Vila*.

En primer lloc passarem a relatar els fets que varen donar lloc a l'anomenada en l'article fantasmagòrica i altres qualificatius despectius **Comunitat de Regants**. Per iniciativa d'un grup de propietaris d'aigua de la Font de la Vila es va celebrar una reunió el dia 10 de desembre de 1994 a les Escoles per tractar del mal estat de la síquia que provocava gran pèrdua. En aquesta reunió hi assistiren 63 propietaris que representaven el 80 % del total de la propietat de l'aigua. A més, es va considerar que s'havia de posar en funcionament una Comunitat de regants per defensar els interessos dels propietaris de l'aigua de la Font. Tots els assistents elegiren una comissió integrada per Antoni Vives, Joan Albertí de sa Vinya Gran, Ramon Darder, Margalida Cabot, Joan Alorda i Antoni Sastre per gestionar l'encanonament, la posada en funcionament de la comunitat, a més d'altres aspectes que poguessin sortir i estar relacionats amb la Font.

El dia 10 de juny de 1995 la comissió va convocar una reunió de propietaris per presentar l'estat de comptes de l'encanonament de l'aigua i a la vegada fer una proposta d'estatuts per a la Comunitat de Regants. A aquesta reunió hi assistiren 43 propietaris, que aprovaren els estatuts presentats i l'estat de comptes i ratificaren els membres de la comissió per dur endavant la posada en funcionament de la Comunitat.

El mes de febrer de 1995 la comissió, a suggerències de l'anterior batle Jaume Tomàs, a causa de diversos problemes sorgits en el control del cabal de l'aigua, va nomenar Margalida Cabot i Joan Albertí perquè estiguessin presents en el canvi de cabal per part de l'Ajuntament quan la Font començàs a estroncar-se. Quan es va produir el relleu a la batlia, es va comunicar al nou Ajuntament que, en haver de parlar de l'aigua de la Font de la Vila, tractàs amb aquestes dues persones.

El mes de maig la comissió es va assabentar per les queixes d'un grup de propietaris que l'Ajuntament havia canviat la llosa que tanca l'ull de la Font per una porta metàl·lica amb un pany de maleta sense comunicar-ho a cap membre de la comissió. Aquesta, com a portaveu elegit i representant dels propietaris de l'aigua de la Font, va considerar que els únics que podien tenir la clau de la porta eren els propietaris de l'aigua. Es va sol·licitar una entrevista amb el batle en la qual se li va demanar la clau de la porta d'entrada a l'ull de la Font. El batle no es va avenir a les raons presentades i va consentir retirar la porta i tornar a posar la pedra que hi havia abans.

Aquests són els fets. Per tant, l'anomenada en l'article fantasmagòrica comunitat, portaveus autonomenats, pseudo-representants, etc. hem tingut el suport de la majoria dels propietaris de l'aigua a totes les reunions fetes fins ara. Si encara no està legalitzada, és perquè manca, com a requisit necessari, la presentació d'un cens actualitzat dels propietaris de l'aigua amb les hores que disposa cada un d'ells, fet que esperam tenir-ho a les pròximes setmanes. Convocarem també el més aviat possible tots els propietaris per explicar els fets i elegir nous representants.

L'encanonament de l'aigua no va ser fruit de les decisions de la comissió, com indica Jaume Albertí, sinó de tots els propietaris presents a la reunió citada en la qual hi havia familiars directes seus que no es manifestaren en contra.

La sorpresa que Jaume Albertí i Albertí manifesta per la concessió d'una subvenció als regants de Sóller per adobar les síquies quan a Banyalbufar es va optar per l'encanonament, demostra la seva ignorància, ja que hauria de saber que aquesta subvenció és una compensació política pels embassaments d'aigua que s'han de fer a Sóller per dur l'aigua de Sa Costera a Palma. A les entrevistes que tinguérem amb la Junta d'Aigües mai no ens varen suggerir la possibilitat d'una subvenció i no va ser perquè no ho demanàssim.

L'explicació i manipulació que Jaume Albertí i Albertí fa de l'entrevista amb el batle demostra que actua com el seu portaveu, ja que la versió que es dona a l'article és la del batle. S'hauria d'haver estat més objectiu en relatar els fets ja que l'actitud despectiva i *xulesca* del

batle respecte als representants de la comissió va ser el motiu perquè no s'arribàs a cap acord sobre l'assumpte de la porta de l'ull de la font.

Per acabar, esperam que el to de la revista torni a ser el de respecte, ja que tant la desqualificació com els insults que es fan en aquest article no són el mitjà més adequat perquè hi hagi un clima de concòrdia al poble.

Molt agraïts per la seva publicació. Una abraçada.
Banyalbufar, 25 de març de 1997.
Joan Albertí, Margalida Cabot, Ramon Darder
Antoni Sastre i Antoni Vives.

Enviau la vostra
correspondència a
MA'JIL, Carrer Font 2
07191 Banyalbufar
o bé al Fax (971) 45 68
58

Benvolguts Joan Albertí, Margalida Cabot, Ramon Darder, Antoni Sastre i Antoni Vives:

De la vostra carta adreçada al consell de redacció de **MA'JIL** com a resposta al meu article *Manipulació i manuclada de la Font de la Vila* aparegut al nº 4, voldria fer les següents consideracions:

1) Em sent molt satisfet de la repercussió que en les seves persones ha causat el meu article. Gràcies a ell, pareix que a la fi es posarà en marxa una comunitat de regants a Banyalbufar. Gràcies a aquesta estirada d'orelles en les "pròximes setmanes" vostès tindran enllestit "un cens actualitzat dels propietaris de l'aigua amb les hores que disposa cada un d'ells." Si ho arrib a saber no esper quasi tres anys a publicar la meva opinió.

2) La primera incorrecció de les moltes que puc observar en el seu escrit, són les dates (10 desembre 1994 i 10 juny 1995) que vostès assenyalen com a les primeres reunions que un grup de propietaris d'aigua de la Font de la Vila feren a les Escoles. Els hauré de refrescar la memòria dient que la primera reunió que es féu va ser la primera setmana del mes de juny de 1994. Ho dic ben segur perquè jo -igual com vostès- hi era, i a més vaig fer la crònica periodística per al *Diario de Mallorca* que sota el títol *Banyalbufar contará con una comunidad de regantes*, sortí publicada l'11 de juny de 1994.

3) Vostès consideren que el meu article està caracteritzat per desqualificacions i insults. De desqualificacions efectivament n'hi ha un bon grapat, i encara en vénen al cap moltes més. Però, senyors, d'insults cap ni un. Els qui insulten són vostès en afirmar que el batle, representant de tot el poble, és despectiu i *xulesc*. Els hauré de recordar que aquest batle és el president honorífic de la seva comissió?

4) Quan el batle canvià la llosa que tanca l'ull de la Font per una porta metàl·lica amb pany, vostès es varen reunir amb ell i consideraren "que els únics que podien tenir la clau de la porta eren els propietaris de l'aigua". O no saben que l'Ajuntament és també propietari d'hores d'aigua? Si l'Ajuntament és propietari, això vol dir que el Consistori i qualsevol banyalbufarí té dret a aquesta clau. Per tant trob que el batle actuà correctament quan oferí una clau per a la comissió i una per a l'Ajuntament.

Correspondència

5) Que vostès, per rebatre les meves afirmacions, hagin d'esmentar que un familiar directe meu no es manifestà en contra de l'encanonament de la síquia, em pareix un argument del tot infantil, no propi del seu nivell intel·lectual. Si no em coneixen, els he de dir que ja som major d'edat i, per sort, el meu cervell ja fa estona que elabora idees pròpies. No som com d'altres que van a remolc de les "ideasses" que escampa cert "doctor" en aigua.

6) Quant a la qualificació que vostès em fan d'ignorant perquè hauria de saber que la subvenció de 120 milions de pessetes que es donà a la Comunitat de Regants de Sóller "és una compensació política pels embassaments d'aigua que s'han de fer a Sóller per dur l'aigua de Sa Costera a Palma", els he de dir un parell de coses. Primera, que aquest "ignorant" té per costum acudir a les fonts d'informació més directes. Per això, he telefonat a Miquel Soler, president de la Comunitat de Regants de Sóller. Segona, que sobre aquest rumor el senyor Soler -segurament més informat que vostès i que jo- m'ha manifestat rotundament "que era mentida", que "les seves gestions per aconseguir aquesta subvenció vénen de molts anys enrera". Com a prova que no és una compensació política, el president em manifestà "que la Comunitat de Regants presentà al Parlament tota una sèrie de condicions per dur l'aigua de Sa Costera a Palma, i allà mateix totes elles s'acceptaren per unanimitat". Per què doncs -em reflexionà el senyor Soler- ha d'existir una compensació política quan totes les nostres condicions s'havien acceptat?. Ara, després d'aquesta prova directa, senyors, pensin un poquet i es demanin qui són les persones ignorants incapaces d'aconseguir el mateix que a Sóller.

7) El que sí em pareix molt preocupant és l'afirmació que vostès fan quan consideren que el meu article "no és el més adequat perquè hi hagi un clima de concòrdia al poble".

Davant aquesta asseveració -em reservo el qualificatiu, per no ferir la seva fina sensibilitat- he arribat definitivament a les següents conclusions: a) Vostès tenen la coa de palla i aviat se'ls encén. b) No poden consentir que cap opinió lliure -equivocada o no- critiqui les seves actuacions -per ventura són intocables?-. c) Defensen el que des de molt temps enrera s'ha fet a Banyalbufar: callar i no dir res públicament.

Almanco, segur que jo mai no seré el primer que els girarà la cara al carrer ni el qui xerrarà malament darrera seu sense donar la cara. Això, com ja deia al meu article, és pudor d'altre temps. Encara que, per desgràcia, a la seva carta l'he tornada ensumar. I m'he marejat; com, per sort, segur que ho hauran fet molt d'altres banyalbufarins.

PD.

Repasant el meu article m'adon que no contesten a cap pregunta que faig:

a) Per què han hagut de passar quasi tres anys , arran d'un simple article d'opinió, els membres de la comissió donin es net del poc que s'ha fet fins ara?

b) Per què els membres de la comissió, "gestors de la font de la Vila", des de fa quasi tres anys, no s'han encarregat de mantenir neta i en condicions les síquies generals?

c) Per què no es varen mobilitzar amb la mateixa contundència quan l'anterior Ajuntament tapà amb ciment la finestra per on es veia el cabal d'aigua que anava a l'aljub municipal; o quan situà una cadena amb pany al grifó de la font de la Vila, perquè cap regant -amb tota legitimitat- el pogués manipular?. O és que vostès ara amb el nou ajuntament, fan parts i quarts?

d) Per què no es refien que l'Ajuntament -també propietari d'hores d'aigua- tingui una clau, quan el batle és el president d'honor de la seva comissió?

Esper que algú qualque dia em pugui respondre.
Atentament

Jaume Albertí i Albertí.
Banyalbufar, 30 març 1997.

Correspondència

Benvolguts amics de **MA'JIL**

Supòs que recordau el meu darrer escrit que us vaig adreçar, un escrit que vosaltres qualificareu de irònic i graciós, però on es vos deien certes veritats que pel que es veu no vos agradaren massa. Fent ús i abús de la vostra situació dins la revista, em contestàreu dins el mateix número amb clara intenció de ridiculitzar-me, posant de manifest la vostra usual actitud prepotent i traïdora. Però ja sabeu allò que no ofen el qui vol, sino el qui pot. M'explicaré:

En primer lloc vàreu fer befa de la forasterada "*Gorreros de cuidado*" (per favor, aquesta vegada no elimineu les cometes). A part de no defensar-vos de l'acusació d'aprofitats, jo vos demanaria qui sou vosaltres per criticar l'ús de certs barbarismes, quan vosaltres mateixos (o al manco alguns de vosaltres) us feieu responsables, faltaria més!, d'un article publicat amb el nom de "*cercle obert o círculo abierto*". Sobren comentaris.

Per altra banda, a part de prepotents, traïdors, aprofitats, mals perdedors, etc., també us podria catalogar de mentiders de conveniència. Estau segurs que ningú de vosaltres va jugar el torneig de la tomàtiga de 1996?. Segur que ningú de vosaltres jugava amb els "Cavallers"?. Idò be, crec que qualcú té poca memòria. Però encara que fos ver que ningú de vosaltres hi jugàs, hi ha altres maneres de participar-hi. O ja no recordau articles o comentaris apareguts a aquesta mateixa revista, demostrant la poca gràcia que us feia el nostre nom i sobretot les nostres victòries (gairebé sempre aplastants)?

Per acabar, tan sols esper que si em contestau altre cop al peu del present escrit, sigui amb criteris o fonaments més estables.

Molt irònicament
Francesc X. Vives i Vich

Taulerell d'Anuncis

RECOLLIDA DE FEMS

Dilluns, dimecres i divendres.

Dipositau

les bosses entre les 21 i les 23 h. del dia anterior a la recollida.

Usau

bosses resistents i ben tancades.

Port des Canonge

dilluns i divendres.

RECOLLIDA DE MOBLES I TRASTOS VELL

Els dijous de la 1^a setmana completa de cada mes
Si fos festiu, es farà el dia següent.

HORARI D'ATENCIÓ AL PÚBLIC A L'AJUNTAMENT

De dilluns a divendres de les 9 a les 14 h.

Dissabtes de les 9 a les 13'30 h.

Horabaixes: dijous de 17 a 20 h.

Telèfons: 618017 - 618142 - Fax: 618191

ASSISTENTA SOCIAL

Cada dijous de les 9 a les 15 h.

ARQUITECTE MUNICIPAL

Cada dijous de les 9 a les 13 h.

BIBLIOTECA

Divendres de les 15 a les 20 h.

Dissabte de les 11 a les 15 h. i de les 16 a les 19 h.

TREBALLS TEMPORALS DE COL·LABORACIÓ SOCIAL

L'Ajuntament ofereix treball a persones residents en el municipi
que cobrin la prestació contributiva d'atur
o el subsidi per haver-la esgotada.

Interessats

dirigiu-vos a les oficines municipals en hores d'atenció al públic.

**EL SERVEI SOCIAL
DE L'AJUNTAMENT DE BANYALBUFAR
INFORMA**

Dia 31 de maig a les 20:30 hores, a la Biblioteca Municipal
una xerrada sobre

INFORMACIÓ I PREVENCIÓ DE LA SIDA

Organitzat per ALAS i els Serveis Socials de l'Ajuntament.

ATENCIÓ!!!

Es realitzarà un taller de "**SEXE SEGUR**" a Esporles,
on hi podeu participar.

Si hagués 7 persones interessades en assistir-hi,
aquest taller es podria fer a Banyalbufar.

Els joves interessats, dirigiu-vos a les oficines municipals.

BIBLIOTEQUES DE MALLORCA - Centre Coordinador -

DARRERES NOVETATS DE LA BIBLIOTECA DE BANYALBUFAR

Itinerars a peu per la Serra de Tramuntana: Puig de Galatzó.

Joan Carles Rosales: Club náutico. (Poesia)

Francisco Brines: Selección de poemas.

Diego Sabiote: Las nubes eran blancas.

José Antonio Mesa Toré: Poemas de la bahía.

Tomeu Ferrer: Tal com m'ho contaren.

Lorenzo Veronés: La guerra del Mallorca: en ocho libros.

Miquel Ferrà i Martorell: Llegendes i tradicions de Mallorca.

Elmar May: Ernesto Che Guevara.

Gerd Presler: Martin Luther King.

Gaspar Valero i Martí: Conèixer Santa Eugènia.

Tomeu Poquet: Sueños en Mallorca. CD.

Joan Veny: Onomàstica i Dialectologia.

Isabel Peñarrúbia: La restauració a Mallorca (1874-1923)

Varis: Història social i política de la llengua catalana.

Lluís Vallcaneras: 20 itineraris alternatius per la
Serra de Tramuntana (I).

Álvaro Pombo: Donde las mujeres.

Pere Rosselló: Els moviments literaris a les Balears (1840-1990)

Gabriel Seguí i Trobat: Iniciació a la morfosintaxi catalana.

Bohumil Hrabal: Trens rigorosament vigilats.

Antònia Serrano: Les receptes de Na Tonina.

Manuela Alcover: Llorenç Villalonga i les Belles Arts.

M. Caracchiolo-F. Venturi: Casas señoriales de Mallorca.

Vocabulari de restaurants: Català-Castellà.

**Consell Insular
de Mallorca**

**CONVENIO URBANÍSTICO
ENTRE EL EXCELENTÍSIMO
AYUNTAMIENTO DE BANYALBUFAR
Y LAS SOCIEDADES SON BUNYOLA S.L.
Y SON CREUS S.L. PARA ESTABLECER LAS
CONDICIONES DE CAMBIO DE USO Y AMPLIACIÓN
DE LAS CASES DE POSSESSIO DE SON BUNYOLA.**

En Banyalbufar a 23 de enero de 1.997.

Ante mí, Doña María Eulalia Mas Espinosa, secretaria del Exmo. Ayuntamiento de Banyalbufar, constituida para dar fe del acto.

REUNIDOS

De una parte, Don Antonio Mora Vich, con DNI 42.982.536-K, Alcalde Presidente del Ayuntamiento de Banyalbufar.

Y de otra, Don Axel Dieter Ball, de nacionalidad alemana, residente en Soller, domiciliado en el predio Son Salas; con Tarjeta de Residente número 1.592, expedida el día seis de agosto de 1991, vigente, y N.I.E. X-0127392-H

INTERVIENEN

Don Antonio Mora Vich, en nombre y representación del Exmo. Ayuntamiento de Banyalbufar, en uso de las atribuciones que le confiere el art. 21.1.b de la Ley 7/85 Reguladora de las Bases de Régimen Local y art. 41.1 del Reglamento de Organización, Funcionamiento y Régimen Jurídico de las Corporaciones Locales, y en ejecución del acuerdo del Pleno Municipal de fecha 22 de enero de 1997, adoptado previo cumplimiento de los requisitos y trámites legales y reglamentarios, por el que se aprueba este convenio y se faculta al Alcalde para su firma, según resulta de la certificación que se une al mismo como Anexo número uno.

Don Axel-Dieter Ball como administrador solidario de las compañías SON BUNYOLA S.L. y SON CREUS S.L. por acuerdo de Junta General Extraordinaria y escritura fundacional respectivamente, según figura en la escritura de SEGREGACIÓN CONSTITUCIÓN DE SERVIDUMBRES Y COMPRA-VENTA que se adjunta como documento Anexo número dos.

EXPONEN

I.- Que en la actualidad se encuentra en tramitación el documento para la revisión de las NN.SS. de Banyalbufar.

II.- Que las sociedades SON BUNYOLA S.L. y SON CREUS S.L., en adelante La Propiedad, son propietarias de los terrenos que constituyen las denominadas fincas de Son Bunyola con una extensión aproximada de doscientas sesenta hectáreas y recogidas en las escrituras mencionadas en el expositivo anterior.

III.- Que la propiedad ha manifestado en trámite de información pública de la revisión de las NN.SS., su deseo de realizar, a partir de las edificaciones existentes en las citadas fincas, un hotel de categoría gran lujo con capacidad para 90 habitaciones.

IV.- Que ambas partes manifiestan su interés en la construcción de un hotel de las características reseñadas en el expositivo anterior, para lo cual se dará cabida a la posibilidad de su ejecución en las condiciones de uso y edificación de la normativa que se tramita, en todo caso sujeto a la preceptiva aprobación definitiva de la revisión de las NN.SS. por la Comisión Insular de Urbanismo. A estos efectos se formula el presente convenio urbanístico con arreglo a las siguientes:

ESTIPULACIONES

PRIMERA.- El uso de las edificaciones y entorno privativo definido en la siguiente estipulación, será el hotelero o similar, pudiendo desarrollarse actividades de explotación agropecuaria en el resto de la finca.

SEGUNDA.- Las dimensiones básicas de la explotación hotelera que se plantea, una vez aprobadas definitivamente las NN.SS. en tramitación, serán las siguientes.

Ocupación máxima: 180 plazas.

Repercusión de superficie construida sobre rasante por plaza: 39 m2.

Repercusión de sup. construida total por plaza: 90 m2.

Edificación máxima sobre rasante: según Art. 5.2.16., en Anexo número tres que se acompaña.

Edificación máxima total: según art. 5.2.16. en Anexo número tres que se acompaña.

Entorno privado del uso hotelero: 300.000 m2, según se localiza en el plano que se adjunta como Anexo número cuatro.

TERCERA.- Las fincas serán indivisibles, quedando todas ellas vinculadas en su totalidad y permanentemente a las condiciones de uso y edificación que se establecen en este convenio. (Estipulaciones PRIMERA y SEGUNDA).

CUARTA.- El conjunto de edificaciones con destino a uso hotelero, se desarrollará en un entorno unitario, respetando la tipología edificatoria tradicional y con separaciones entre edificaciones no mayores de 75 metros.

QUINTA.- Las instalaciones al aire libre, tales como piscinas, pistas de tenis, aparcamientos, etc., al servicio del hotel, se localizarán dentro del entorno privativo y deberán disponer de manera que no entren en conflicto con el paisaje.

SEXTA.- El mantenimiento y conservación del entorno natural, fuera del ámbito de uso estrictamente hotelero, estará sujeto a un Plan de Conservación y Mantenimiento, redactado por La Propiedad, que deberá ser aprobado por la Corporación Municipal. Como parte de este Plan en la actualidad ya se han limpiado 50 Has. de olivar, se han restaurado 2.500 m2 de banales, se han plantado 1.200 almendros, se han mejorado los sistemas de riego con nuevas conducciones etc. etc.

SÉPTIMA.- Los caminos pertenecientes a las fincas reseñadas y que figuran en el plano correspondiente de las NN.SS. con los números 4 y 17, son de dominio privado, pero su uso será público, exclusivamente para el tránsito peatonal, corriendo por cuenta de la propiedad su conservación y mantenimiento. Se prohíbe el tránsito rodado a través de dichos caminos.

OCTAVA.- Se preservará en toda su integridad la torre clasificada como B.I.C., sujeta a un calendario de visitas conforme regula la ley del Patrimonio.

NOVENA.- El Ayuntamiento de Banyalbufar se compromete a gestionar ante la Administración de Costas la ubicación, instalación y concesión de un bar-merendero en las proximidades de la Cala Gata.

DÉCIMA.- La propiedad abonará al Ayuntamiento de Banyalbufar, con destino a mejorar el equipamiento e infraestructuras urbanas, el importe correspondiente al 2% del coste total de las obras, calculadas sobre la total superficie construida conforme a los módulos vigentes en ptas/m2 que publica el colegio Oficial de Arquitectos de Baleares, conste que, en todo caso, se estima en un mínimo de dos mil millones de pesetas. Esta cantidad se hará efectiva de la siguiente forma:

1. VEINTE MILLONES DE PESETAS: Al momento de la aprobación de la revisión de las NN.SS. por la Comisión Insular de Urbanismo.

2. DIEZ MILLONES DE PESETAS: Al momento de la aprobación de la declaración de interés social, del Anteproyecto presentado al efecto, por la Comisión Insular de Urbanismo.

3. El resto del importe, hasta completar el 2% señalado anteriormente, se hará efectivo al momento de la concesión de la licencia de las obras.

UNDÉCIMA. - La propiedad se compromete formalmente a presentar al Ayuntamiento de Banyalbufar la siguiente documentación:

1. El Anteproyecto de hotel y demás documentación para iniciar el trámite de solicitud de Interés Social dentro del plazo de treinta días a contar de la aprobación definitiva de la revisión de las NN.SS. de Banyalbufar por la C.I.U. y en el supuesto de que sus determinaciones permitan el cumplimiento de lo que se conviene en el presente documento.

2. El Proyecto Básico, a efectos de la solicitud de Licencia Municipal, dentro del plazo de CUATRO MESES a contar de la publicación del acuerdo adoptado por la Comisión Insular de Urbanismo (C.I.U.) de la declaración de INTERÉS SOCIAL del citado Anteproyecto de hotel.

DUODÉCIMA. - Los pagos correspondientes a los números 2 y 3 establecidos en la Estipulación Décima quedarán garantizados con aval bancario que se constituirá de modo simultáneo al pago de los 20.000.000 ptas, señalado con el número 1. Los términos de la garantía, que se formalizará con características de aval solidario con la Compañía promotora, serán los siguientes:

Primero. - La cantidad avalada será la correspondiente a los números 2 y 3 (segundo y tercer plazo) de conformidad con cuanto se previene en la susodicha Estipulación Décima; la cual se estima a los efectos de la presente estipulación en una cuantía total de 20.000.000 millones de pesetas.

Segundo. - Para la efectividad del desembolso mencionado en el párrafo anterior será necesaria la concurrencia de los siguientes requisitos:

1. Aprobación por la Comisión Insular de Urbanismo de Mallorca de la declaración de Interés Social del Anteproyecto de hotel al que se refiere las Estipulaciones Primera y Segunda de este documento, en cuanto se refiere a la cantidad correspondiente al número 2 de la Estipulación Décima (segundo plazo).

2. Aprobación municipal del Proyecto Básico del citado hotel, con otorgamiento de la Licencia correspondiente por el Ayuntamiento, en cuanto se refiere a la cantidad correspondiente al número 3 de la citada Estipulación (tercer plazo).

3. El aval será ejecutable en caso de no construcción del hotel por cualquier causa atribuible a la propiedad, y en particular por el incumplimiento por parte de ésta de los plazos establecidos en la Estipulación anterior.

DECIMOTERCERA. - Con periodicidad anual se realizará una inspección por los servicios técnicos del Ayuntamiento para comprobar el cumplimiento de las condiciones de todo tipo que figuren en la licencia, por el cual servicio se establecerá una tasa, previos los trámites oportunos, por importe del 0.02% del coste total de las obras, revisable conforme al IPC anual.

DECIMOCUARTA. - Las estipulaciones de este convenio no tendrán fuerza vinculante si la aprobación definitiva de la revisión de las NN.SS. impidiera la construcción del hotel en los términos que se fijan en el presente documento.

Y en prueba de conformidad lo firman en el lugar y fecha arriba indicados." ■

LA IMPORTÀNCIA DE LA PRESERVACIÓ DEL NOSTRE PATRIMONI HISTÒRIC *Margalida Albertí Cabot*

Assistim els últims anys, en el nostre municipi, a un creixent interès per les qüestions relacionades amb el coneixement de la nostra història. Tal afirmació es basa en el fet de l'existència d'un cada vegada major grup de persones, interessades en l'estudi dels nostres costums i tradicions, i en definitiva, preocupades per la recuperació de l'herència d'un passat, la qual és la que dóna entitat i caràcter al poble.

Aquesta realitat posa de manifest la presència d'un sentiment d'inquietud de la consciència col·lectiva davant temes com el que a continuació intentarem exposar: el nostre Patrimoni Històric i la importància de la seva conservació.

Tal afirmació no implica que en temes com aquest estigui tot resolt. Encara manca una part important de conscienciació de la valoració del nostre Patrimoni. Si realment es produís aquesta valoració -tant des del punt de vista de les institucions, com de la població mateixa-, la seva protecció, defensa i bon ús, estaria assegurada.

1- El concepte de Patrimoni

Sense entrar en definicions massa teòriques i parlant en termes generals, podem dir que entenem per Patrimoni l'herència històrica, artística, científica i tècnica dels diversos pobles, cultures i civilitzacions. És a la vegada l'element expressiu més destacat de l'evolució i desenvolupament de la humanitat, capaç d'avaluar les arrels dels pobles i d'interpretar la realitat evolutiva de la humanitat.

El patrimoni és també l'explicació de la vida integral de l'home sobre la terra, a través dels fets i objectes per ell produïts al llarg del temps, conservats i transmesos de generació en generació fins als nostres dies. Constitueix, per tant, un bé del qual podem gaudir tots, independentment que la seva propietat sigui d'un particular. Acompleix una funció social, de la qual és beneficiària directa la col·lectivitat, és a dir, tots nosaltres. Aquesta funció no pot ser interferida per cap causa. D'altra banda, seria penada per llei d'acord amb el nou Codi Penal del 1995, (Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre).

2- La importància del coneixement del nostre Patrimoni

En qualsevol cas és evident que l'existència d'una sèrie d'elements que avui dia resten en el nostre municipi i que formen part de l'herència que els nostres avantpassats ens ha deixat, com són les diferents zones arqueològiques, les talaies i torres de defensa, les cases de possessió, etc., ens facilitarà, recolzats per la documentació existent, el coneixement de la forma de vida, els costums, etc. dels habitants de Banyalbufar en anteriors èpoques, així com l'evolució experimentada pel nostre municipi.

Per a una vertadera interpretació d'aquests elements dins el seu context, cal un coneixement profund d'aquest patrimoni. Per tant, el seu estudi i investigació són fonamentals. De res serviria l'existència d'un Patrimoni sense la seva investigació. La seva realitat física i estètica es descobreix plenament només quan es produeix la correcta interpretació i valoració dins el seu context. Encara que l'estudi i investigació, per a la seva valoració, presentació i difusió, és de primordial importància, la necessitat d'una estricta conservació i manteniment de la totalitat del patrimoni és indispensable. Aquesta conservació va lligada, en moltes ocasions, a la necessitat d'ésser respectuós amb el nostre entorn. En definitiva, la protecció de tot aquest llegat, que la naturalesa i les generacions passades ens han deixat, és una obligació essencial de la humanitat, en el moment present, pel que fa a les generacions futures.

3- La conservació del Patrimoni

El concepte de conservació implica una sèrie de connotacions històriques, socio-culturals, científiques i tècniques, encaminades al manteniment i transmissió al futur del Patrimoni Cultural. Cal conservar no solament per la integritat física dels béns, sinó també per la comprensió de l'evolució cultural de la humanitat.

El concepte de conservació ha evolucionat fins a tal punt que es considera necessària la preservació, posem per cas, dels conjunts urbans, no tant sols pel seu caràcter monumental, sinó com a testimoni físic de la història dels seus habitants.

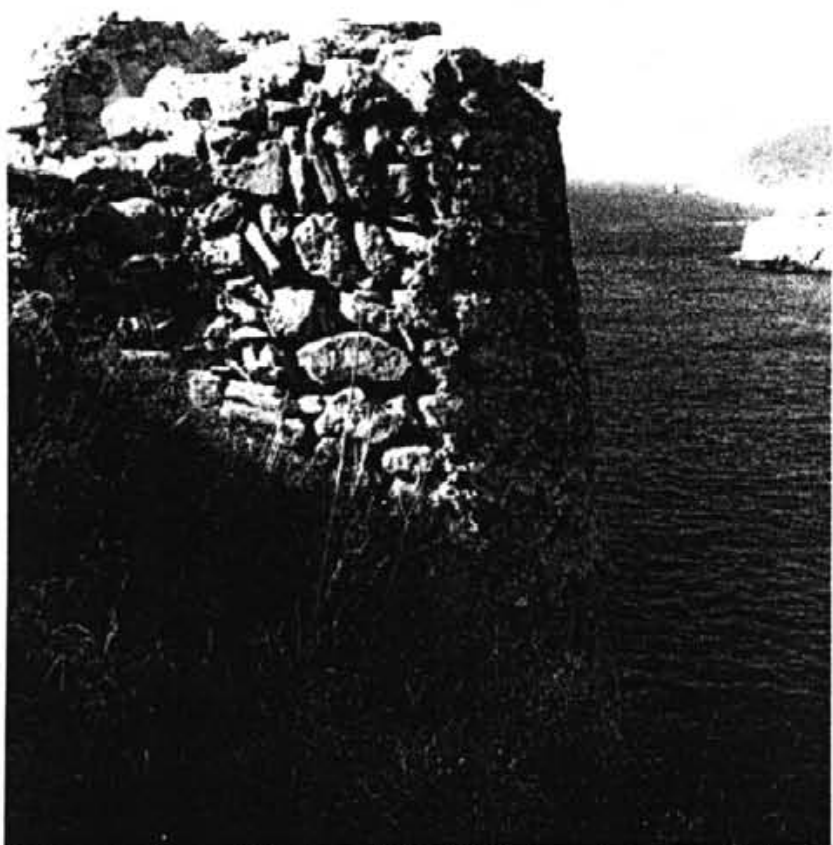
La conservació dels béns culturals comprèn diverses àrees:

- L'anomenada **preventiva**, aplicada als mitjans per evitar el deteriorament material dels objectes. Fa referència a les condicions de l'ambient físic i material: factors com el clima, llum, pol·lució...

- La **curativa**, encaminada a actuar per aturar un procés de deteriorament de l'objecte. Faria esment a factors com els fongs, els insectes, l'eliminació de les sals o dels vapors àcids, etc.

- I finalment la **restauració** o intervenció amb la finalitat de millorar la lectura de l'objecte. Només es realitzarà en aquells casos de rigorosa necessitat i sota el principi previ d'absolut respecte a la situació original de l'obra.

El factor econòmic o finançament en tot aquest procés serà uns dels elements primordials a tenir més en compte. La responsabilitat de la conservació del Patrimoni no pot deixar-se només en mans dels poders públics. La societat, a través dels seus individus, cal que participi activament en la recerca de solucions.

Molí superior (element del sistema hidràulic) situat en el penya-segat sobre la mar

4- El Règim Legal

Com antecedent més immediat de la Llei actualment vigent, esmentam la llei de Patrimoni del 13 de maig del 1933, la qual incloïa dins aquest "els immobles i objectes mobles d'interès artístic, arqueològic, paleontològic o històric amb més de 100 anys".

L'objectiu de la Llei era la defensa, conservació i acreixement del Patrimoni Artístic Nacional.

Aquesta disposició fou ampliada per altres posteriors, amb els seus últims exponents a l'actual Llei 16/1985, de 25 de juny, del

Patrimoni Històric Espanyol, en la qual, a més dels béns ja esmentats, s'inclouen "els de caràcter etnogràfic, científic o tècnic; el patrimoni documental i bibliogràfic; els jaciments i zones arqueològiques, els llocs naturals, jardins i parcs que tinguin valor artístic, històric o antropològic".

L'ampliació del concepte d'allò que pot arribar a ser Patrimoni, dins aquesta Llei, és absoluta. Fins a tal punt que inclou el concepte de Bé Cultural com expressió de tot allò que afecta l'home i la seva cultura i, per tant, que sigui susceptible de poder integrar-se dins del Patrimoni Històric i mereixedor de la protecció que atorga aquesta classificació.

La sensibilitat cap al medi ambient ha fet que s'inclougué el paisatge com a bé cultural. Per altra banda, aquesta Llei, significa el marc legal de referència per a les respectives lleis en cada una de les Comunitats Autònomes.

La nostra Comunitat autònoma encara no ha dictat una Llei d'aquestes característiques (actualment sembla que està en procés d'elaboració), però sí que s'han realitzat les transferències, que en aquest cas corresponen als Consells Insulars.

Després d'aquestes breus consideracions, passem a analitzar el contingut del nostre Patrimoni i a fer un estat de la qüestió sobre el tema.

La Torre des Verger (S. XVI) recentment restaurada.

5- El patrimoni Històric i Artístic de Banyalbufar: breu estat de la qüestió.

De forma molt general podria classificar-se de la manera que a continuació s'exposarà.

a) El Patrimoni Paisatgístic, configurat bàsicament pel predomini d'un element integrador d'aquest, com són les marjades. Construïdes per salvar les divergències del terreny en una millora del conreu de les

terres, inclouen tot un sistema hidràulic per a la irrigació de les mateixes, prou conegut per tots i anomenat Ma'jil.

Sobre aquests elements definidors del nostre paisatge, l'integritat física dels quals resulta avui dia molt costosa de mantenir, cal esmentar que la seva degradació és lenta però evident, a causa d'un factor natural com és el clima, causa primordial a tenir en compte en el procés de degradació del Patrimoni. Per una altra banda, a l'estat regressiu que experimenta actualment la agricultura i que afecta indirectament el manteniment dels marges, s'hi han d'afegir els indicis de desaparició gradual de l'ofici de marger, encara que, pel que sembla, actualment hi ha una tímida intenció d'unir esforços per aconseguir la seva recuperació a través, fonamentalment, de les escoles anomenades de margers. La manca de subvencions, per un altre costat, fa que tot plegat sigui difícil mantenir-se en un bon estat de conservació.

El tema del sistema hidràulic aniria parell al que hem esmentat anteriorment. Des del moment que l'agricultura no és la font principal d'ingressos del Municipi, tot i quedant reduïda al conreu d'algunes terres de determinats propietaris per interessos particulars sense treure'n cap tipus de rentabilitat, l'interès per la conservació d'aquest element minva de forma general i s'adopten solucions pràctiques i ràpides que en moltes ocasions no van lligades al tema de la conservació del Patrimoni. La solució més adient seria trobar un terme mitjà entre les necessitats actuals i el manteniment d'aquest llegat.

També s'inclourien dins aquest apartat, els camins rurals, juntament amb els elements constructius característics que hi apareixen com són: els forns de calç, les sitges de carboner, aljubs, etc.

Pel que fa als camins rurals, prou conegut és l'intent actual de recuperar-los. En aquest moments sembla que l'elaboració d'un catàleg ja s'ha posat en marxa. A més, la intenció de la seva protecció és una notícia que està a l'ordre del dia.

b) El Patrimoni Arqueològic, les principals restes del qual es concentren en la vall de Son Bunyola, Son Valenti i Ses Mosqueres.

Destacaria les construccions prehistòriques com el Talaiot de les cases d'en Jordi situat dins la possessió de Son Bunyola, algunes restes arqueològiques d'època romana de ceràmica *Sigillata* i restes de ceràmica d'època islàmica, trobades ambdues, també, a la vall de Son Bunyola.

El Patrimoni arqueològic existent en el nostre municipi es troba en aquests moments en perill de desaparició, a causa de factors com la falta d'estudis profunds sobre el tema o la seva catalogació, la qual cosa provoca una situació general de manca de la seva coneixença; per tant, el seu control i manteniment és ara per ara inexistent.

c) El Patrimoni Arquitectònic, integrat per les torres de defensa i talaies, els habitatges i, dintre d'aquests darrers, els situats en zones rurals com són les cases de possessió.

És aquest tipus de Patrimoni, per altra banda, aquell que sofreix un major risc de desaparició o alteració, a causa precisament d'aquesta relació dialèctica entre el Patrimoni i el seu context.

Dins aquest apartat, destacaria -a part de conjunts molt significatius com la Baronia i altres elements com la talaia coneguda actualment com la Torre de Ses Ànimes, restaurada per cert fa molt poc, les cases de possessió, avui dia en un procés de canvi en les seves funcions, a causa de la dificultat que suposa el seu manteniment. El problema sorgeix quan les alternatives existents són molt escasses per a un ús adient i a la vegada rentable de l'esmentat element, que mantindria en la total integritat la seva estructura originària.

Prou coneguda és l'actual situació a l'entorn de la nova orientació que pendran les cases de possessió de Son Bunyola després de la seva venda. No entrarem aquí en qüestions com allò que suposarà la seva remodelació, sinó més bé ens centrarem en l'element protegit i catalogat bé d'interès cultural (BIC), com és la torre de defensa, integrada en la possessió en qüestió i datada en el segle XVI. Encara que sí que hem d'afegir que tal remodelació no hauria d'afectar en cap cas l'esmentada torre ni tampoc les altres existents dins aquesta vall.

Per al manteniment de la seva integritat física, cal fer esment de l'actual Llei de Patrimoni Històric 16/1985, de 25 de juny, en la qual es

posen de manifest, un grapat de consideracions a tenir en compte - tant pel que fa a l'Administració competent, com per als propietaris dels béns declarats BIC -, respecte de la conservació del nostre Patrimoni.

L'article 13. 2., del Títol primer *De la declaració de Bienes de Interés Cultural* diu que "els propietaris, i en el seus cas, els titulars de drets reials sobre els béns declarats d'Interés Cultural, o aquells que els tinguin per qualsevol títol, estan obligats a permetre i facilitar la seva inspecció per part dels Organismes competents, el seu estudi als investigadors, prèvia sol·licitud raonada d'aquests, i la seva visita pública, en les condicions de gratuïtat que es determinin reglamentàriament, almenys quatre dies en el mes, en dies i hores prèviament assenyalats. El compliment d'aquesta darrera obligació podrà ser dispensat totalment o parcialment per l'Administració competent quan hi hagi causa justificada". Pel que fa a aquesta qüestió, cal esmentar que el conveni signat entre l'actual propietari de les cases de possessió de Son Bunyola i l'Ajuntament de Banyalbufar té en compte aquesta consideració.

Altres aspectes a considerar queden reflectits en l'article 19 del Títol II, *De los bienes inmuebles*, que fa referència als monuments declarats BIC, en els quals no es podrà realitzar obra interior o exterior que afecti directament l'immoble o qualsevol de les seves parts integrants o pertinences sense autorització expressa dels Organismes competents per a l'execució d'aquesta Llei. Serà preceptiva la mateixa autorització per col·locar en façanes o en cobertes qualsevol tipus de rètol, senyal o símbol, així com per realitzar obres a l'entorn afectat per la declaració.

Vista del poble

La Llei de Patrimoni també fa referència al tema de la conservació, consolidació i millora dels béns declarats BIC. L'article 39.2. diu que aquestes actuacions aniran encaminades a la seva conservació, consolidació i rehabilitació i evitaran els intents de reconstrucció, excepte quan s'utilitzin les parts originals d'aquests i es pugui provar la seva autenticitat. Si s'han d'afegir materials o parts indispensables per a la seva estabilitat o manteniment, les addicions s'han de reconèixer i s'han d'evitar les confusions mimètiques.

Les restauracions dels béns als quals fa referència el present article respectaran les aportacions de totes les èpoques existents. L'eliminació d'alguna d'aquestes només s'autoritzarà amb caràcter excepcional i sempre que els elements que tractin de suprimir-se suposin una evident degradació del bé i la seva eliminació fos necessària per permetre una millor interpretació històrica d'aquest. Les parts suprimides quedaran degudament documentades (art. 39.3.).

d) Patrimoni Eclesiàstic. Destacaria, a part del contenidor que és l'actual església, datada el 1690, el seu contingut, format principalment per tots els retaules, elements integradors de les principals manifestacions artístiques com l'arquitectura, la pintura, l'escultura i en certa manera la teatralitat i l'escenografia. S'ha de notar també que per la seva aportació iconogràfica incorpora tot un repertori d'elements, com són els signes o símbols... capaços en altres èpoques, d'il·lustrar i transmetre el missatge religiós a tota la comunitat de creients.

Els principals retaules, daten dels segles XVI, XVII i XVIII. Citam per exemple:

El Retaule de la Capella de Sant Pere, l'autoria del qual queda documentada mitjançant el contracte corresponent. Datat el 1584, el seu autor, Gaspar Homs, pertanyia a la família de pintors i escultors del mateix nom, documentada a Mallorca en els segles XVI-XVII.

El Retaule del Rosari, a la capella de Santa Maria, datat en el segle XVII, com també el del Sant Crist i els retaules de Sant Josep i la Verge del Rosari, d'estructura quasi idèntica, ambdós del segle XVIII.

En línies generals podem dir que tals elements es troben més o menys ben conservats, ja que la seva lectura encara es pot realitzar de forma completa. Necessiten, però, d'un procés de neteja i, en alguns casos, de restauració de certes parts que el conformen per tal de mantenir la totalitat de les seves característiques intrínseques.

Per altra banda, la necessitat urgent de la realització d'un inventari exhaustiu d'aquest tipus de béns és un aspecte a tenir en compte.

Cal recordar la restauració, no fa gaire temps, de l'orgue de l'església, procedent segons la documentació existent del destruït convent de Sant Domingo de Palma.

e) El Patrimoni Marítim. El poble és costaner, integrat pels escars, l'utillatge, les embarcacions mateixes i fins i tot pel vocabulari mariner.

Constitueix un tipus de Patrimoni que avui dia està molt poc considerat, si tenim en compte que ni tan sols a l'àmbit illenc existeix un museu marítim que assegurí la seva protecció. Esmentam només que des de la desintegració del primer museu marítim sorgit el 1951 les seves peces romanen disperses per tot arreu sense cap intenció de recuperar-lo.

f) Finalment un Patrimoni privat, tal vegada menys conegut i gens estudiat, precisament pel seu caràcter privat, integrat bàsicament per béns mobles com: mobiliari, orfebreria i vestimenta d'època mallorquina.

Aquest tipus de Patrimoni sembla que ha de tenir més assegurada la seva protecció, encara que té, per altre costat, l'inconvenient del propietari, el qual es mostra, en moltes ocasions, recelós vers la seva exhibició, la qual cosa dificulta el seu estudi i investigació.

Com hem pogut comprovar, gaudim d'una gran diversitat d'elements, pel que fa al Patrimoni.

Una vegada analitzat, molt de passada, el contingut i l'estat dels principals elements que conformen el nostre Patrimoni, acabarem dient que està en les nostres mans que tots ells arribin a les generacions futures, almenys en les mateixes condicions que nosaltres hem conegut.

La conservació del Patrimoni implica despeses econòmiques importants, però també un benefici, el cultural, que a la vegada pot generar riquesa si és utilitzat de forma correcta. Fomentar el turisme alternatiu, ajudar a la recuperació d'oficis amenaçats de desaparició, combatre l'atur amb la creació de llocs de feina relacionats amb les diverses tasques que impliquen la seva recuperació, etc., poden ser algunes de les moltes aportacions que la conservació del Patrimoni Històric pot generar i aconseguir. ■

El camí del Correu i la font del Garbell (d'Esporles a Banyalbufar)

Gaspar Valero i Martí

Itinerari

Esporles - Pont de la Turbina (PM-110, km 2'200) - Creuer de la Granja (PM-110, km 1'500) - El Garrover Cremat (enllaç camí del Correu) - La Potada del Cavall - Coll del Pi - Son Sanutges - Cases de l'Arboçar - Font del Garbell - Cases del Rafal - Banyalbufar.

Horari

Esporles

20 min. 1(Pont de la Turbina (PM-110, km 2'2)

10 min. Creuer de la Granja (PM-110, km 1'5)

5 min. El Garrover Cremat

25 min. Entreforc camí de les Mosqueres

10 min. Portell de Son Valenti

45 min. Son Sanutges (pedrera)

15 min. Cases de l'Arboçar

40 min. Font del Garbell

15 min. Cases del Rafal

25 min. Banyalbufar

TOTAL: 3 h. 30 min. (temps aproximat de marxa, sense les aturades)

Orientacions de camí

Partim d'Esporles, vora l'església parroquial de Sant Pere. Pujam per la costa de Sant Pere, amb el temple a la nostra dreta. Camí endavant, a l'esquerra deixam Ca les Monges i Can Florest, mentre que a la dreta ens acompanya una paret molt alta. Ben aviat arribam al portell de Can Ceva, que queda a la dreta, vora alguns noguers. Alguns metres més amunt, arribam al portell de Bellavista, a l'esquerra, amb una inscripció al brancal amb la data de 1872; mentre, a la dreta hi ha les darreres cases del poble, on s'acaba la costa de Sant Pere entesa com a carrer, amb sòl d'empedrat modern i ciment, i comença pròpiament el camí del Correu, tot i que aquest tram, fins a la Comuna, també se l'anomena camí de Sant Pere.

Un cartell del Consell Insular de Mallorca ens indica que el camí es troba en restauració. A la nostra esquerra, s'arreglera un imponent conjunt d'araucàries o arbres de pisos. El camí, amb sòl de terra i tipologia de camí de ferradura, avança entre parets seques, més alta la de la dreta; la vegetació herbàcia aprofita per fer-se present: fenàs, rapa de frare, ortigues, a més d'abatzeres, esparragueres i heures; també hi observam alguns oms i garrovers. Una primera volta a la dreta, en pujada i amb alguns graons, i una segona a l'esquerra, ens situen en un planiol alt, amb camps de conreu que s'estenen cap a la dreta, i amb el marge del camí amb esbaldrecs a l'esquerra. Entre pins i alzines podem observar a la dreta una vista més ampla cap a la mola de Son Pacs i la moleta de Son Cabaspre. La paret seca continua a l'esquerra, amb algunes actuacions de reconstrucció, mentre que a la dreta hi ha un filferro. A uns deu minuts curts del portell de Bellavista, arribam a una barrera disforja, feta amb un tub i amb un somier, que s'ha de franquejar amb l'ajuda d'unes pedres a manera de botador. En aquest punt comença la davallada cap a la carretera, amb alzines, mates i cirerers de pastor. A l'esquerra deixam un portell sense barrera que ens emmarca visualment el Cor de Jesús de Maristella, mentre que a la dreta hi ha l'anomenat camp del Xubasco, amb restes d'enderrocs d'obres i un camí que enllaça amb el nostre, amb garrovers que deixen pas a un pinaret. Quan s'acaba el pinar, apareix davant la nostra vista una bella imatge configurada per un esponerós conjunt de plàtans, que ofereix a la tardor un domini groguenc de fulles, ja en terres de la Comuna. L'asfalt de la carretera s'apropa ràpidament, potser trencant la imatge poètica del fullam, i hi arribam després de deixar a la dreta un safareig cobert i de passar una barrera de fusta.

Voltam sobre l'asfalt, cap a l'esquerra, de tal manera que ens situam en la carretera Esporles-Banyalbufar (oficialment PM-110), a l'altura del km 2'280. Un poc més endavant deixam a l'esquerra un

fontinyol obert en un marge restaurat, que prové de la font del Rafal, mentre que a la dreta hi ha l'anomenat pont de la Turbina, que formava part de la carretera del segle passat, amb un ull d'arc rodó, i que avui es troba abandonat. La carretera franqueja el torrent de Sant Pere o d'Esporles, que a partir d'ara queda a la nostra esquerra, pregon i guarnit amb una gran ufanor vegetal (fleixos, oms, alzines, polls, ullastres, algunes figueres, heures grimpaïres i marfull, entre altres espècies). Alguns minuts després de passar el km 2 de la carretera, deixam a l'esquerra el camí del molí Draper, les cases del qual observam aviat, amb un gran plàtan davant. Vora aquest indret, el domini vegetal que emmarca el torrent és constituït per uns arbres alts, anomenats fleixos; més a prop de la carretera, tenim també ullastres, garrovers i llampúdol. A continuació, després d'un gran safareig, arribam a la cruïlla de la carretera de Puigpunyent (PMV-1101), que és també l'inici de la via que va a la Granja.

Des de la cruïlla de la Granja (km 1'5 de la carretera PM-110), caminam per l'asfalt uns tres-cents metres, en direcció a Banyalbufar, ja que les obres de la nova carretera han tallat l'accés antic al camí del Correu, amb grans xaps laterals en la roca, amb un marge nou, baix, que protegeix l'asfalt de les esllavissades. Uns deu metres després de l'hectòmetre 2 (km 1'200), a l'esquerra de la carretera observam un portell nou amb brancals de totxos. En aquest punt, denominat el Garrover Cremat, abandonam l'asfalt i pujam sense camí per un costeret cap al portell, entre cards, porrasses, fonoll i fenàs. Aquest portell encara no ens deixa en el camí vell, sinó que hem de fer una aproximació marcada en forma de tirany. A uns dos minuts del portell, vora el primer pi que trobam, mantenim la tendència lleugerament a la dreta, cap al sud-oest, amb abatzers que s'acosten per la nostra dreta. També ens acompanyen botges, carritxeres, argelagues, mates, i algun exemplar de *Dorcnium pentafilem*. Així, alguns metres més endavant enllaçam novament amb el camí vell del Correu, que ens apareix transversalment, punt on voltam a la dreta, en direcció a Banyalbufar.

El camí vell del Correu

És un autèntic camí reial d'origen medieval, documentat ja en el segle XV; fins i tot, a nivell toponímic ha conservat la paraula 'Correu', que ens ambienta terminològicament els antics oficials reials que portaven la comunicació als pobles. Abans, en època musulmana, possiblement formava part de la denominada *via o carrera de Banalbahar*, documentada en el *Llibre del Repartiment* (1232). El camí del Correu comunicà durant segles Palma i Esporles amb la vila de Banyalbufar. Amb les reformes viàries iniciades el segle passat, concretament la posada en funcionament cap a 1840 del tram de carretera d'Esporles fins a la Granja (el segment principal de la qual actualment té la nomenclatura PM-110), l'ampliació del camí de la font del Garbell i, en la segona meitat de segle passat, la inauguració de la carretera entre Esporles i Banyalbufar (que des del Cap del Bosquet forma part de la C-710), el camí vell acabà molt abandonat, i fins i tot fou seccionat amb diverses parets. El camí del Correu encara manté restes de l'empedrat antic, tot i que molt malmès. Actualment s'hi duen a terme obres de restauració i de rehabilitació per part del Consell Insular de Mallorca (FODESMA), amb la col·laboració dels ajuntaments d'Esporles i de Banyalbufar.

Una vegada hem trobat el camí del Correu, avançam entre parets seques, amb esparregueres, porrasses, botges, mates, matapoll, mareselves, fonoll, algunes argelagues i cards, alhora que observam les primeres mostres d'empedrat. Pel que fa a la vegetació arbòria, hi observam oliveres, algun garrover i alguna alzina. A uns cinc minuts d'iniciar el camí arribam a un portellet, amb filferro pels costats i una barrereta de fusta, nova, que és la partió entre la Granja i les Mosqueres, que separa alhora els termes d'Esporles i Banyalbufar. Dos o tres minuts després arribam a una bifurcació poc consolidada, on hem de posar atenció, ja que hem de continuar pel camí de més amunt, cap a la nostra esquerra. Per la contrada de la dreta s'estenen marges d'oliveres, mentre que davant la nostra posició apareix dominant el panorama la silueta del Moletó de la Granja (650 m), un contrafort de llevant de la mola de Planícia. Continuem vora alguns cirerers de pastor, acompanyats per murtes i lletreres, i aviat voltam una petita

coma solcada per algunes marjades, que cau des de l'esquerra. Superam alguns graons amb revells d'alzina pels costats i amb roques a la dreta. Arribam així a un punt on hem de posar atenció, ja que el camí del Correu continua rere una paret seca, on s'obre un portellet que s'ha de franquejar amb quatre pedres que fan de graons i passar la barrera amb reixa de filferro que el tanca. Aquest portell ens defineix l'entrada a l'alzinar, amb presència d'una bona quantitat d'arboceres.

Després del portell de l'alzinar hem de continuar en tendència a la dreta, amb el camí poc definit i amb una lleugera pujada. Dos minuts més endavant arribam a un forn de calç, que queda a la dreta del camí; té una olla de bones dimensions. La barraca del calciner apareix a l'esquerra; mostra una planta rectangular, amb restes de teules i amb argamassa de calç. Després del forn, a la dreta apareix una paret seca, que discorre més avall del camí. Passam un altre tram amb restes d'empedrat i la paret que acabam d'esmentar se situa en el lateral de la dreta del camí; té alçat atalussat i un coronament amb filada cabrera. Alguns metres més endavant, la vista cap a la dreta ens permet observar les cases de les Mosqueres; el camí que hi comunica des del camí del Correu no es fa esperar, i apareix a la dreta, amb un portell amb barrera metàl·lica. Entre alzines, passam un altre segment empedrat i entram en un redol de pins, amb una paret seca a la dreta, mentre que el camí volta lleugerament a la dreta. Després que la paret de la dreta volta cap al nord-est, amb un angle arrodonit, passam una altra bifurcació, on continuam per la via de l'esquerra, pel camí de més amunt. El sòl del camí és ara molt irregular, amb roques a flor de terra i amb xaragalls. Les alzines i les arboceres dominen els voltants. El camí dissenya a partir d'ara una pujada que és salvada amb alguns revolts. Quan els superam, després d'un graó solitari, trobam un petit cocó enmig del camí, imperceptible si no hi posam atenció. És anomenat pels esporlerins la Potada del Cavall. Just devora, a poc més de deu metres hi ha un antic portell, que ara apareix tapat. És el portell de Son Valentí, ja que se situa en la partió d'aquesta finca. Amb les reformes recents, es pot salvar la paret a partir d'un botador de fusta, amb passamà, tot i que és factible també passar pel costat de la dreta.

Després del portell de Son Valentí, recuperam el camí, recobert per una catifa de fullaca d'alzina. A la dreta, hi ha un paretó de lloses planes que protegeix el lateral del camí. Ben aviat, en aquest mateix lateral es pot observar el marge de sosteniment, alhora que el camí descriu una davalladeta lleugera. A l'esquerra observam un rotlle de sitja, amb un sitjó al costat i una barraca, amb camins de carboners que surten d'ambdós costats del camí. A pocs metres, passam una torrentera que ocupa el centre d'una cometa, per la qual cosa el camí descriu una lleugera volta a la dreta, amb marge de sosteniment. Just després, deixam un camí secundari a la dreta, que ens duria a Son Valentí, i continuam en tendència cap a l'esquerra; més endavant, ens apareix la mar, llunyana i a la nostra dreta, sobre la contrada del port del Canonge. A l'esquerra ens surt a camí una barraca de carboner de planta rectangular. Continuam amb un revoltet a l'esquerra, per un collet entre costers de terra.

Alguns metres més endavant, a la dreta observam, entre alzines i arboceres, com s'acosta una pista nova, que immediatament intercepta transversalment el nostre camí, amb un impacte visual important. A la dreta de la pista s'estén l'anomenada era del Moro, un indret privilegiat per gaudir d'una ampla vista, que arriba fins a la Foradada, tot i que, lamentablement, apareix molt trastocat pels recents moviments de terra. Exemplars de càritx, ginebrons, murtes, mates i xiprell completen la imatge vegetal. A uns dos minuts de l'era del Moro i de la pista arribam a un gran forn de calç, l'olla del qual s'obre, immensa, a la dreta del camí. Aquest element de la cultura material tradicional mostra unes parets amplíssimes, amb una escala de pedra en el lateral sud-occidental. Després del forn, deixam a l'esquerra un camí que puja. A la dreta es disposa una filada de pedres que configuren un paretó protector. A continuació, passam un esbaldrec del camí, amb un bon sot que hem de salvar per l'esquerra. Exemplars de ginebró dominen el món vegetal de la contrada. Seguim amb certa tendència cap a l'esquerra, amb fullaca de pi pel sòl, mentre que al lateral de la dreta destaca el paretó de grans pedres, gairebé ciclòpies. Si alçam la vista cap a la dreta, la mar s'estén per la banda del port del Canonge, fins a la Foradada, i per la possessió de Son Bunyola, les cases de la qual podem observar directament. Així arribam a la bassa del Coll del Pi, a l'esquerra, delatada per una petita depressió del terreny, amb el camí que mostra marges de sosteniment als dos laterals.

Després de la bassa esvaïda, deixam a l'esquerra un camí que puja i avançam entre pins, ben acompanyats per grans mates de ginebró. Mentre, a la dreta s'alça un turó de formes suaus i curull de pins, anomenat puig de l'Argenter. El coster d'aquest puig i el del puig de la Barca, a la nostra esquerra, ens defineix el coll del Pi (453 m), per on discorre el camí. Deixam de banda el camí de l'esquerra, i continuam en línia recta. Passam una zona amb sòl empedrat, molt irregular, envaït per càrritx. En la bifurcació següent, podem continuar en línia recta, tot i que hi ha una variant que va més a l'esquerra. Alguns minuts després a l'esquerra reapareix la variant acabada d'esmentar. Mentre, a la dreta es va formant una torrentera, i passam una paret transversal. Ara el camí presenta un sòl pedregós, incòmode, amb una paret molt esbaldregada a la dreta, amb una reixa; les arboceres, les aritges i el xiprell, envaeixen el camí. Aviat arribam a una paret seca, alta, que tanca el camí transversalment; es tracta de la partió de Son Creus. Per franquejar-la i poder continuar, recentment s'hi ha bastit un botador de fusta. A l'altra banda de la paret avançam sobre fullaca d'alzina, amb una paret alta a l'esquerra i una pareteta a la dreta i alguns metres més endavant arribam a un nou entrebanc, en forma també de paret mig esbaldregada, que tanca una altra vegada el camí. Aquest punt fa de partió entre Son Creus i Son Sanutges, i suposa el final de l'alzinar. Després de botar el mur esbaldregat ens trobam amb diversos camins: a l'esquerra, cap a l'alzinar, hi ha un camí de carboner, que rebutjam; davant la nostra posició hi ha un camí secundari, amb tendència cap a l'Arboçar, que també deixam de banda. Continuam, per tant, pel camí de la dreta, per on discorre el camí del Correu, amb pins i alzines esparsos. A l'esquerra ens acompanya el parament d'un marge, on deixam un pujador en forma de rampa que en salva el desnivell. Just després, el camí descriu un revolt a la dreta, gairebé de 90°. Deixam un camí empedrat a l'esquerra i, en lleugera davallada, ens enfrontam a la vegetació que envaeix el camí: botges, estepa blanca, càrritx, argelaga... Avançam entre paretetes que no ens amaguen els camps d'oliveres i de garrovers, pigats per pinotells joves. A l'esquerra queda una esplanada i a la dreta hi observam restes d'un incendi. Així, després de deu o dotze metres d'asfalt poc consolidat arribam a la cruïlla del camí del Correu i del camí de la font del Garbell. Poc abans, un cartell de FODESMA ens indica les activitats de rehabilitació del camí.

En aquest important entreforc, cap a l'esquerra tenim el camí que condueix a Son Sanutges, l'Arboçar i Planícia, un ramal del qual arriba a la font del Garbell, que serà per on continuarem. Aquest mateix camí, cap a la dreta, davalla per Son Creus cap a la carretera C-710. El camí del Correu continua, ara amb una capa d'asfalt, en davallada cap a Banyalbufar. En aquest mateix punt, just a l'esquerra, rere un brançal de marès, ens queden les restes del que fou la pedrera de Son Sanutges. Encara s'hi veuen engranatges i paraments de l'antiga factoria. En aquesta cruïlla, abandonam el camí del Correu, i voltam per l'esquerra, pel camí de Planícia, que ens conduirà per Son Sanutges i l'Arboçar en direcció a la font del Garbell. A dos minuts de l'entreforc arribam a les cases de Son Sanutges, que queden a l'esquerra del camí.

Les cases de Son Sanutges

El bloc principal de les cases, a la dreta de la façana, té alçat de tres plantes; el portal forà és d'arc rodó, amb restes de dovelles, amb contraforts laterals, segurament afegits amb posterioritat a l'aixecament de l'edifici; en el contrafort de la dreta, s'hi situa un finestró, mentre que vora el de l'esquerra hi ha una piqueta de pedra viva. En el primer pis hi ha dues finestres amb ampit i en el segon dues de llises. El bloc de l'esquerra, més rústic, té alçat de dues plantes i mostra un portal de llinda de fusta, amb una finestra a l'esquerra; s'hi pot observar un esvoranc que amenaça ruïna. En el primer pis hi ha dues finestres, la de l'esquerra amb ampit; a l'interior d'aquest bloc, el segon aiguavés es dedicava a estable, i conté menjadores.

Continuam cap a les cases de l'Arboçar, per un camí de carro ample, que aviat descriu un revolt a l'esquerra, en lleugera davallada, entre pins i oliveres. Pòc després passam un xaragall, amb una lleugera volta a la dreta i, dos minuts més endavant, arribam a la barrera metàl·lica de l'Arboçar. El camí es manté planer malgrat el desnivell de la dreta, salvat amb un marge de sosteniment. A uns sis o set minuts de la barrera, a la dreta apareix el primer d'una sèrie de cinc xalets o cases fetes molt recentment. Just després, arribam a les cases de l'Arboçar, situades a l'esquerra del camí.

Les cases de l'Arboçar

Tenen alçat de dues plantes, amb la façana orientada a ponent. El portal principal és de llinda, amb una finestra a l'esquerra i una altra a la dreta; el primer pis mostra tres finestres. A la dreta, hi ha un altre portal de llinda, que correspon a la tafona, amb una finestra al primer pis; més a la dreta, hi ha una escaleta exterior, de deu graons i amb un portalet de llinda al capdamunt; acaba la façana amb una portassa, amb un til·ler davant la carrera.

La tafona ocupa una estança rectangular, amb coberta de fusta a dos aiguavessos. Mostra una caldera d'aram, un emportinador d'una peça de pedra, la premsa mecànica i, a l'altra banda d'un arc rebaixat, el trull amb tremutja de fusta; hi ha també les restes de la cuixera d'una antiga premsa de biga, que no s'ha conservat. A la dreta de la fornai, un portal condueix a les piques de triar.

Segons un plànol topogràfic de 1973, la possessió de l'Arboçar tenia una superfície de 231'42 ha. Des de 1986 és propietat de l'arquitecte Obregón.

De les cases de l'Arboçar continuam cap a la font del Garbell pel camí de Planícia. A l'esquerra deixam les ruïnes d'una construcció, i a la dreta parteix un camí. Cinc minuts més endavant ens apareix un altre xalet nou a la dreta, mentre que a l'esquerra deixam un dels camins que pugen a la mola de Planícia. Quatre minuts després, arribam a un portell sense barrera, amb restes a l'esquerra d'una polleguera de fusta; a la vora, a l'esquerra, hi podem veure un abeurador. Camí endavant, observam a la dreta una síquia o xaragall emmarcat, i un tercer xalet nou, que es veu a la dreta, amb un camí nou a l'esquerra. Just després, a la dreta hi ha un caminet que condueix a un mirador, on arribam amb dos minuts de camí. Té una pareteta de protecció, arrodonida, i s'hi gaudeix d'una bona vista sobre Banyalbufar i la costa dels voltants.

Després del mirador, a l'esquerra observam una altra construcció nova i just després passam sobre un xaragall, punt on el camí marca una tendència a la dreta. Dos minuts després de la torrentera, arribam a una bifurcació important: a l'esquerra, en pujada, continua el camí de les cases de Planícia, mentre que a la dreta avança el camí del Rafal. La nostra ruta en direcció a la font del Garbell continua cap a la dreta, pel camí del Rafal. Uns cinc o sis minuts més endavant, ja dins una zona de pinar, apareix a l'esquerra el camí de la font del Garbell, a l'entrada d'un revolt del camí ample. El camí de la font davalla lleugerament entre pins i garrovers. Prest deixam a la dreta un altre camí que prové directament de les cases del Rafal, per on proposarem passar de tornada de la font. A dos minuts d'aquest entreforc, i amb la vista del puig de Galatzó, de la mola de l'Esclop i del cap Fabioler davant, en una nova bifurcació agafam el camí de la dreta, en davallada i amb sòl pedregós; el camí de l'esquerra ens conduiria a la font del Pi Ver i a la font de la Menta. Molt aviat entram en el recinte de la font del Garbell, amb una primera surgència a l'esquerra de la barrera, amb un safareig i un abeurador que la delata. En aquest dipòsit d'aigua observam la data de 1902 gravada en la paret. Aquests darrers

tres de camí vénen definits per un gran marge bastit a la nostra esquerra, amb les pedres regulars i ben escairades, i un lledoner que ens marca l'entrada a l'esplanada de la font.

Sa Plaça

La font del Garbell

La font del Garbell se situa sota un marge alt que s'aixeca en el gegantí coster nord de la mola de Planícia. Presenta al davant una ampla esplanada amb pins que configura un lloc certament idíl·lic; vora la marjada de la font, s'hi arregleren oms. La font pròpiament dita mostra una mina de pedra seca que configura una falsa volta apuntada. A l'interior de la mina circula una canaleta que cau a l'exterior sobre una pica quadrangular. A l'esquerra de la mina de la font, hi ha un alt nínxol amb coberta absidal dissenyat sens dubte amb la intenció d'albergar alguna imatge religiosa que santificàs la font, però, aquest conjunt restà sense acabar. De la mina de la font parteix una canaleta exterior adossada al marge que arriba a un safareig situat a la banda d'Estellencs, que marca la data de 1846. En aquest indret, al sud-oest, es pot observar l'explotació agrícola antigament existent, en forma de restes d'una petita casa i de diverses marjades que devien fer la funció d'hort, gràcies a l'aprofitament de l'aigua.

La vista sobre la mar i les marjades, amb la costa retallada de la Pera de l'Ase (arcaisme de *pedra*) i de l'escull d'en Romaní, i sobre la talaia del Verger o de les Ànimes, més al nord-est, és reconfortant, però gairebé vertiginosa.

Des de la font del Garbell tornam inicialment pel mateix camí, cap a les cases del Rafal; tot d'una, deixam el primer camí a la dreta, i dos minuts més endavant arribam a la bifurcació de camins on plantejam deixar la via per on hem passat abans i desviar-nos cap a l'esquerra, pel pinar que ens conduirà més ràpidament a les cases del Rafal. És un camí ombrívol, envoltat de pins, encatifat de fullaca i amb un marge molsós i humit a la dreta. En cinc minuts arribam a un planiol des d'on abastam visualment les cases del Rafal; el camí descriu un discret revolt cap a la dreta. A l'esquerra, surt un sender que va al mirador del Rafal, amb vista directa sobre la talaia de les Ànimes o del Verger, i amb un vèrtex geodèsic que marca la cota de 309 m.

Des del planiol, el camí s'acosta ràpidament a les cases del Rafal; els pins deixen pas a les oliveres, amb un comellar amb marges a l'esquerra que davalla cap a la mar.

El Rafal de Planícia

Les cases del Rafal de Planícia tenen un origen molt antic. Pel que fa a la propietat, es mantingué lligada a la de Planícia, sota les famílies Joan, Sunyer, Pueyo (marquesos de Campofranco), fins que ja dins el segle XX la gran finca se separà en dues: Planícia i el Rafal de Planícia. La família Rotten, que heretaren el títol de marquesos de Campofranco, en mantigueren la propietat.

La façana principal s'orienta en direcció nord-oest, davant una carrera que aboca la seva vista sobre Banyalbufar, guarnida per dos lledoners i quatre plàtans. El portal forà és d'arc rodó i adovellat, d'arenisca, i amb brancals polilítics; davant el llindar del portal hi ha una rampa amb dos graons amples. A la dreta del portal, observam un colcador que mostra un curiós relleu d'una carassa picat en la mateixa peça de pedra, on també hi ha una mosca per posar millor el peu.

L'alçat de la façana és de tres plantes. El primer pis té dues finestres emmarcades amb pedra calcària i el porxo té també dues finestres, més petites. A la part esquerra de la façana es pot entreveure la torre de defensa, de planta quadrada i avui embeguda per un referit d'argamassa de calç afegit posteriorment. El portal forà dóna accés a un vestíbul que amb un arc rebaixat comunica a la clastra emmacada. El lateral nord-est mostra restes d'esgrafiats i un cossi ceràmic amb restes de canalitzacions integrat dins el mur; a més, observam dues portasses amb arc rebaixat i tres contraforts.

La casa dels amos apareix a la dreta del bloc edificat, orientat al sud-oest, per la part de la nostra arribada; mostra un aire molt més rústic que la casa dels senyors, amb façana sense referir i amb un portal de llinda sobre quatre escalons. Sota la carrera, rere el marge de sosteniment, hi ha una era de batre.

Des de les cases del Rafal avançam cap al poble de Banyalbufar, per la qual cosa reprenem la direcció vers el nord-est, i ens situam en el camí de ferradura, sovint empedrat, que ens davallará ràpidament al poble. Molt a prop de les cases observam com l'empedrat del camí s'adapta al pas d'un torrent, en forma de gual. Aviat passam una petita barrera de fusta, i entram en un bosc de pins i alzines, acompanyats d'arboceres, càrritx i mates. Aquesta zona és coneguda amb el nom dels Brandejats. Més endavant, en plena davallada, el camí dissenya revolts emmarcats per alts paraments de marge i apareixen graons per esmorteir el rost. Així, arribam vora el primer safareig, que ens introdueix en un ambient típicament banyalbufari: les marjades, pigades de safareigs i de casetes d'hort; vora aquest primer safareig, hi ha una servera. A la dreta, immersos en una davallada molt rosta, trobam la casa de la Costa, reformada molt recentment. El sòl del camí ara apareix recobert per una capa de ciment. Acabada la davallada rosta, a l'esquerra del camí hi ha la casa anomenada na Revolta. Aquí fa acte de presència l'asfalt; el camí volta a la dreta i deixa a l'esquerra dos grans safareigs. Aquesta imatge, dominada pels elements del sistema hidràulic tradicional, ens recorda la xarxa de reg ja existent en època islàmica, i l'estructura social que l'envoltava, l'anomenat *ma'jil*.

El camí del Rafal de Planícia ens deixa, després d'una davallada final entre cases, sobre la carretera Estellencs-Banyalbufar, C-710, a pocs metres del km 87'400. Aquest punt es troba situat a vora l'entrada al poble de Banyalbufar. En aquests metres de carretera, passam vora les cases de Can Fura, a la dreta, i sobre el torrent del mateix nom, amb el jaç empedrat. Immediatament després arribam a la vila de Banyalbufar, amb la torre de la Baronia a l'esquerra, i la plaça del poble ben a prop.

* Agraesc les informacions toponímiques i botàniques, respectivament facilitades per Onofre Rullan i per Margalida Llabrés, i la col·laboració de l'Associació Cultural Bany-al-Bahar. ■

La Plaza

FOC A LA BARRACA

Primavera del 97

Juanjo A. Pla

Quan algú em pregunta on m'agaf per viure, d'on em ve el suport que em manté viu, li contest que del no-res. Descobrir d'on venim i on anam: EL NO-RES MÉS ABSOLUT, em proporciona una força incomparable.

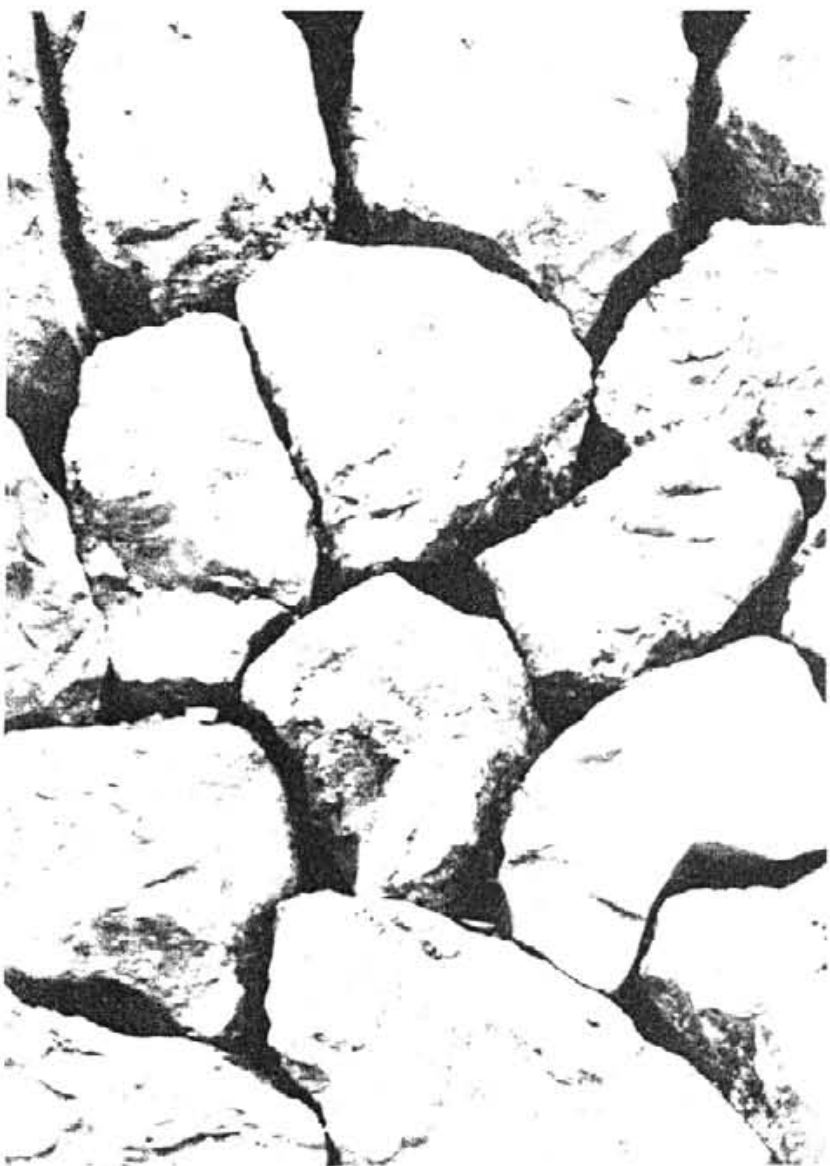
Assumir la mort en qualsevol moment em dóna l'humor de veure els meus semblants atrafegats i errants en plans projectes esgotadors. La tranquil·litat en el risc és assumir la mort en qualsevol moment.

La por a desaparèixer com individu ens empeny a perpetuar-nos en els nostres fills. Ells continuaran vivint, i en ells restarà quelcom de nosaltres mateixos. D'aquesta manera la por a desaparèixer com espècie se soluciona amb el desig de perpetuació individual. Però, si les parelles que desitgen tenir fills, haguessin de superar un examen elemental de maduresa i equilibri psíquic, l'espècie humana desapareixeria en pocs anys.

Estimam els nostres fills en allò que són de nosaltres. No són més que la prolongació de la nostra autoestima, un reforçament de l'amor a nosaltres mateixos.

La prova més difícil per als pares és comprovar que el que es consolida en els nostres fills no és aquest o aquell tret de nosaltres (físic o de caràcter), sinó quelcom de nou i diferent que els fa singulars. La nostra autoestima cerca constantment referències de nosaltres en ells. I si no les trobam, acudim a d'altres membres de la família. Si aquesta tasca és infructuosa, queda la frase universal: "D'on haurà sortit aquest fill?"

El jove que escolta aquesta frase universal de boca dels seus pares té la benedicció dels déus. Comença a marcar la seva diferència. D'ara en endavant haurà de construir la seva pròpia identitat malgrat la família, l'estat i la societat. ■

DESCONTAMINEM MALLORCA PRESERVEM BANYALBUFAR

Javier Belenguer
(apotecari de Banyalbufar)

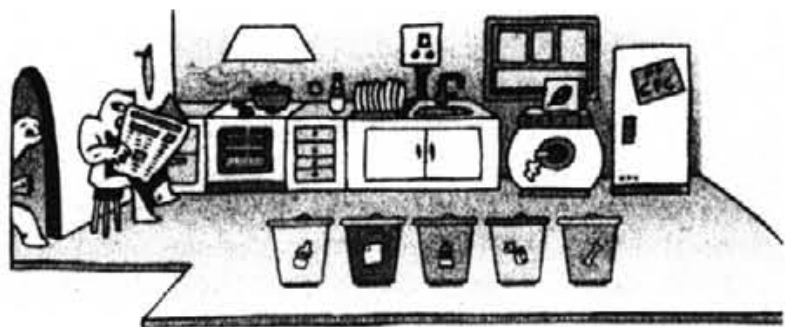
El planeta es contamina, i Mallorca no és una excepció. Des de fa uns anys, l'illa suporta un moviment massiu de persones (els nostres estimats turistes) que, tot i ser el nostre mitjà de vida directe o indirecte, ens condueix a un greu augment de la contaminació. Tots sabem que les aigües que envolten Mallorca ja no són tan transparents com abans, i això és el que veim. El que no veim és molt pitjor: l'atmosfera ha perdut el seu poder de filtració de la radiació de raigs ultraviolats, nociva per a la vida en general. A més, les radiacions ionitzants, que són el resultat de catàstrofes nuclears en altres països, a poc a poc ens arriben.

Sembla que tot això està molt lluny de l'home del carrer i que no podem fer-hi res. No és així.

Encara que no ho sembli, tots contaminam el medi que ens envolta. Quan comprem qualsevol cosa, sigui un aliment o no, estam contribuint directament o indirectament a la generació de certs tipus de residus.

Directament: tenim en primer lloc la bossa de plàstic o de paper per dur-nos a casa el producte. I també, l'envoltori propi del producte, que pot ser de materials tan diversos com cartró, fusta, plàstic, poliestirè, alumini, fibra tèxtil natural o artificial, etc. Tot aquest ventall de materials usats es tira així que arribam a casa i umpl ràpidament el nostre poal de fems. Això és la generació directa de residus que, al costat de les restes d'aliments, formen el 90 % de les nostres escombraries domèstiques.

La generació indirecta de residus prové de la manufactura de tot allò que consumim: productes de neteja i detergents, cosmètics, vernissos i pintures, adhesius, medicaments, materials sintètics, electrònica i un llarguíssim etcètera.

Com ens treim de sobre les escombraries.

Fins fa pocs anys (uns quants més en països com Estats Units), era tan escassa la manufactura de productes a escala industrial que els residus domèstics només contenien quelcom de paper i carbó, restes vegetals i trossos de vidre. L'eliminació de tot això era ben senzilla, perquè es podia deixar podrir en abocadors o cremar sense problemes, això quan no s'usava directament com a adob. S'incorporava quasi directament a la cadena de biodegradació, perquè no contenia cap mena de tòxics.

Actualment tot això no és possible ni recomanable. Els abocadors generen molts problemes de greu contaminació en el sòl, l'aigua i l'atmosfera. Tot el que tiram als fems no ho pot degradar la naturalesa, perquè es tracta en gran part de material sintètic. El soterrament tampoc no soluciona res, perquè el sòl continua contaminat, que és el que al cap i a la fi contamina l'aigua que bevem. Un sol gram de mercuri llençat als fems i soterrat amb la resta d'escombraries pot contaminar greument UN MILIÓ DE LITRES D'AIGUA (o sigui la capacitat d'uns deu safareigs de grandària mitjana).

Ens queda encara la incineració. Una vegada més hem de distingir dues etapes: en l'era preindustrial es podia incinerar perquè el volum de residus era reduït i no contenia contaminants, i la seva combustió completa produïa solament CO₂ i vapor d'aigua (cendres a part). En l'etapa actual, o sigui, la industrial, a més d'haver augmentat immensament el seu volum, els residus contenen moltes substàncies que generen contaminants en ser incinerats. La incineració industrial moderna (Son Reus) no soluciona quasi res. A l'atmosfera van a parar, encara que sigui a gran altura a causa de la xemeneia enorme, tots els vapors i fums més o menys tòxics que en el millor dels casos el vent s'enduu per dipositar-los lluny de Mallorca, en llocs llunyans on cauen en forma de la terrible **pluja àcida** que destrueix la vida dels rius, llacs i boscos de tota Europa.

Què podem fer?

Per tant, és totalment imprescindible canviar els nostres costums per evitar que ens inundin les deixalles (recordau el desastre d'un poble de La Corunya on una allau d'escombraries va enterrar mig poble, perquè estava situat en un nivell inferior al del gegantí abocador).

Aquest canvi de costums implica tant el reciclatge com consumir menys de tot allò que contamina o destrueix els recursos naturals. Veurem les possibilitats de cada un en un pròxim article. ■

EI GOB I ARCA: ARA DIC BLANC, ARA DIC NEGRE

Jaume Albertí i Albertí

Senyors del GOB i ARCA,

la postura que les seves associacions han adoptat en contra del nou planejament urbanístic que ha resolt l'Ajuntament de Banyalbufar em pareix del tot irracional per les següents raons:

1r Encara no hem puc creure que estiguin en contra d'unes normes que impedeixen la construcció de qualsevol edificació de nova planta. Vos vull recordar que amb les anteriors normes subsidiàries, amb la LEN que vostès tant defensen, la vall de Son Bunyola podria estar farcit de quasi trenta xalets. És això el que vostès defensen? És això el que vostès volen? Idò bé, això és el que aconseguiran amb la seva postura infantil. Em sembla que fan potedades perquè han trobat un Ajuntament més proteccionista que les seves organitzacions, i per a qui no hi volen passar. És clar, han de justificar la seva feina i doblers essent més papistes que el Papa.

2n L'Ajuntament de Banyalbufar, que és en definitiva tot el poble de Banyalbufar, pot sentir-se ben enganat pel GOB i ARCA. I és que abans de signar el conveni per fer possible la construcció de l'hotel a Son Bunyola, representants de l'equip de govern varen posar-se en contacte amb vostès per sentir i recollir els seus suggeriments. O és que el senyor Miquel Àngel March ja no se'n recorda quan va proposar que es contemplàs al conveni la creació d'una explotació agropecuària a la possessió de Son Bunyola com si es tractàs d'un parc natural. Aquest suggeriment s'ha contemplat i vostès no han donat ni una sola cullerada de mel. Per què no exposaren els seus inconvenients abans de la signatura del conveni?. En què tingueren l'oportunitat de fer-ho cara a cara amb l'Ajuntament i no un cop ja signat!

El poble de Banyalbufar se sent enganat per vostès. Abans deien blanc i ara diuen negre. La única explicació que em dono és la necessitat -del tot injustificada- de donar-se propaganda pels mitjans de comunicació.

3r Les seves organitzacions critiquen diversos aspectes del conveni signat per a la construcció de l'hotel de Son Bunyola. El GOB és en contra de l'excessiu nombre de places, de l'increment desmesurat del volum de les cases, de l'excesiu consum d'aigua i de la possible rehabilitació d'una caseta per fer-hi un "merendero". Per la seva banda ARCA es torna a referir a l'increment del volum d'edificació i que a les cases de Son Bunyola existeix una torre de defensa que cal protegir i establir un règim de visites públiques. M'agradaria rebatre cada un d'aquests punts:

Increment d'un 100 per cent del volum

Si vostès s'assessorassin amb qualsevol tècnic turístic els diria que si es vol construir un hotel de luxe a les cases de Son Bunyola aquest increment és del tot necessari i justificat. Vos vull recordar que Banyalbufar sempre ha estat d'acord amb la construcció d'un hotel de luxe a les cases de Son Bunyola. A més no entenc quin impacte suposa una ampliació d'un 100% del volum sempre que es faci amb gust i integrat dins el paisatge. Vostès raonen el següent: volum gran = impacte ambiental. Si això fos així, què hem de fer idò amb les construccions voluminoses de Mallorca: la Seu, la Almudaina, qualsevol casa gran de possessió. El que és gran no és necessàriament dolent. Pensau que si els americans, propietaris als anys 20 de les actuals cases de Son Bunyola, en lloc d'ampliar-les un 50% les haguessin engrandit un 150%, a l'actualitat no parlariem d'una ampliació tan elevada. El volum final amb la construcció de l'hotel seria el mateix. Però vostès -perquè aleshores no s'ampliaria un 100%- hi estirien d'acord.

Excessiu nombre de places

De nou els remet a qualsevol expert en turisme hotelier, el qual els demostrarà com un hotel de luxe ha de menester al voltant d'unes 180 places per esser rendible. O és que vostès volen la construcció d'un hotel econòmicament dèbil? Aquest fet sí que repercutiria en la protecció del paisatge i en la vida socioeconòmica del municipi, que en definitiva són dos aspectes que van molt lligats.

Excesiu consum d'aigua

Evidentment les persones que ocupin les aproximadament 180 places hoteleres no beuran vi tot el dia i no aniran a rentar la roba a la mar. Aquest turistes que vendran a l'hotel de Son Bunyola consumiran aigua a Banyalbufar o a un altre lloc de l'illa. Això és inevitable. El que és important és que es dissenyi una bona gestió dels recursos hidràulics de l'hotel. Però, senyors, donin la possibilitat que això es faci. Perquè no s'ofereixen per a la realització d'aquest treball? O és que sols saben esmentar els problemes i no les solucions?

La possible caseta d'esplai

La possibilitat de la rehabilitació d'una caseta a la cala de Son Bunyola perquè sigui un servei més de l'hotel, sempre estarà en mans de la Demarcació de Costes. L'Ajuntament de Banyalbufar no hi té res a veure. Serà finalment Demarcació de Costes el qui decidirà. Sí, la mateixa institució que ha decidit treure arena de la mar de Banyalbufar i destrossar tot el fons marí. Per què no fan feina per evitar això?

La torre de defensa declarada BIC

Els senyors d'ARCA o no han llegit el conveni -que ho s'han llegit perquè abans de signar-lo, com ja he dit, el varen consultar i no hi posaren cap emperò- o els agrada l'exercici de la crítica gratuïta. El conveni entre l'Ajuntament de Banyalbufar i el senyor Branson assegura un règim de visites a la torre de defensa. I com vostès saben aquest acord és podria haver obviat, perquè això ja ho estableix la Ley del Patrimonio Histórico Español.

ARCA també demana l'elaboració d'un catàleg del patrimoni de Banyalbufar. Per què no s'han ofert vostès a fer-lo? Segur que la seva iniciativa seria ben rebuda per tot l'Ajuntament i tots els banyalbufarins.

4t Finalment, per acabar, vull recordar als representants del GOB i d'ARCA que estan fent feina perquè es desestimi el nou planejament urbanístic de tot Banyalbufar. Aleshores, en menys d'un any a Son Bunyola hi haurà trenta xalets -com així ho permet la LEN-. Aleshores, hi haurà Gobians i Arquians que s'estiraran els cabells. Llavors, molts mallorquins, els girarem l'equena. ■

PRIMAVERA. ESPECTACLE NATURAL

Xavier Canyelles

Les quatre estacions de l'any són d'igual importància. Totes elles mantenen l'equilibri natural, però cada estació dona pas a un cicle diferent, en el qual la natura ofereix canvis de força interessants. La primavera en concret és una època de renovació, de ressorgiment d'una vida que es mantingué amagada durant l'hivern.

Quan arriba el març, plantes i animals sofreixen en el seu organisme tota una sèrie de sensacions i estimulacions que els indueixen a la reproducció, a l'acabament de la letargia hivernal, al festeig o inclús a l'emigració. Els dies assolellats i l'abundància d'aliment en el camp (fruites, aigua, animals morts, insectes, etc) fan que els éssers vius es trobin en una època paradisiàca.

Anem, ara, a fer un petit recorregut pel món animal. En el nostre terreny es desenvolupen moltes accions interessants. Esbrinem, per tant, com i de quina manera afecta la primavera els animalons.

Rèptils

El dragó es desperta del seu descans hivernal i ara aprofita la radiació solar per mantenir la temperatura del seu cos. A la nit, no acostuma a anar a la llum dels fanals en recerca de papallones, com a l'estiu. Ara els dragons protegeixen el seu territori i intenten reproduir-se. La còpula és molt violenta. Quasi és més un combat que no un acte amorós. Durant la còpula deixen sentir un crits característics. La família dels Gecònids (on s'hi classifica el dragó) són els únics rèptils de la terra capaços d'emetre sons.

Pel que fa a les serps (la de garriga i d'aigua), també han acabat d'hivernar. Cerquen aliment per tot arreu. Algunes comencen a néixer. Les adultes s'aparellen.

Anfibis

Aquells cabots de granot que no pogueren tornar adults durant l'estiu passat aprofiten ara per fer-ho.

Els granots adults entren en zel. Els mascles canten i lluiten entre ells, mentre que les femelles han d'aguantar més d'un pretendent sobre les seves espatlles, i així es realitza una fecundació externa dins l'aigua (on s'ajunten òvuls i esperma). Alguns ous de granot també neixen ara.

Els calàpets igualment s'aparellen. Els joves s'han metamorfosejat i surten en quantitats nombroses, pegant botets des dels gorgs i basses naturals que ja comencen a assecar-se per complet.

Mamífers

De l'eríç, se'n sap molt poc. Però se suposa que amb la primavera cerca parella i realitza varies còpules. Hi ha petits que neixen ara. Però en general l'eríç necessita molt de menjar, ja que també ha estat amagat i adormit durant tot l'hivern.

Les rates-pinyades s'aparellaren a la tardor i a l'hivern, però les femelles no quedaren embarassades. Fins ara les femelles han guardat l'esperma del mascle i aleshores ovulen i es realitza la fecundació. Totes elles desperten de la letargia i comencen a caçar petits insectes durant els seus primers vols de l'any.

Com que l'època de reproducció de la llebre se situa entre gener i juliol, no cal dir que la primavera també hi entra. En canvi els joves es comencen a reproduir en plena primavera.

El conill troba menjar per tot arreu i no s'ha de preocupar de res més que d'estar atent a qualsevol perill. Com que es pot reproduir durant tot l'any, per ell la primavera no li altera res.

Rates i ratolins tenen la mateixa activitat de sempre, malgrat que durant els mesos de març-maig/juny la seva curiositat i ganes de recórrer molts metres s'accentua moltíssim.

Les cries de mostel neixen entre març i abril. Els adults cacen molt, especialment rosegadors i petits vertebrats com dragons i serps. Incrementen la seva territorialitat i no deixen que cap altre animal de la seva espècie s'hi acosti massa.

El marts i les genetes retornen a la vida activa. Caçadors excepcionals, aprofiten les nits primaverals per robar pollets i matar animals de petit i mitjà tamany. El mart es reproduïx durant tot l'any; la geneta, en canvi, ho fa d'abril a juny.

Insectes i altres invertebrats

Resulta impossible enumerar aquí tots els insectes i invertebrats que sovintegen els nostres camps, però sí que puc fer una global referència de tots ells.

Els himenòpters (formigues, vespes i abelles) són dels primers a mostrar senyals de vida i una activitat força acusada. Atrets per la coloració cridanera de les flors, intervenen en la fertilització de les plantes en l'acte de recollir el polen.

Les papallones diürnes més petites (la de la col, la groga, etc) realitzen els primers vols.

Hi ha erugues que neixen de l'ou, però d'altres ja són prou grosses per esdevenir crisàlide i metamorfosar.

En el món dels insectes, la primavera ofereix constantment un temps idoni per a quasi tot: naixements, transformacions (metamorfosi), emigracions, aparellaments, morts, etc.

En general totes les larves i nimfes es tornen adultes. Per exemple, les libèl·lules, escarabats, dípters (mosques i moscards) i uns pocs hemípters (xinxes).

Els altres invertebrats, naturalment, es comparen amb els insectes. Davall pedres hi podem trobar tota una sèrie de diverses espècies d'aranyes, taràntules, escorpins, escolopendres i cent-cames, entre d'altres. Tots ells "preocupats" per la reproducció i en recerca d'aliment.

Els caragols neixen d'aquells ous que s'han post la passada tardor, mentre que tots els adults que han aconseguit romandre els mesos més freds sense morir-se ara surten a pasturar per alimentar-se.

Ocells

Les aus marines realitzen nius a les roques de la costa. Els estats de bonança de la mar fan que aquests animals estiguin més o menys tranquils i puguin nidificar, ponent aquells ous que són fruit de l'aparellament realitzat durant l'hivern.

L'emigració és improtant. Com diu el refrany: "Per Sant Macià, l'oronella ve i el tord s'en va". En efecte, la primavera és temps de falzies i oronelles, mentre que els tords, a excepció de la mcl·lera, se'n tornen als seus països d'origen.

L'agró roig substitueix l'agró, el qual s'en va cap el nord.

De l'Àfrica arriben els abellerols, animals més abundants a l'estiu. Les juies, cegues, cegalls, xivitones -o sigui: els limícoles hivernants- se'n van un altre cop a la resta d'Europa i arriben els avisadors i cames-rojes.

A les muntanyes més altes el voltor negre té cura de l'ou. Un sol ou post a l'interior d'un enorme niu, un ou que fou post a mitjan febrer o a primers de març.

Els columbiformes (tórtores, coloms, tudons i xixelles) accentuen la vitalitat reproductiva: els mascles no es cansen de seguir continuament les més petites i estilitzades femelles.

Totes les aus rapinyaires (falcons, fguiles, milans, etc), disfruten del bon temps per poder efectuar caceries exitoses. Amb facilitat troben petits mamífers que es desperten de l'hivernació o ocells entabanats que no van alerta al perill existent en el cel.

Els xfreros i titines se'n van fora de l'illa, com també el ropit.

Els gorrions es queden aquí, on nidifiquen sota les teules i dins els forats de les parets.

Tots els fringil·lids (cadernerers, verderols, pinsans, lleonet, etc) estan ocupats amb l'aparellament. Sovint s'ajunten en quantitats nombroses formant grups sorollosos.

Com heu pogut veure, l'espectacle primaveral es basa en la procreació. Per tant, podem afirmar allí de: "La primavera la sangre altera". ■

BANYALBUFAR I EL FUTUR PARC NATURAL DE LA SERRA DE TRAMUNTANA

Jaume Albertí de Son Salvà

S'ha dit i publicat que aquest any 1997 s'ha de declarar Parc Natural tota la Serra de Tramuntana. Encara, a hores d'ara, el que no sabem és si la Comunitat autònoma de les illes Balears crearà una nova figura que seria Parc Natural o Paratge Natural però en qualsevol cas ha d'implicar una gestió i una protecció efectiva.

La Serra de Tramuntana, a la qual pertany tot el terme de Banyalbufar constitueix l'espai natural més gran i valuós de les illes Balears. A les seves 80.000 hectàrees s'hi concentren tot tipus de formacions geològiques, comunitats vegetals, espècies animals i paisatges excepcionals, al mateix temps que innombrables béns d'interès cultural. Bé sabem que a les Balears tenim una Llei d'Espais Naturals des del 30 de gener de 1991, però resulta que pel mal govern que hem patit i patim a les Balears no s'ha aplicat, o sia, una llei que després de sis anys està com si ningú l'hagués estrenada. Per això el GOB ha iniciat des de començaments d'any una campanya per a la declaració de la Serra de Tramuntana com a espai natural protegit. És evident que la Serra es troba amenaçada per un gran nombre de projectes que poden degradar, encara més, aquest espai natural. Per evitar aquesta degradació, el GOB presentà als 21 ajuntaments que configuren la Serra de Tramuntana una petició demanant a cada un d'ells un acord plenari favorable a la declaració de la Serra com a Parc Natural. L'Ajuntament de la vila d'Alaró va ésser el primer a aprovar l'adhesió a la moció presentada pel GOB. El següent Esporles, Bunyola, Sóller i Banyalbufar, que ho féu en el plenari de dia 1 de febrer

En cas que es declari la Serra Parc Natural, a Banyalbufar l'afectarà de ple. Hem dit al principi d'aquest escrit que això implica gestió i protecció. Dos conceptes fàcils de dir però difícils d'aplicar. Pareix que el manteniment del Parc Natural suposaria despeses considerables, i a més s'ha de trobar una activitat compatible. En tot el terme de Banyalbufar no hi ha cap finca pública. Totes són de propietat privada. Què en feim? Com es resol aquest problema? Perquè si són públiques les finques, la gestió ha de córrer a càrrec del govern o de l'entitat competent. Però si són finques privades, com és el cas de totes les de Banyalbufar la gestió no es pot fer més que mitjançant convenis i acords amb els propietaris.

No estaria gens malament que davant aquesta nova situació i a fi de no trobar-nos desprevinguts o arribar tard, com ha succeït en altres qüestions, es formàs per l'Ajuntament, una Comissió de medi Ambient, la qual estudiàs i debatés, com Banyalbufar pot conservar els valors naturals i culturals i, a la vegada garantir la gestió integrada i el desenvolupament sostenible del poble, a fi que aquest sigui viu i dinàmic i no convertit en museu o fossilitzat.

En definitiva, a l'hora de concretar, si es declara la Serra com a Parc Natural, això implica que si es vol dur a terme una protecció efectiva, s'ha de donar qualche tipus de contrapartida als propietaris que no podran edificar i que han de conservar les finques en bon estat. Això suposa una gran quantitat de doblers que han d'aportar el Govern Balear, el Govern central i la Comunitat europea, ja que els Ajuntaments, escassos de recursos, no en poden aportar cap.

És possible el desenvolupament socio-econòmic dels habitants de Banyalbufar i, en general, de la Serra i els seus valors culturals amb la protecció del paisatge i de totes les espècies animals i vegetals que hi viuen?

El temps ho dirà. A Banyalbufar tindrem un bon mirall on mirar-nos. ■

Banyalbufar i l'Arxiduc (I)

Benet Albertí Genovart

Començam a damunt les planes de Ma'jil una sèrie d'articles sobre Banyalbufar en els llibres de viatgers i d'erudits dels segles XVIII i XIX, treball aquest que ja s'ha duit a terme pel poble de Marratxí i en un futur pròxim pel de Sant Joan a càrrec dels historiadors Bernat Campins i Arnau Company.

La idea és difondre les dades, notícies, descripcions que sobre Banyalbufar aporten els diferents estudiosos i viatgers a partir del segle XVIII. A finals d'aquesta centúria comença el moviment cultural i filosòfic del Romanticisme. Fou un corrent individualista amb diferents vessants com l'estètica, l'espiritualitat, la natura o la cultura pòpular. A resultes d'aquest moviment comencen tot un seguit de viatges dels romàntics i post-romàntics del centre i nord d'Europa cap als països mediterranis, fascinats per unes societats amb trets típics. Aquests viatgers anotaren les seves impressions per transmetre-les als membres de l'alta societat europea naixent així els llibres de viatges, base del posterior desenvolupament turístic del segle XX.

*S'Arxiduc Lluís Salvador
per Gaston Vuillier*

El primer dels articles és el dedicat a l'Arxiduc. És el més pròxim cronològicament i el que més abundància de dades dóna sobre com era el nostre poble durant la segona meitat del XIX. Per aquest motiu ho dividirem en dues parts publicant-se la segona, referida fonamentalment a les dades agrícoles, en el següent número de Ma'jil.

Lluís Salvador d'Habsburg i Lorena, Arxiduc d'Àustria, (Florència 1847 - Brandeis an der Elbe, Bohèmia 1915) visità per primera vegada Mallorca el 1867 d'incògnit sota el nom de Ludwing Graf Neudorf. A partir d'aquesta primera visita arribaria a deixar una empremta inesborrable en la memòria col·lectiva, i a Mallorca esdevindria President honorari del Foment de Turisme, Fill il·lustre de Mallorca i Fill adoptiu de Sóller. A part de la faceta científica de Lluís Salvador, destacà també com a gran propietari. Des del 1871 comprà diverses possessions a Valldemossa (s'Estaca, Son Gual, Son Ferrandell i Son Gallard) i a Deià (Son Marroig i sa Pedrissa) agrupades sota el nom de "Miramar".

La seva principal obra fou *Die Balearen in Wort und Bild geschildert* (Les Balears descrites per la paraula i el gravat) escrita entre el 1867 i 1891. En aquest gran treball l'Arxiduc, de saber enciclopedista, tractà temes geogràfics, naturals, econòmics, etnogràfics, socials i culturals de les Balears d'una manera eminentment descriptiva. En la seva feina de camp va recórrer cada una de les Illes a més de comptar amb l'ajuda de diversos intel·lectuals i erudits de l'època. És considerat com un antropòleg del Mediterrani, abans de néixer criteriòlogicament l'Antropologia del Mediterrani. Lluís Salvador du a terme l'estudi de les Balears com una unitat cultural endèmica i aïllada que conserva la seva estructura tradicional. Analitza la cultura de les Balears, com les restants del Mediterrani, en el moment en què encara conserva la seva estructura agrària tradicional malgrat que comencen a produir-se canvis superficials. Fa un estudi d'una societat on la tradició es conserva ben viva enfront de l'Europa de la Revolució Industrial, de la raó burgesa, capitalista i urbana.

L'edició de *Die Balearen* en què ens basam és la castellana editada per la Caixa de Balears "Sa Nostra" (1982-94). En aquesta edició hi trobam la descripció més ampliada i detallada de les terres, contrades i poble de Banyalbufar on reconeixem els paisatges d'avui en dia però amb detalls que evidentment ja no existeixen. Aquí exposam a partir de la Torre des Verger, que fou comprada pel propi Arxiduc enamorat del seu paisatge. Més endavant parla del general Fernando Cotoner i de la seva residència de la Baronia i el cultiu de la vinya a la finca, de l'església de Banyalbufar i descriu a continuació el poble, el seu entorn com la platja de s'Arenal i les seves possessions. Aquest és, principalment, el text sobre Banyalbufar:

La Torre del Verger, una de las atalayas más antiguas de la isla, domina el mar desde un promontorio a la izquierda de la carretera, de la que queda separada por una hondonada. Se trata de una modesta construcción de 4 varas de alto, con una angosta puerta un tanto elevada respecto del ras del suelo. Las chumberas que la rodean se inclinan hacia el pedregoso acantilado, sólo frecuentado por las aves marinas. El lugar es, no obstante, paradisíaco, uno de los más bellos de la isla, si no el que más, me apresuro a decir, pues la vista que desde él se ofrece, vastísima, abarca por un lado toda la costa hasta el escarpado perfil de la Dragonera, y por el otro toda la línea del mar hasta el cap Gros de Sóller. En verdad que no cabe concebir paisaje más armonioso e impresionante que el primero de los descritos. Todas las veces que lo he visitado me ha conmovido su prodigiosa belleza, como recién descubierta; tanto así, que al final hice de mi propiedad ese lugar único, de bravías rocas, al que a veces acudo para dejar que las horas discurren inapreciablemente cuando desde mi observatorio poso la mirada ora en el mar inagotable ora en el freu de la Dragonera, donde se ubica el hermoso Sant Telm de mis añoranzas, o más lejos, hacia el elevado hogar de Valldemossa.

Inmediatamente por detrás de la torre del Verger, entre las rocas que por debajo del rafal de Planícia se engalanan de helechos y tupida maleza brota la font de Montreal que colma un pequeño depósito de agua, del que rebosa luego ladera abajo. Las montañas se abren en una cala enmarcada entre altos farallones pedregosos. Las laderas aparecen cultivadas en bancales de vid, aquí podada en vaso y hecha firme a estaquillas, allá dispuesta en empalizada. Pero también hay

melocotoneros, higueras, cerezos y albaricoqueros, que se alternan con plantíos de tomates y otras hortalizas, mientras las chumberas trepan por los cantiles. Queda a la izquierda, entre los viñedos, la casa de Son Vent, y poco después, la caída del camino de Banyalbufar.

La localidad se alza al pie de una montaña cubierta de arbustos, no lejos del mar, en una suave collada que sólo la laboriosidad y celo de sus habitantes y la existencia de abundantes manantiales han podido convertir en un vergel de emparrados y huertas. Banyalbufar cuenta con 461 habitantes y 128 casas, 7 de las cuales están deshabitadas. Es más pequeño, pues, que Estallencs, pero más hermoso y risueño por su proximidad al mar, cuya superficie azul se nos ofrece sin límites a la vista. El bello nombre de resonancias árabigas conviene sin duda a lugar tan encantador, y al oírlo diríase que es el sonido de las olas que rompen en la agreste orilla o el rumor de las atropelladas torrenceras que mueven los molinos existentes incluso junto a la costa. La paz y el bienestar han hecho suyo el lugar, en el que uno siente deseos de vivir, alejado del mundo, y confundido con esas buenas gentes, en su mayoría pescadores y viticultores. De hecho un hombre muy activo vino a buscar aquí reposo durante su ajetreada vida y apacible asilo para sus días postreros: el general don Fernando Cotoner, otrora General Comandante de la Guardia Civil, Capitán General de Baleares y de Puerto Rico y victorioso en la Cenia, cuyo marquesado le fue por ello concedido. Y ha sido tal el celo que ha puesto en la mejora del cultivo de la vid, que éste ha alcanzado en Banyalbufar una cota sin par, hecho que le ha ganado al marqués el más sentido aprecio de los lugareños, que en cierto modo le tienen por verdadero impulsor del auge de su valle natal.

Su residencia, la llamada Baronía, es la primera casa que se nos aparece. Queda algo más baja que el camino, desde el que descende una pequeña escalera doble en medio de la cual, frente a la entrada, hay una fuente. La vieja torre cuadrangular, hoy restaurada, y la fábrica del edificio delatan su antiguo origen, aunque una y otro han conocido numerosas remodelaciones y ampliaciones hasta tiempos muy recientes. Una puerta de arco redondo da acceso al patio a través de un zaguán tachado en cuya parte derecha se abre un arco rebajado con una escalera. Ya en el patio descubrimos en el centro un pozo octogonal, y dando frente a la entrada, en arco rebajado sobre pilares, un hermoso y esbelto puente con barandillas de hierro conecta las dos alas de la casa, que a su vez se comunican con la torre por medio de otro puentecillo que nace del primero. A la izquierda de la torre se encuentra la cocina, y a la derecha, un espacioso celler (bodega), al que recientemente fue adosada otra dependencia con igual uso. Las estancias inferiores de la Baronía son sencillas y amuebladas en estilo moderno; cabe destacar el hermoso salón comedor con amplia terraza adosada desde la que se ofrece una bella vista

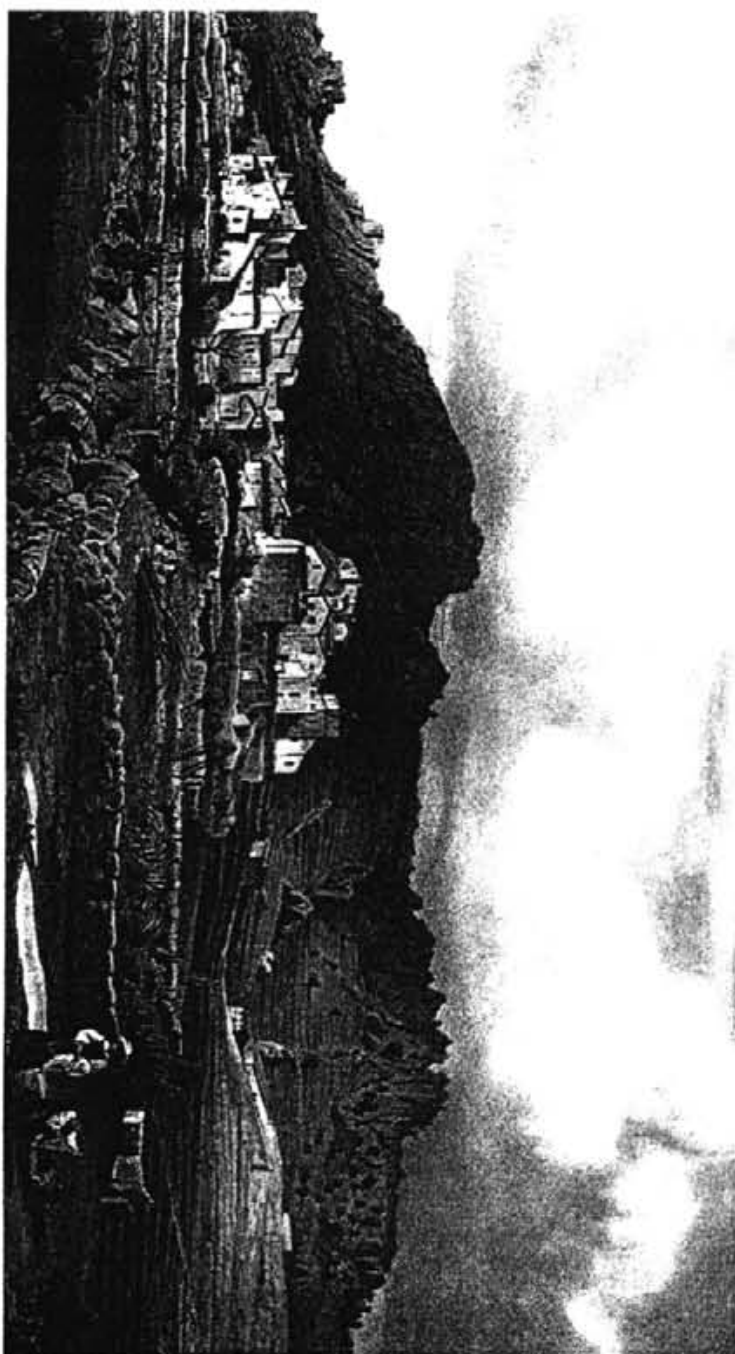
del mar, de la localidad próxima, de los limoneros que crecen junto a la casa y del ubérrimo viñedo en torno. En efecto, las laderas que quedan a los pies de la casa y alrededor de ésta han sido dedicadas a la vid, en particular en sus variedades malvasía y moscatel. Las cepas de la primera se disponen indefectiblemente en emparrados, y así los encontramos en todos los vales del campo y aún por encima del torrente que lo atraviesa. El cultivo en amplias terrazas revela suma atención, no menos manifiesta en el cuidado puesto en la consolidación de los bancales por medio de refuerzos pilariformes de piedra. Muchos de éstos fueron contruidos en años de hambruna, en que fueron muchos los que encontraron trabajo en la casa del General, cuyos viñedos se extienden, pues, enormemente, incluso del otro lado de la carretera, delimitados por el muro blanqueado que encierra la propiedad; se extienden y amplían, pues el General trata de adquirir cada año nuevas propiedades, no sin dificultades pues los pequeños propietarios se muestran muy apegados a la tierra que les legaran sus mayores, y por muy buen vecinos que se demuestren, no acaban de desprenderse de las pequeñas explotaciones inmediatas a la Baronía.

Casi enfrente de la Baronía, en la misma carretera, encontramos a mano derecha la pequeña iglesia de Banyalbufar, sufragánea de la parroquia de Esporles, comunidad de la que antaño era dependiente asimismo el municipio que hoy nos ocupa. El templo original parece haber sido erigido en 1417 y, como el actual, que data de 1690, dedicado a la Natividad de la Santísima Virgen. El ruinoso

estado de la pared principal del lado derecho a consecuencia del terremoto de 1841 hizo que se decidiera su demolición y reconstrucción a expensas de la reina Isabel II y mediante las limosnas recogidas entre los habitantes, en particular del general don Fernando Cotoner. Una rampa asciende al portal de la modesta fachada, y a la derecha de la iglesia se encuentra el campanario, bajo, sencillo y cuadrangular. El interior nos presenta una bóveda de cañón cuyos cuatro arcos descansan sobre sendas columnas lisas con capiteles esculpidos, que también dan soporte a la pesada comisa. Estos pilares separan asimismo las capillas laterales, tres y tres, con sendas aras, tan anticuadas como la del altar mayor que se estrecha hacia el fondo. En el arco del triunfo se lee la fecha de 1690, y preside la entrada el coro, encima de dos capillas. En la sacristía se conserva un hermoso cáliz adornado con el signo de la pasión de Jesús y de la Santísima Virgen, en el que además puede leerse la inscripción: Banyalbufar 1565.

La localidad de Banyalbufar presenta una construcción muy apretada, con 43 casas pequeñas, oscuras, de una planta con puerta en arco de medio punto, entre las que median densas y pintorescas plantaciones de chumberas o destaca la presencia de alguna que otra majestuosa palmera. Es curioso que los voladizos que cubren la puerta de entrada no caigan hacia el frente, como en Estallencs, sino que lo hagan a uno y otro lado, con cubierta de tejas y cara inferior de tablones, también sostenidos por tirantes leñosos. Las callejas del pueblo, salvo la carretera que lo cruza en su totalidad, son estrechas, abruptas y escalonadas.

El entorno inmediato de Banyalbufar es encantador. saliendo del pueblo por una rúa adoquinada que desciende en escalones cruzamos un arco con cubierta de leños, y pasando junto a un gran safareig seguimos ladera abajo entre bancales pletóricos de vides y tomates, para llegar al fin a un pequeño promontorio coronado por una casita

almenada enjabelgada en cal (Fuenterrabía), observatorio de carabineros y antes de toreros, junto a la que se aglomera una multitud de cantos rodados. Desde un punto que queda algo más abajo y denotan unos pinos que a las claras muestran las huellas del viento se tiene una espléndida vista de toda la costa, especialmente prodigiosa cuando en días de temporal golpea la mar con fuerza levantando nubes de espuma contra las escarpadas peñas ora veladas por la cascada de agua que las baña ora conspicuas con sus afilados dientes musgosos al descubierto. El agua de la font de la Vila, tan abundante que en invierno se pierde en el mar, corre a lo largo de la senda vivificando uno tras otro bancales poblados de cañas e higueras. Si torcemos a la derecha damos con una hoyada en la que al pie de unas rocas de greda pizarrosa nace un arroyuelo que más adelante da lugar a dos cascadas, una que activa los molinos, y otra que se pierde en el fondo de la cala entre los farallones curiosamente estratificados en tonos grisalbos que enmarcan la playa. Ambos molinos se arrebuja junto a la pared de conglomerados bañada por las olas; el agua es canalizada y pasa por una especie de torre de muros bastos que forman el salto del primer molino; si éste está inactivo, el caudal se pierde a su derecha en dirección al mar. Arrayanes y cañas guardan ese fresco y en extremo agreste lugar. A los molinos, de cúpula abovedada, se accede por una especie de escalera de losas pizarrosas; a su vez, entre sí se comunican por unos escalones tallados en la marga, y desde el que queda más abajo se alcanza la playa a través de una excavación practicada en una roca de estructura parecida a la piedra pómez. (...)

Una bonita excursión es la que lleva desde el Rafal de Planícia a la mola del mismo nombre. Justo por encima de la última de las casas citadas se extiende entre pinos un cuidado viñedo. El camino que lo bordea describe una curva ascendente hasta la casa de Planícia, que posee una tafona con dos bigues y se encuentra ya en la linde del bosque. (...) A los pies de la casa discurre el camino a Puigpunyent que se une al que con igual destino viene de Estallencs y atraviesa el bosque de Son Fortuny. Recorremos parte de él antes de trasponer una pintoresca garganta para tomar la empinada senda que asciende al bosque de Planícia. Este era antes maravilloso, uno de los más bellos de Mallorca, con una multitud de viejas encinas de cuyas astas pendían hebras de musgo de más de un palmo. También hallábamos aquí los arbustos de fresas más grandes de la isla. Sin embargo, recientemente ha sido talado por el marqués para adquirir la propiedad vecina de s'Arboçar y reunir así, con las del Rafal y Planícia, una possessió singular en tamaño y belleza. En el bosque pastaban numerosos cerdos, para los que habían sido dispuestas cinco basses (abrevaderos) donde se recogía el agua de la lluvia. El camino que se dirige a lo alto de la Mola pasa junto a tres de ellas, la bassa des Puig, la bassa dels Aljupets y la bassa Nova.

Los 932'87 metros de altura de la Mola ofrecen una vista única. Quedan a nuestros pies los valles de Puigpunyent, Esporles y Valldemossa y todo el llano, en tanto que la Mola des Verger nos oculta la ciudad de Palma. (...) La vista más bella es sin duda la que se ofrece del valle de Puigpunyent en dirección al cap Malgrat, a la que sigue la de Banyalbufar entre los escarpados picos que encierran la abrupta barrancada vecina poblada de tejos (*Taxus baccata*). La mirada se pierde complacida en la distancia hasta columbrar s'Arboçar.

A esta possessió lleva un camino bastante bueno que desciende de la Mola y que dejamos a la derecha para ir en busca de la casita de Son Sanutjes junto a unas afiladas rocas, y de Son Creus, con la font de igual nombre, profunda mina, safareig y hort, para alcanzar al fin el camino de Banyalbufar a Palma. (...)

Son Bunyola posee una torre cuadrangular, y frente a la casa hay un replano, con muy buena vista, guardado por dos viejos almacenes. Toda la construcción parece bastante vieja y como dispuesta para la defensa, pues no sólo la torre sino también encima del portón de arco de medio punto se abren numerosas aspilleras. Un puentecillo demuido comunica el tracto anterior de la casa con la torre. En el patio interior hay un pozo cuya roldana corona una vieja figura de dragón, y a la derecha una pequeña capilla en cuyo altar mayor se encuentra una representación de la cruz, en madera tallada y policroma, bastante antigua y de estilo renacentista, que lleva en su base la inscripción: Vide. O. Homo. quid. pote. pas. sum. (...) La casa ha sido últimamente muy mejorada por la familia Safortesa del Bom, que la ha dotado también de un buen camino que comunica con la carretera de Palma a Banyalbufar. ■

La contaminació dels boscos

Juan A. Vives Vallés

Fa bastants d'anys, abans que el turisme arribàs a les nostres illes, la tecnologia no estava tan desenvolupada, la gent no vivia tan bé com ara, a l'escola quasi no hi anava ningú perquè encara no s'havia convertit en un costum, i els habitants de les nostres illes necessitaven la mar, els camps de correu i els boscos per poder viure, i com que no hi havia tants avanços tecnològics, i teníem "cura" dels boscos i la mar, aquests estaven "nets".

Però ara això ha canviat: Abans, la gent vivia de la ramaderia, l'agricultura i la pesca. En canvi ara vivim del turisme, i això ha anat bé per a la economia, però no tan bé per als espais verds, ja que amb l'arribada del turisme ens hem oblidat dels boscos, i això ha duit unes conseqüències molt series:

Quasi l'extinció de moltes espècies animals i vegetals a causa de la arribada en massa d'excursionistes als nostres boscos, dels incendis forestals, de la caça massiva i de les deixalles abocades als boscos, ja que molts de boscos de les Balears s'han convertit en autèntics abocadors...

També artigant boscos i construint marjades hem contribuït a la transformació dels boscos en terrenys edificables o cultivables ja que a la Serra de Tramuntana sense fer marjades i sense artigar boscos nopodríem treure profit a la terra.

I jo trob que si seguim així prest no quedaran boscos a les nostres illes.

SALVEM -LOS! ■

El que pot passar

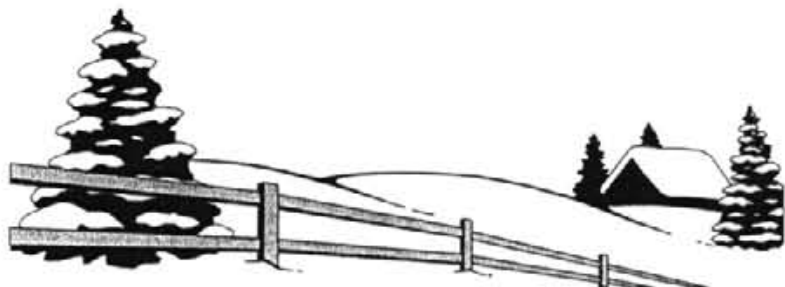
Pau Vives Vallés

Fa tretze anys Mallorca estava contaminada, no hi havia peixos, ocells, ni granots, etc. Tota la gent que hi vivia estava farta, no podia respirar ni tant sols sortir de casa seva. Hi havia cotxes amb una gasolina especial que no gastava quasi i contaminava molt. Es varen morir pel gas de les fàbriques d'ampolles i plàstic.

Un dia el president es va fartar i no podia més. Es va posar malalt i varen anar els metges més bons de Mallorca.

El varen salvar pels péls.

Va prohibir les coses que no hi portasin filtres, serien translladades a un lloc per les brutícies. Aquella petita illa va quedar una de les millors del món que no s'havien vist mai en la vida dels essers humans. ■

RETRATO II

Juanjo A. Pla.

Llegas como Judas
y nos besas en la mejilla.

Tienes una sonrisa de transatlántico
que navega por la sala.

Regalitos para ellas y
chismes escabrosos para nosotros.

Alguien, ternero desvalido,
muge una pregunta a tu centro.

¿Recuerdas ese puesto que me prometiste?

El transatlántico apaga súbitamente sus luces.

Todo el tintineo glorioso
se ha roto en mil cristales
que hieren los pies a las conciencias.

Quisieras levantar
espesa nube a tu alrededor.

Pero escapas;
tu eres un profesional.

- Mañana a las 11 en mi despacho
y no nos agües la fiesta querido.

Vuelves a subir.
El transatlántico se enciende.

Y nosotros no queremos sangre
ni en la planta de los pies.

Diciembre de 1993.

LLANTOS AL OLVIDO

Ana Seguí Cañamás

I

I

Desgarrada, quisiera llorar,
emitir un llanto desesperado,
gemir y arrancar la fría espada.

Tus ojos me persiguen
y en cada "te quiero"
busco el eco.

Errante, perdida
lucharé
no sé contra qué o contra quién

Entregué todo por tu mirada
y en tu cuerpo, refugiada
yo, siempre temblaba.

Si vertiese un río de sangre y sal
en cada huella de tu piel...

Si mojase la almohada en cada despertar
quizás volviese a amanecer.

Ojos secos, un desierto
y tú, tan lejos y tan cerca.

II

Puedo mirar el mar
y sentir que te he perdido.

Arena mojada en el corazón,
treparé por tu recuerdo
y lloraré, porque cuando despierte
tú ya no estarás.

Quiero gritar, desnuda,
sumergirme en aguas tranquilas
sin rumbo, bajo la luna.

Tristeza en la piel sedienta,
furia de olas grises
sobre mi cuerpo.
Ven.

Es una canción desesperada
que nace en el fondo
de mi alma herida.

Ven y mírame a los ojos,
quiero volver a escuchar
tus palabras, aquellas.

Amanece un mar de soledad
que penetra sin compasión
mis grietas.

III

Hermanada con el viento
me pierdo entre tanto azul.
Marea que sube y baja
levanta la piel,
la llena de vidrios y brisa.

Apaciguada, agua quieta
laberinto en mi mirada,
llevar quisiera
el misterio de tus ojos en los míos.

Remiendos en el corazón
romper quisiera el silencio
y encender un lucero en tu pecho.

Lejanía en el horizonte,
explosión que ruge como el mar
no rompe el silencio.

No rompe el silencio
mi voz, rasgada y volátil
que desnuda las palabras.

Peñón así me siento.
Yedra bajo mis pies
descubren el aguijón.
Envenenada por tu aliento
amarte es mi perdición
perderte mi sentencia.

Besos que no rompen el silencio
mentiras disfrazadas
se secan al sol, relumbran.

Sólo tú despiertas mis mañanas,
sólo tú haces brotar
el delirio y los destellos de gala.

Llanto de estrellas
sobre las olas,
Roca, noche, isla... así me siento.

IV

Miel en tu mirada y palabras
fascinado, me atrapas.

Risa que no cesa
mujer perenne
el corazón quisiera dar.

Desprecias la tormenta
y los nunca jamás.

Tierna y vibrante
cruzas ahora mi alma
descubres secretos, voces añejas.

Aroma a tierra soleada
y a hierba seca
cuando te miro.

Un castillo de arena
en el umbral.
Caballero de noble rango
tu nombre lleva en el escudo.

Herido por estocadas traicioneras, ama.
Mar en mis venas, soledad
zarpar quisiera en tu mirar.
Centelleos al pasar tu figura,
esclavo de tu cuerpo
me convierto. Un beso
furtivo, enmarca silencioso
las horas.

Noche de seda
no me arropes con tus besos
cántale a la luna
que yo ya no tengo sueño.

Mi vida entera
por un momento contigo.
Acuchillado una y otra vez
de sangre vaciaría mis venas
por un momento contigo.

Alguien te llama.
Pájaro mañanero
sobre tu alfeizar, Esperando.

V

No querían brotar las palabras
tu mirada asustada ya sabía

Espíritu libre negaba el dulce
mecer de los cabellos, el sabor
de un beso enamorado.

Música que empaña el momento
y anuncia la nueva vereda.

Piedras gigantes hicieron marchar
al ángel de rosa. El lienzo reposa
en el corazón espera el momento
de las dunas.

Volver a empezar,
leer en tus ojos ansiedad.

Volver a entrelazar las manos
y no soltarlas jamás.

Volver, que difícil sería volver.
Cambiaremos, no seremos los mismos,
mi nombre se convertirá en arena
miles de huellas enterrarán el recuerdo.

Volver, nunca.

VI

Las pequeñas gotas de escarcha
caen una a una
en la flor marchita del alma,
en la rosa de los vientos.

Cae una, caen dos
lentamente, absorbiendo la
brisa salvaje de una noche agónica.

Y la mano muerta, ya helada
palpa las olas celestes,
siente una punzada.

Cae una, caen dos.
Roba la suavidad de la noche
se lleva la fría espada.

Diminutos grillos, cantores
de la madrugada, anuncian
los tristes sueños.

Aflora la verde esperanza
los árboles gimen al son del viento
miles de vagabundos recorren en silencio
las largas horas vacías.

Cae una, caen dos.
La mirada perdida
alcanza el infinito, se marcha.

Lágrimas rebeldes en una cara sin cara,
la mañana se levanta.

Cae una, caen dos.
Una gota de sangre por cada de escarcha,
miles de besos prohibidos, voces chillonas
una sonrisa infantil,
la mañana se levanta

Cae una, caen dos
las venas estallan
los párpados rizados se cierran,
resuenan las últimas palabras.

El sol alumbra el acero,
la mañana la coraza.
Las miradas se apagan
ya se oye la llamada.

Cae una, caen dos.
La mañana se derrama.

VII

Recuerdas a la niña chica
de grandes bucles rubios
y ojos soñadores.

Aún puedo palpar la nitidez
de su sonrisa, el dulce revoloteo
de sus manos.

Nunca vi rodar sobre sus mejillas
lágrimas traicioneras, sólo
sonreía de par en par,
burlándose del tiempo.

Todo era amor para ella.
El viento, la noche, los besos...

Sus manos blancas con lunares de media luna
acariciaban el silencio, lo llenaban.

Dunas traicioneras de polvo mágico
perforaron mis ilusiones,
envolvieron los corazones de dos
enamorados ciegos.

Creció. Apareció ante mis ojos
la silueta de una mujer desgarbada
con el pelo de trigo entre los hombros.
Nunca hubo promesas.
Una noche siguió a la otra,
el deseo se multiplicó,
nuestros cuerpos se fundieron.

¡Cuántas noches eché a faltar
el ardor de sus labios, su voz,
su entrega!

Se fue, sin besos ni despedida triste,
sin resentimientos.
Marchó con las olas espumeantes
hacia el infinito.
Dejó en la habitación oscura
su aliento de fresa.

¿La recuerdas? ¿Recuerdas a la niña
chica de los ojos azules
y sonrisa verpertina?
Dime ¿La recuerdas?

Su retrato descansa en cada poro de mi piel,
es un tesoro, forma parte de mí.

Se fue. Marchó con las olas espumeantes
hacia el infinito. Ella me lo dijo,
la oí entre el rugido fiero del mar.

Aquel grito agudo, salvaje
rompió las rocas, se convirtieron
en astillas.

Dime, ¿La recuerdas?
Créeme, intenté olvidarla,
mas a cada latido de mi corazón
anhelé oír el suyo.

Sé que es feliz. Ella siempre
lo fue, pero la necesito. Yo,
aunque te parezca imposible,
la necesito.

No, no te burles mal amigo,
estas lágrimas no tienen porque
avergonzarme, deja que fluyan
sin parar y ahoguen mis penas.

Quiero que vea llorar a un hombre,
que sepa que cada gota que vierto,
charcos carmines gritan su nombre,
perece el mío.

Los tambores resuenan
empieza la canción de los insectos verdes,
los tintes anaranjados de un cielo negro
como mis ojos, como mis lágrimas.

Escucha, escucha la vida.
Desde mi ventana puedo ver el mar
azulado, las formas blanquecinas
de las nubes.

Siento como me invade el vacío.
Muchas veces quise marcharme
como ella...no pude.

En el jardín crece una rosa
con el fino tallo verde
sola, como yo.

Percibo su oleada salvaje,
el palpitante moribundo
de las hojas marchitas.

Me siento tan viejo.
Melancolía gris, pegada a los
cristales, envolviendo la atmósfera,
anulando cada intento de rebelión.

Mis cabellos también grises
ondean al son del viento, vuelan.

Y su rostro felino
vuelve a mi mente, enloquece
los sentidos, me mata.

Mis ojos buscan los suyos
aquel recodo sagrado donde
aprendimos a amarnos.
No hay nada.

Sueños en blanco y negro
vierten riachuelos de voces,
miles de olas plateadas cubren
la herida.
No queda sangre.

¡Amigo aparta de mí esta agonía !
¡deja que marche al infinito como ella,
deja que cubra de fina arena
los surcos punzantes!

Se fue, marchó con las olas espumeantes
hacia el infinito.

¡Amigo, aparta de mí esta pesadilla,
arráncame las entrañas, quítame
la vida !

Ya siento el frío del acero
y como las venas estallan.
Ya palpo el vacío, las gotas de
escarcha. Estoy sólo.
Ya no siento nada.

Les 4 Reines

Reina de Bastos

Reina d'Espases

Reina de Copes

Reina d'Ors

Novel·la
de
Miquel Ambrós i Albertí

La Reina d'Ors

6

En Cargoler duia el dimoni dins el cos i el desig de veure confirmades les seves suposicions li donava l'agilitat d'un jove de vint anys. Pujava l'escala del despatx de l'advocat Segura, una escala ampla i senyorial, coberta per una llotja d'estil italià, que arrencava de la clastra empedrada i arribava al primer pis. Un moix va travessar el pati, un d'aquests moixos aristocràtics propis del barri de la Seu, que es va asseure a un racó del pati i seguí amb mirada atenta les evolucions d'en Cargoler com si n'esperàs un moviment qque l'obligàs a foragitar-lo. Aquests són uns moixos especials. Hom diria que van a missa primera de la Seu, conserven la unció estantissa dels canonges quan canten l'ofici de Laudes i silenciosos menyspreen els altres moixos per massa renouers. A un moix d'aquests, només en èpoques de zel li sentireu la veu avellutada com de registre d'orgue, que modula el cant nupcial com un plany d'infant malcriat.

En Cargoler, quan va ser davant la porta, es va girar i va mirar el moix, que ronquejà en senyal de desaprovació i desaparegué per la gatonera de la cotxeria, va estirar la cadena de llautó i el so d'una camapaneta va trencar el silenci de la casa. Va estar-se dret durant cinc minuts i, quan estava a punt de tornar arrere, el misser Segura li va obrir la porta tot excusant-se d'haver-lo fet esperar.

-Estic redactant un informe per a un client molt important -va dir.

Varen passar per una gran sala amb una taula d'estil mallorquí, cadires del mateix estil als costats i quadres de senyors endiumenjats i senyores escotades a les parets i per la porta de la paret oposada entraren al despatx, una estança espaiosa amb una finestra que donava a migjorn per on entrava la llum del sol il·luminant els prestatges atapeïts de llibres de lleis, tractats de criminologia i obres literàries. L'advocat estava orgullós de la seva biblioteca, que era una de les més voluminoses de Palma. S'assegué darrera l'escriptori d'estil anglès i tragué d'una carpeta un plec d'holandeses que donà a en Cargoler dient:

-Aquí teniu es resultat de sa meva investigació a París. Llegiu aquests fulls sense pressa. Jo mentrestant acabaré de redactar s'informe de què vos he parlat. Asseis-vos a sa butaca que hi ha devora sa finestra. Hi veureu millor per llegir.

La lletra del misser era clara com de cal·lígraf, de manera que en Cargoler va poder llegir sense dificultat el següent:

"Quan vaig arribar a París, després d'instal·lar-me a l'hotel i descansar de les molèsties el viatge, vaig posar fil a l'agulla de seguida. El primer que vaig fer va ser consultar el patró municipal de la ciutat de París. Amb la meva targeta d'advocat i sota l'excusa que cercava l'adreça d'una al·lota d'origen mallorquí dipositària d'una herència, vaig mirar el llinatge Colom, que em va remetre a un restaurant del *Boulevard St. Michel*. El maitre no em sabé donar clariícies de la vida del pare de na Mimí, tot i haver-lo conegut personalment. Era un home discret que es limitava a fer la seva feina sense preocupar-se de la vida personal del seu amo i que em donà -això sí- les adreces del seus amics de París, clients assidus del restaurant. Despres d'haver mort *monsieur*, en conservava les adreces perquè, per expressa voluntat del senyor, els felicitava cada any per Nadal. Evidentment vaig haver de recórrer mig París per localitzar-los a tots i xerrar amb ells. Al principi va ser una feina pesada perquè no em deien res que jo no sapigués ja. De tota manera tenia la impressió que m'amagaven qualque cosa fins que

em vaig trobar amb el senyor Amengual, que viu a la *banlieue*, el qual va ser més explícit. Es tracta d'aquell amic que havia donat feina a en Colom quan arribà a París.

Aquest va conèixer una exiliada mallorquina, na Bet, que durant la guerra treballava per a la *Résistance*, amb la qual va flirtejar i tenir una nina, que va néixer un any abans que els aliats entrassin a París. Ell no va arribar a conèixer la seva filla perquè, abans de néixer, els alemanys descobriren les activitats clandestines del grup de la mallorquina. Executaren tots els membres llevat de *Mademoiselle Lienart* en consideració al seu estat i a les gestions que féu en Colom prop dels alemanys en assabentar-se que havien arrestat el grup de la *Résistance*. Va donar a llum en la captivitat i, en entrar els aliats, va ser alliberada. Llavors es va escapar sense que en Colom la tornàs a veure. Segurament vingué a Mallorca, ja que va entrar com a cuinera del Marquès l'any 1946, segons em contà ell mateix. No va durar molt a casa del Marquès perquè, anarquista com era, va esvalotar el servei contra el senyor sota la consigna que els nobles havien passat a la història i que, per tant, havien de desaparèixer d'una vegada per sempre els explotadors de les classes populars. Per això havia lluitat al costat de la República durant la guerra civil espanyola i a favor de la resistència francesa durant la segona guerra mundial. El Marquès no es va accontentar a deixar-la al carrer, sinó que la va denunciar a la policia, la qual la va ficar a la presó durant una bona temporada. La nina va estar sota la cura de la família de na Bet. Segons tinc entès, ella va jurar que es venjaria del Marquès. L'enemic de classe s'havia convertit en enemic personal. Potser per això ella es va presentar a la casa del Marquès quan a principis de juny d'enguany aparegué als diaris un anunci demanant una cuinera per a la casa de Banyalbufar. El Marquès la va acceptar. És de suposar que no la va reconèixer perquè no hi veia massa bé i la dona s'havia engreixat notablement. Jo sí que la vaig reconèixer, però no vaig dir res. Na Bet estaria a vint-i-cinc quilòmetres del Sr. Marquès i probablement els anys havien apagat l'ardor revolucionari de la joventut. Per això vaig redactar un contracte de treball de tres mesos entre ella i el Marquès, i ara me'n pened. Pensau que conec el contingut de l'escrit que el Marquès va redactar abans de morir, i sovint em deman si la culpa de tot el que ha apassat a na Mimí no la té na Bet. Podria allargar-me explicant-vos moltes altres activitats del Sr. Colom a París, però no tenen res a veure amb l'encàrrec que em féreu. Crec que amb el que us he contat en tindreu prou".

En Cargoler, després de llegir atentament l'informe de l'advocat, va veure confirmades les seves sospites. Evidentment, així que na Bet entrà al servei de na Mimí, va constatar que la semblança entre na Mimí i la seva filla era tan gran que va idear una pla de substitució de l'una per l'altra. El fet d'assassinar-la o de ficar-la a la presó a base de carregar-li els crims comesos no l'acostaven als béns que ella havia heretat del seu pare. L'havia de fer desaparèixer per sempre i substituir-la per la pròpia filla. Es va aixecar i acostant-se a la taula de l'advocat el va felicitar.

-Gràcies, senyor. Supòs que, després de tot això, no gosarà acusar na Mimí.

-Crec que no. De tota manera mos manquen proves per acusar na Bet i sobretot es motiu.

-Per a mi es motiu és evident.

-Venjar-se del Marquès, supòs.

-També, però no és es motiu principal.

-Quin és, idò?

-Permeti'm que li faci una pregunta abans de contestar-li. Sa filla na Bet podria heretar els béns de son pare?

-No, a no ser que aquest l'hagués reconeguda com a filla.

-Ja m'ho pensava... I ara li deman que em deixi fumar una estona. Necessit sebre quina ha de ser la meva acció immediata.

L'advocat va treure una capsa de cigars i n'hi va oferir un. En Cargoler l'agafà, el va ensumar i després d'escapçar-lo el va encendre.

-Sortiu a sa galeria -va dir l'advocat-. Es fum me molesta. Es cigars que tencs me'ls regalen i jo els torn a regalar. No som fumador.

En Cargoler va sortir a la galeria i s'hi va passejar durant mitja hora treient fum com una locomotora. Va apagar el cigar i anà a acomiadar-se de l'advocat abans de partir cap a Banyalbufar.

-Encara no m'heu dit per què na Bet ha fet lo que ha fet -va dir l'advocat.

-Perdoni, però no puc perdre ni un minut més. Han segrestat na Mimí i segurament es troba en perill de mort.

-Supòs que no vendrà de cinc minuts. Per què no sou més explícit?

-Volen substituir sa filla legítima per sa il·legítima. N'Aleix tenia raó. Sa dama que se li apareixia era igual que na Mimí, perquè són germanes.

-No frisseu tant, sant homolEncara no vos he dit es descobriment que vaig fer a París. Vaig examinare'l llibre de comptes d'en Colom i heu de sebre que aquest, mentre va viure, enviava cada any una quantitat de doblers a Sóller a sa seva germana, que viu a sa casa paterna.

En Cargoler va sortir corrent mentre l'advocat es deia a si mateix: "Aquest homo és el revernd dimoni".

7

El taxi va deixar en Cargoler a sa Torreta i se n'anà a ca seva. Pel camí podia sentir els batecs del cor de tant excitat que estava. Va ficar la clau al pany i va entrar. La casa era un merder: el llit sense fer, dos dits de pols per tot arreu, uns quants havans fumats a mitges que abans d'apagar-se del tot havien empudegat les habitacions i la roba interior escampada de qualsevol manera damunt del llit. No, no era un home desordenat. Simplement, després de passar uns quants dies a cas Marquès, havia sortit de bon matí i -és clar- no havia tingut temps de posar una mica d'ordre a ca seva. Tot i això, no es va adonar del desordre. Es féu una truita de dos ous, se l'engolí sense saber si menjava ous o peix al forn amb verdures, perquè tenia na Mimí ficada al cap. Aquella mala bruixa de na Bet l'havia feta desaparèixer empesa per l'afany de doblers i les ganes de venjar-se del Marquès, que l'havia denunciada a la policia. Ho hauria d'haver previst des que n'Aleix va insistir en la semblança de la dama de la nit i na Mimí. Havien de ser germanes per força, ja que ningú no té el do de la ubiqüitat. L'excusa que llavors no tenia la informació de què ara disposava no li servia. Incapaç de quedar-se quiet a ca seva, va partir cap a cas Marquès, disposat a tot: o faria cantar na Bet més que na Callas o se la carregaria i la se'n duria a tirar mar endins, segons els mètodes que havia après, mentre estava a Cuba, dels esbirros del gàngster Di Luigi quan algú es posava ferreny. Encara que, si se la carregava, el podrien descobrir. No li feia res. Li quedaven pocs anys de vida i bé els podria passar a la presó.

Va trobar les portes de la casa tancades: no hi havia ningú. Era igual. Esperaria assegut a la carrera, vora la cisterna, perquè tenia tot el temps del món. El més important era que no se li escapàs aquella mala pècora. Es va passar tot l'horabaixa assegut. Quan el sol es ponia, no va poder aguantar més i se'n va anar a veure el veí de les terres del Marquès, o sigui, l'amo en Pau Colom, el qual, després de les preguntes adients, li féu saber que aquell mateix matí, devers les nou, havien comparegut a ca seva sa francesa i sa criada per dir-li adéu abans de partir cap a França. En Cargoler s'ho feu repetir per estar segur del que havia sentit, li va donar les gràcies i va partir cap al poble. Va trucar a la porta d'en Cosme Albertí i li va demanar que l'acompanyàs a Palma amb el cotxe per poder enxampar l'assassí del seu fill. L'enorme rellotge de peu va tocar les vuit i mitja; per tant, tenien temps per impedir que na Bet i la seva filla s'embarcassin. Naturalment en Cosme volia saber qui era l'assassí, però en Cargoler contestava amb evasives i insistia que, si no feien via, l'assassí fugiria i potser no el podrien atrapar. A les deu varen arribar al moll. Mancaven, doncs, dues hores per a la sortida del vaixell de Barcelona.

-I ara hem d'esperar i impedir que ses persones que estic encalçant agafin es barco de Barcelona -va dir en Cargoler.

S'assegueren a un banc del moll. A poc a poc anaven arribant els passatgers i s'embarcaven, però quan sonà la sirena del vaixell ni

na Bet ni la seva filla havien comparegut. De moment en Cargoler es va sentir millor, perquè suposava que les dues dones encara eren a Mallorca, però la tranquil·litat va durar poc temps. Podien haver agafat un avió, desitjoses d'escapar-se el més aviat possible. Va mirar d'asserenar-se jurant-se a si mateix que les persiguiria fins a les portes de l'infern si fos necessari i va dir a en Cosme que, si volia, se'n tornàs a ca seva. Ell es quedaria a Palma, dormiria a una pensió qualsevol i l'endemà mateix continuaria cercant.

-Em vols dir d'una vegada qui cerques? -va preguntar en Cosme.

-Na Bet puigpunyentina i sa seva filla.

-De quina filla em parles?

-No t'enfadis si no contest sa teva pregunta. Tu me vares demanar que agafàs s'assassi des teu fill, i ho faré a sa meua manera. De moment no parlis amb ningú des motiu que mos ha fet venir an es moll.

En Cosme, que havia promès a la seva dona que aniria a dormir a ca seva, va partir cap a Banyalbufar, i en Cargoler va trobar habitació a la pensió "Aurora". A penes va dormir durant la nit.

Es va aixecar a les set del matí, va prendre un cafè amb llet al bar del costat i a les vuit ja es trobava a les oficines que tenia Ibèria a les Avingudes. Va haver d'esperar que obrissin.

El va atendre una al·lota que, sense ser cap bellesa, convidava a passejar els ulls sobre el seu cos. La seva actitud era la d'una persona tímida i fàcil de tombar. Ho indicaven les seves mans i la mirada que adreçava al seu interlocutor; per tant, en Cargoler va adoptar l'aire d'un home trist i preocupat mentre li contava la història del marit abandonat per la pròpia dona. L'al·lota, mentre ell xerrava, no li treia els ulls de sobre i es va emocionar quan en Cargoler s'empassà saliva i tragué el mocador per eixugar-se una llàgrima que no tenia.

-Senyor -va dir ella-, em sap molt de greu tot lo que li ha passat, però no sé què puc fer per vostè.

-Només una cosa: deixa'm mirar la llista de passatgers que ahir varen agafar els avions que volen cap a Barcelona.

-No sé si ho puc fer -va dir ella, vermella com una tomàtiga.

En Cargoler es va treure un bitllet de cent pessetes i el va posar sobre el taulell. L'al·lota va mirar el bitllet, es va girar a la dreta i a l'esquerra i dissimuladament va agafar els doblers.

-Ho comprenc -va dir-. De tota manera mira si el nom d'Isabel Martorell figura a la llista de passatgers.

L'al·lota va consultar les llistes que tenia a un costat i li va dir que no, que aquest nom no figurava en cap llista. En Cargoler es va sentir molt millor, li va donar les gràcies i va sortir al carrer. Quan va passar davant de l'estació de Sóller, va trobar que es mereixia un conyac i va travessar l'Avinguda. Un Chrevolet negre estava aturat davant el bar "Cristal" esperant que el semàfor es posàs verd. Sense motiu aparent el va mirar i va pegar un bot quan es va adonar que al seient de darrera es trobava na Bet. Va saltar ràpidament a un taxi que frenava i va ordenar al taxista que seguís el Chrevolet. Na Bet va baixar a una pensió de mala mort que hi havia a la part alta del Terreno, i en Cargoler va donar un altre bitllet de cent pessetes al taxista sense esperar el canvi i va entrar a la pensió. L'ascensor s'enlairava fins al tercer pis. Es va acostar al recepcionista i li va demanar si la senyora que acabava d'entrar feia dies que era a la pensió.

-Madame Colom i la seva filla varen arribar ahir migdia. S'hi estaran fins aquesta nit.

"Hauria d'haver previst -pensava en Cargoler repenjat al taulell de recepció- que, per no deixar rastre, usaria un nom fals. Sort que he arribat a temps".

-Dèieu res, l'amo? -va preguntar el recepcionista.

-I ara! Bé... de vegades xerr tot sol. No en facis cas.

El recepcionista el va mirar amb un somriure de conill.

-Coses de s'edat, padrinet!

Si les mirades matassin, hauria caigut fulminat a terra.

-Supòs que aquesta senyora, per poder dormir a sa pensió, haurà mostrat es seu passaport.

-L'amo, en aquesta pensió, si un paga el doble de lo que val s'habitació, no feim preguntes ni demanam documentació.

A en Cargoler no li vingué gens de nou, va dir gràcies i va sortir de la pensió. Tenia tot el dia per endavant i calia aprofitar bé el temps. Va passar per la Telefònica i va posar conferència amb el quarter de la Guàrdia Civil de Banyalbufar. Va demanar per en Manzano i el va citar al bar Triquet.

-No et descuidis les manilles.

-A qui hem d'emmanillar?

-Vine i ho sabràs.

El vespre d'aquesll mateix dia na Bet i la seva filla estaven assegudes davant el comissari Sampol de Palma, que les va interrogar durant una hora i mitja sense treure'n l'aigua clara, tot i la gravetat de les malifetes que en Cargoler les atribuïa: segrest i assassinat a na Bet, complicitat en els dos casos a la seva filla. Na Bet exigí un advocat, que hauria de ser d'ofici perquè ella no podia pagar l'únic advocat que coneixia, o sigui, el Sr. Segura. El comissari li va contestar que ell decidiria si necessitava o no un advocat. En veure que, malgrat tot, no s'arribava a res de concret, va trobar que potser les hauria de deixar anar. En Cargoler va insistir que, si no volia cometre un error que costaria la vida a una tercera persona, les retingués a la comissaria fins l'endemà que ell li presentaria el cos del delictu.

-I tu, Manzano, què hi dius? -féu el comissari.

-Estic d'acord amb en Joan.

-Molt bé. Passaran sa nit aquí, però, si demà a les deu no m'heu duit es cos des delictu, com vós deis, les amollaré a totes dues.

Evidentment, durant l'interrogatori, na Bet s'adreçà a la seva filla amb el nom de Mimi, la qual a penes va obrir boca. Va estar pàl·lida tota l'estona i tremolà com una fulla de poll. De tant en tant es posava a plorar sense cap motiu.

En Cargoler es va acomiadar i va partir cap a Banyalbufar amb en Manzano.

-Veus com jo tenia raó -va dir aquest mentre enfilaven la carretera d'Esporles a Banyalbufar.

-En què?

-Fotre, que na Mimi i sa seva criada són ses assassines. No podia ser d'altra manera. Si en Toni va sortir de ca seva, fou per seguir sa seva estimada.

En Cargoler no tenia ganes de discutir; per això no li va contestar. Només li va indicar que, en arribar a Son Valentí, agafàs el camí de s'Arbassar i es Rafal.

-No trobes que és massa tard per anar d'excursió? Sa meua dona i es al·lots m'esperen.

-Fe lo que te dic -va dir més empenyat que una mona. Va callar una estona i va afegir:- Pes poble corre una llegenda que fa referència a sa torre des Rafal.

-Ximpleries. Tot això són supersticions de gent ignorant.

-Certament. Però resulta que, a rel de s'aparició de sa dama misteriosa, aquesta llegenda durant s'estiu ha cobrat vigència a Banyalbufar, i això va molt bé pes plans de na Bet que vol enterrar un crim horrible.

-Mira que t'agrada fer-te s'interessant! -va dir en Manzano-. Més valdria que cercassis sa prova que has promès an es comissari.

-Per això anam an es Rafal.

-Allà hi ha sa prova?

En Cargoler va demanar un cigarret al caporal. Se'l va fumar amb fruïció i va dir:

-Si pensassis amb so cap, hauries arribat a sa mateixa conclusió a què jo he arribat. Quina és sa possessió que està més aprop de cas Marquès? On va trobar n'Aleix sa dama misteriosa? A sa Caseta des Camp, que està a dues passes des camí des Rafal. De què ha parlat sa gent des poble durant s'estiu? De sa maledicció que pesa damunt sa torre des Rafal, una maledicció que ha pres forma en una figura determinada. Per tant, és allà on tenim ses feines abans que sigui massa tard. Mos duen tres dies d'avantatge.

Feia poc que havia plogut; per tant, el camí estava enfangat de manera que el cotxe avançava amb dificultat i la tensió nerviosa d'en Cargoler anava en augment fins al punt que no deixava d'escriu el seu company sempre que el cotxe s'encallava. En Manzano, cansat de sentir-lo, li va dir que, si no callava, hauria de fer el trajecte a peu i li va recordar que en qüestions delictives no era més que un diletant. En Cargoler no li va pegar dues bufetades perquè era conscient del perill que corria a Mimí i no valia la pena d'engegar a ca una puta l'empresa de salvar una vida humana.

Varen arribar al Rafal a punt de mitjanit, segons que va deduir en Cargoler tot observant les estrelles. Per no aixecar sospites, en Cargoler exigí apagar els fars del cotxe quan es distingiren les cases. Baixaren del cotxe i en Manzano encengué una pila, però la va haver d'apagar en sentir la pressió que li féu en Cargoler sobre el puny. Tot era silenci i foscor, i les cases des Rafal a penes es distingien. El vol d'una au nocturna va aguditzar més encara la tensió dels dos homes.

8

Es varen treure les sabates i les deixaren al cotxe. Passaren de llarg per davant la casa dels amos i per sota el lladoner sense fer gens de renou, no fos cas que l'amo o sa madona es despertassin. Efectivament era evident que un dels dos -potser els dos- havien de col·laborar amb na Bet, tant més que eren del mateix poble.

En Cargoler féu saltar el pany del portal dels senyors i va trobar que el clic del pany feia massa renou; per això es va arurar al portal mig obert (l'altre batent de la porta havia quedat assegurat pel forrellat). Guiant-se per l'instint, travessaren la claustra i pujaren l'escala que dona accés a la casa senyorial. Entraren a la casa a les palpentes i evitant de topar amb els mobles. En Cargoler, després d'enretirar les cadires amb cura, anava tustant amb el puny la paret de l'esquerra, que és la que dona a la torre: el renou de la paret era compacte i no ocultava cap accés secret a la torre. Pujaren al primer pis, que consistia en una ampla sala d'estar amb una porta al fons i una altra a la dreta. Una taula d'estil Lluís XV i les cadires corresponents adornaven l'habitació, i ocupava mitja paret de l'esquerra un armari massís de llenya del nord amb columnetes entortolligades a banda i banda. Va aplicar l'orella a la porta de la dreta i, en no sentir remor de res, la va obrir a poc a poc: donava a una habitació, que ben bé podia ser una espècie de cosidor. Llavors féu el mateix amb la porta del fons: era un dormitori gran amb un llit de matrimoni amb cobricel, on no hi dormia ningú. S'acostà a l'armari, el va obrir i va anar seguint amb la mà les parets de l'armari. Tot era llis. A la part inferior hi havia dos calaixos, que va obrir sense que es mogués res. Va tancar amb cura i es va asseure una mica decebut. Caldria continuar escorcollant la casa. De sobte li vingué una idea al cap: va resseguir amb els dits les columnetes de l'armari i va constatar que acabaven en forma de pinya sobre el sostre de l'armari. Amb l'ajuda d'en Manzano hi va pujar a damunt, va estirar una pinya i no va passar res; després l'altra, i tampoc. Finalment va estirar les dues a la vegada i tot continuà igual. Li quedava un darrer intent: pitjar les dues pinyes, i és el que va fer. Aquesta vegada sí que es produí una reacció. Una espècie de grinyol va descobrir el secret que amagava la paret: la post de fons de l'armari es va desplaçar cap a la dreta. En Manzano va ajudar a en Cargoler a baixar, obriren les portes de l'armari i a la paret hi havia un forat d'un metre i mig d'alt per un d'ample. Hi entraren de quatre grapes, avançaren un metre més o manco i sortiren al replà de dalt de tot d'una escala de pedra. Sota la llum bellugadissa dels mistos d'en Manzano començaren a baixar. Dos pisos, segons els càlculs d'en Cargoler. A mitjan escala el guàrdia es va recordar de la pila i la va encendre. Quan foren a baix, va il·luminar una habitació quadrada amb parets de pedra que regalimaven humitat. Segurament estaven sota terra. Tot podia a resclosit, i l'atmosfera era asfixiant. La llum de la pila es va aturar damunt un embalum al racó oposat de l'escala. Per la forma es veia que es tractava d'un cos humà tapat amb una flassada. Era na Mimí, immòbil, en posició fetal i amb els ulls clucs. Semblava morta. Sense saber qui trobaria en Manzano la il·luminà i féu un crit. No entenia el que passava: l'havia deixada a la comissaria amb sa mare i ara la trobava aquí ajaguda, més morta que viva. En Cargoler,

que havia seguit tots els seus moviments, va dir:

-Sí, és na Mimí. S'al·lota que hem deixat a Palma és sa seva germana, o millor, sa germanastra, fruit de la relació que son pare va tenir amb na Bet puigpunyentina. I ara no mos podem entretenir. Convé que respiri aire pur si és que encara viu. -Es va inclinar, li desfeu la brusa i li escoltà el cor-. Gràcies a Déu -va murmurar mentre els ulls se li entelaven.

L'agafaren i pujaren l'escala. Com pogueren, la passaren pel forat i la dipositaren sobre la taula. Mentre en Cargoler es tornava a enfil·lar a l'armari per estirar les pinyes i tancar el dispositiu, en Manzano va encendre la pila per examinar el rostre de na Mimí i assegurar-se que no desvariejava ni somiava. En Joan se la va carregar a coll-i-bé deixant que el cap penjàs damunt el seu pit.

-Apaga sa pila, tros de pardal! -va xiuxiuejar mentre baixaven.

Va ser ell qui va veure l'amo des Rafal dret al portal dels senyors, que mirava cap a un costat amb l'escopeta a les mans. No s'havia adonat encara de la presència dels intrusos. En Cargoler no entenia com s'havia despertat si ells no havien fet gens de renou i es ca no havia lladrat, perquè ignorava que l'amo, que dormia molt poc durant la nit, havia sortit a fer un tomb am el ca per veure si li venia la son i, en tornar, havia reparat que el portal dels senyors estava obert. El ca es posà a lladrar.

-Alerta! -va dir i amb molta rapidesa es decarregà na Mimí, la va ajeure a terra i la va cobrir amb el seu cos. En Manzano, va córrer cap al portal i, abans que l'amo tingués temps de reaccionar, li va pegar empenta fent-lo caure, es va apoderar de l'escopeta i la va disparar quan el ca estava a punt de saltar-li a sobre. L'amo, que començava a aixecar-se, va rebre un cop de culata a la nuca i va perdre el món de vista.

-Hem de partir tot d'una abans que compareguin es missatges. No mos convé armar més merder. Hauràs de fer una visita a l'amo i actuar en conseqüència, -va dir en Cargoler, que s'havia tornat a carregar na Mimí.

Partiren cap a Palma deixant sa madona cridant damunt el portal.

Quan entraven a la ciutat, na Mimí va obrir els ulls. No sabent on es trobava va sospirar i va cridar amb veu feble n'Aleix. L'ingressaren al servei d'urgències de la clínica Planas. Va ser el doctor Ventura el qui va atendre na Mimí. Després d'examinar-la amb tota cura i auscultar-la, va dir que la pacient presentava només símptomes de desnutrició i feblesa extrema.

-Potser l'haurà de veure un psicòleg -va afegir, quan en Manzano li hagué explicat tot el que na Mimí havia sofert. Li va posar una injecció i digué a la infermera que, en despertar-se, provàs de donar-li aliments líquids. El seu estómac estava massa debilitat per poder suportar menjar sòlid.

En Cargoler es va quedar al costat de na Mimí, i en Manzano va tornar a Banyalbufar per donar l'ordre d'arrest de l'amo des Rafal sota l'acusació de complicitat en un segrest i intent d'assassinat, no sense prometre abans de partir que a les deu estaria a la comissaria.

Devien ser les vuit del matí quan na Mimí es va despertar. Va esmorzar d'una tassa de brou i un tassó de suc de fruites i va haver d'aguantar les bromes d'en Cargoler que li deia que amb aquesta casta de menjar pareixia un infant de pit. A poc a poc li tornaven els colors a la cara i notava que li era més fàcil articular les paraules i coordinar els pensaments. Llavors va contar l'aventura dels darrers dies:

"Un dia -no sé si era ahir o fa una setmana- na Bet em va despertar quan encara feia fosca negra amb l'excusa que un cotxe m'esperava a sa carretera que em duria a Palma a prestar declaració una vegada més. Jo no acabava d'entendre per què havia de declarar en aquelles hores, però, mig adormida com estava, actuava d'esma. Em vaig dutxar i arreglar-me una mica, l'imprescindible per no fer cara de son. En sortir de *ma chambre*, algú em va donar un cop terrible an es cap i vaig caure en un pou sense fons enmig d'una pluja d'estrelles. No

sé quant de temps vaig estar inconscient. Em vaig despertar en un lloc *épouvantable*, que feia una pudor tan forta de podrit que em no em deixava respirar. Amb so cor a flor de pell vaig començar a caminar amb ses mans per endavant i només vaig trobar parets i una *échelle*. Es silenci em glaçava l'ànima i em vaig espantar més encara quan vaig sentir corregudes i xiscles. Em vaig imaginar que un exèrcit de rates em caurien a damunt i vaig començar a cridar i pegar per ses parets amb s'esperança que qualcú me sentiria. Sabia que, si volia sortir amb vida d'aquella situació, no em podia donar per vençuda, però prest vaig perdre sa poca esperança que tenia i a desgrat meu em vaig convèncer que d'allà no en sortiria viva. Sa meva reacció va ser posar-me a plorar. A poc a poc vaig perdre sa noció de tot. Es temps es va aturar isa sensació de viure en un espai concret s'anava esvaint també. Només pensava en *mon amour*, n'Aleix. Em sabia greu no haver-li dit adéu i em turmentava es fet que ell pogués pensar que l'havia abandonat".

-Fa tres dies que t'estic cercant -va dir en Cargoler interrompent el seu monòleg- de manera que no crec que sàpiga lo que t'ha passat. Segur que espera que tornis.

"Em vaig asseure a l'*échelle* i em vaig posar a pensar. S'humitat des lloc m'aclaparava i s'anava introduint dins es cos fins a adolorir-me es membres. Lo millor que podia fer era preparar-me per a morir i trobar-me amb *mon père*. I si sa mort era un forat negre? Segur que no ho seria tant com aquell on em trobava. Quan t'adones que t'has de morir sense haver viscut tant com voldries, no et serveixen de res ses promeses d'una vida més enllà de sa mort ni es consol del cel que de petita em predicaven *les soeurs*. Només tens ràbia, una ràbia infinita, i ganes de plorar, i és lo que vaig fer fins a esgotar totes ses meves llàgrimes, com una font esgota ses seves reserves d'aigua. Qui em volia tant de mal? M'estimava més no pensar-hi per no augmentar sa meva desesperació. Em vaig ajeure a un racó i em vaig tapar amb sa flassada que m'havien deixat es meus segrestadors. Em tapava ses orelles per no sentir ses rates i es nas per no respirar aquell aire pudent. Vaig entrar dins una mena de túnel i vaig perdre sa consciència mentre sa fredor em pujava cos amunt. Abans d'adormir-me del tot, em vaig posar sa mà al cor i em vaig acomiadar de mi mateixa... No record res més fins que m'he despert en aquest lloc i t'he vist a tu".

Na Mimí estava emocionada i de tant en tant se li trencava la veu.

-Està bé, està bé. Plora de gust, nineta meva -deia en Cargoler mentre l'abraçava i li torcava les llàgrimes-. Te promet que ho pagaran car es qui t'han fet això.

Havia arribat el moment d'explicar-li la veritat? En Cargoler estava fet un mar de dubtes. Esperaria les seves preguntes, i la pregunta arribà al cap de cinc minuts de silenci.

-Per què m'han fet això? Quin mal he fet perquè em paguin així?

Prest o tard li ho hauria de dir. Per què no fer-ho ara?

-No has fet res. Estàs pagant deutes anteriors. Recordes *Mademoiselle Lienart*, que has trobat després de bastants anys amb so seu nom vertader? De sa seva relació amb ton pare va néixer una nina; per tant, tens una germana de pare que s'assembla a tu fins an es punt que pareixeu bessones. Aquí tens s'origen de lo que t'ha passat.

-Vols dir que ella...?

-No ella, no. Na Bet, o sigui, sa mare. Sospit que no li va caure gens bé que ton pare no se casàs amb ella i ara ha volgut apoderar-se de lo que, segons ella, li pertanyia...

Va entrar el Dr. Ventura i, després d'examinar-la, va dir que estava molt recuperada i que a l'hora de dinar podia començar a menjar qualche cosa sempre que fos bona de pair i que no menjàs grans quantitats. Abans de desaparèixer va afegir que s'estaria un dia més a sa clínica per tal que acabàs de restablir-se.

-No pot ser, Don Ventura, -va dir en Cargoler-. Na Mimí ha de venir amb jo a comissaria. Pensi que hi ha un delicte pes mig. Li promet que agafarem un taxi i la cuidaré millor que si fos filla meva.

El metge va arrufar el nas i s'ho va pensar. Ben mirat, aquell

homenet havia estat com un pare per a ella i es mereixia tota la seva confiança. Per altra banda l'estat de na Mimí havia tornat a la normalitat.

-D'acord, però abans m'haureu de signar vós i ella un escrit que farà constar que ella surt de sa clínica baix sa seva responsabilitat i sa vostra.

Féu venir la infermera i li va demanar que redactàs un document que l'eximis a ell de tota responsabilitat sobre la senyoreta Mimí Colom. Un cop enllestit, varen signar en Cargoler i na Mimí. Com que la roba d'aquesta era bruta i feia pudor, va demanar a la infermera que sortís a comprar-li roba a la primera tenda que trobàs. Es va vestir mentre ell demanava un taxi. Se sentia encara feble i caminava recolzant-se en el braç d'en Cargoler. Després d'agrair els serveis prestats, partiren amb taxi i poc abans de les deu entraven a la comissaria.

9

Mentre anaven cap a la policia, Na Mimí estava inquieta i va assetjar en Joan a preguntes. Aquest la va tranquil·litzar dient que no es preocupàs, que el perill havia passat i que al seu temps s'assabentaria de tot. Comprenia que volgués saber més coses, però també havia d'entendre que ell només parlaria davant del comissari. Tot i això ella estava tota confosa. No entenia la conducta de na Bet. Per què li volia tant de mal? L'havia servida durant els mesos d'estiu amb sol·licitud quasi maternal i, malgrat tot, l'havia feta tancar en aquell lloc tan horrible. Per què? Per venjar-se de son pare, que l'havia abandonada? No tenia sentit. Recordava -això si- els seus ulls freds, el seu somriure sinistre i les seves fugides sobtades. Evidentment havia tingut una bena davant els ulls.

-Mai m'ho hagués pensat -va dir amb veu baixa xerrant amb si mateixa.

-Afany de riqueses, desig de viure sense preocupacions, ambició de fer de senyora i altres coses segurament. Un cas estrany aquest, perquè -no sé com ni per què- ha estat marcat per ses quatre reines des tarot. Primer de tot na Maciana tira ses cartes a n'Aleix i surt sa reina d'espases. Poc després mor en Toni d'una troncada. Més tard fa un solitari, li surt sa reina d'espases i mor en Bernat travessat per una daga. Es Marquès parla d'una reina de cors en sa carta que em va adreçar, i ara na Bet, per obteneir posició social i doblers, assassina i segresta, o sigui, sa reina d'ors en el seu aspecte més negatiu. Es dos assassinats semblaven una resposta a ses cartes de na Maciana. Això em va cridar s'atenció de bon començament.

En Manzano les esperava al despatx amb el comissari. Quan va entrar na Mimí, el comissari es quedà amb la boca oberta i amb cara d'emblanquinat. Es fregà els ulls pensant que veia visions o que somiava. En Manzano, desitjós d'observar la reacció del seu col·lega en aprèixer na Mimí, no li havia dit res de la seva escapada nocturna al Rafal.

-O es cervell m'ha trabucat -va dir el comissari- o som víctima d'una al·lucinació. Ahir vespre vaig deixar na Mimí i s'altra dona tancades a sa cel·la.

-S'equivoca -féu en Cargoler-. És cert que na Mimí estava tancada, però no a sa presó. Vostè va tancar una germana seva, germana només de pare, és clar. I ara, Mimí, explica a aquests senyors lo que t'ha passat aquests darrers dies.

Na Mimí va contar l'aventura que el lector ja coneix i va acabar tremolant. No li agradava haver de fer memòria de la seva captivitat. Els dos homes no la varen interrompre i varen mirar en Cargoler demanant-li explicacions, el qual es va escurar la gargamella i va començar a parlar:

-Supòs que voleu saber com he arribat an es punt fins on som ara. -Es va treure un paper de la butxaca de l'infern de l'americana-. Tenim es primer assassinat, es d'en Toni. Després de descartar tots es possibles motius, vaig suposar que en Toni havia mort a causa d'un odi congriat durant molts anys. Tot llegint l'escrit que es Marquès de Bellpuig m'havia adreçat abans de morir, vaig veure clar que la qui havia planejat l'assassinat, encara que no l'hagués realitzat

materialment, només podia ser na Maciana o n'Apagallums, de malnom. Havia duit una vida miserable -amb el conseqüent menyspreu de sa gent de Banyalbufar- perquè un dia es padri d'en Toni li havia pres es seu únic mitjà de subsistència, és a dir, ses marjades que es pare des Marquès difunt li havia regalat per compensar sa pèrdua des fruit d'uns amors prohibits entre una criada i s'hereu des titol.

En Cargoler va fixar la mirada en na Mimí, que es va ruboritzar en notar la força d'aquells ulls, i li adreçà la paraula:

-Mimí, estàs decidida a conèixer més detalls des teu passat?

Na Mimí, que no s'esperava aquesta pregunta, va callar durant una estona. Sentia el cor bategar a flor de pell i la suor li perlejava el front.

-Després de lo que he passat -va dir amb un filet de veu-, ja no em vendrà res de nou.

-Idò -va continuar en Cargoler-, a principis de segle es difunt Marquès era un home jove i es va enamorar d'una criada. Va ser un amor que tengué conseqüències, perquè va néixer una nina, que mai no va ser acceptada pes pares des Marquès. Per això la donaren a la inclusa després de despedir sa criada i enviar es seu fill a Madrid. Sa criada nomia Maciana, o sigui, n'Apagallums que tu coneixes. No era llavors lo que és ara. Era una al·lota jove i molt atractiva. Sa nina nascuda d'aquests amors més tard va ser ta mare, Mimí. Per tant, ja ho veus: ets néta des Marquès de Bellpulg i de na Maciana.

-La sorcière -va nurnurar na Mimí abaixant el cap. La seva ment havia quedat en blanc. Era incapaç de reaccionar.

-No te n'avergoneixis, nina. És una bona dona, encara que no ho pareixi, una dona que durant sa vida ha rebut una sabatada darrera s'altra. Obligada a abandonar s'homo que s'estimava i sa seva filla, va acabar perdent tots es seus béns, llevat de sa casa on viu, que li deixà una tia fadrina. Quan un malfat s'empara d'una persona, s'hi acarnissa i la fa pols. Tot i acceptar sa seva misèria sense protestar, va jurar que prest o tard se venjaria, i s'ocasió es presentà quan es nèt des seu botxí -per dir-ho així- es va enamorar de sa seva néta. Fins aquí hem arribat! No podia deixar entrar en sa seva família un descendent d'aquell qui li havia amargat sa vida. Llavors va decidir matar-lo. Com que era vella i ja no tenia forces per fer segons qué, va acudir a na Bet, una dona forta i amb un passat ple de violència, la qual al seu torn se serví de sa seva filla per fer botar en Toni des llit sa nit que fou assassinat. Anaren es dos joves a sa caseta de sa Marina, on els esperava na Bet, que va cercar es moment oportú per clavar-li una troncada i deixar-lo estès a terra. Per assegurar es cop, es va treure una xeringa de sa butxaca i li va injectar aire a ses venes. Poc després va enviar un avís a n'Apagallums matant-li es moix. Era una manera de fer-li entendre que, si se n'anava de sa llengua, li passaria lo mateix. Com és que va acceptar s'encàrrec de n'Apagallums, em preguntareu? Difícil de dir. Només puc fer conjectures. I sa meua explicació és sa següent: totes ses dones d'un temps tenien joies heretades de sa família -s'or de sa família, deien-, i segurament na Maciana no era cap excepció. Per tant, podia recompensar-la. Per això na Bet va matar i perquè era una manera de llevar-se des mig sa filla legítima des pare de sa seva filla.

En Cargoler va demanar cafè i conyac, i el comissari va enviar un policia al bar del cantó a cercar les begudes per a tots. Na Mimí va refusar la invitació i en Cargoler va encendre un cigar que li oferí el comissari.

-Anem al segon assassinat. En primer lloc vos vull dir que na Maciana no hi té res a veure. En Bernat prudent, desitjós de reprendre la relació amb na Mimí, la va obligar o li va demanar de passar una nit amb ella. No és així, Mimí?

-Sí, el vaig acceptar perquè em feia llàstima i per dir-li que tot s'havia acabat entre nosaltres. De fet vaig intentar de fer-lo entrar en raó. Quan pujàrem a *ma chambre*, no va entrar tot d'una i es va entretenir al passadís una estona. Em vengué de nou que me demanàs si teníem convidats. Li vaig dir que no.

-Exacte! -va dir en Cargoler amb aires de triomf-. Segur que va veure sa teua germana i va començar a lligar caps i la va relacionar amb sa dama misteriosa que només rondava de nit. Per això, en acabar sa

seva feina, va baixar an es menjador i va redactar una nota donant-me una cita. Què hi feia, si no, una espelma damunt sa taula des menjador? Na Bet, que evidentment vigilava es moviments des qui s'acostaven a sa casa, li va clavar una daga per tapar-li sa boca. Jo hagués pogut impedir s'assassinat, però dormia com un tronc per haver begut aigua d'un pitxer que hi havia damunt sa cisterna i que tenia un gust especial. M'hi havia posat dormissons. Potser, quan ho féu, no tenia intenció d'assassinar. Només volia evitar que jo descobris sa seva filla, que sortia de nit.

Va interrompre el relat per beure conyac. Un raig de sol entrava per la finestra il·luminant la cara de na Mimi. Semblava una verge pàl·lida escapada d'un quadre del Greco. Escollava amb atenció les revelacions d'en Cargoler i es refermava en la decisió de tornar mai més a Mallorca.

-Sa dama misteriosa és un capítol més de sa nostra història. Va ser n'Aleix es primer que me'n parlà tot remarcant sa seva semblança amb na Mimi, i el vaig creure. Evidentment s'al·lot no havia vist visions ni fantasmes; per tant, havia d'existir una germana secreta de na Mimi. Per això vaig enviar es misser Segura a París perquè fes investigacions sobre son pare, i em va confirmar lo que ja m'havia dit ella: el Sr. Colom i na Bet s'havien conegut a París. Quan na Bet va contestar s'anunci des Marquès, que cercava una cuinera, crec que només volia guanyar uns quants doblers, però, en conèixer na Mimi, va constatar sa semblança sorprenent de ses dues germanes i va començar a pensar com s'ho faria per aprofitar-se de sa seva fortuna. De primer, va voler embolicar-la amb s'assassinat d'en Toni i després va anar més enfora. La faria desaparèixer i la substituiria per sa seva filla. Així la va segrestar i la féu tancar dins sa torre des Rafal. Què hagués fet a partir d'ara? Supòs que fugir de Mallorca i anar a París segurament per apoderar-se des doblers de na Mimi. Com ho hauria aconseguit si tenim en compte que na Mimi és una ballarina coneguda en aquella ciutat? No ho sé. És una cosa que vostè, comissari, haurà d'esbrinar quan interrogui na Bet.

-On va amagar sa seva filla aquests mesos? -va preguntar en Manzano.

-Sa casa des Marquès té un segon pis, on sa cuinera dormia i tancava sempre amb clau -digué na Mimi.

-I tu no li demanares mai sa clau?

-Per què fer-ho? En tenia de sobres amb so primer pis i sa planta baixa. Ella s'ocupava de sa casa i en tenia ses claus, i a mi m'anava bé així.

-I també -va afegir en Cargoler- li tenies por i t'estimaves més no discutir amb ella, no és així?

Es va acabar el conyac i va demanar al comissari i al guàrdia que deixassin n'Apagallums tranquil·la. Era massa vella per anar a sa presó i ja havia sofert massa en la vida. Ell mateix li faria una visita per dir-li el que li havia de dir. Per què torturar una pobra vella si ja tenien una culpable entre reixes? Li contestaren que tindrien en compte sa seva petició, però no podien prometre-li res.

10

Abans de sortir de Palma, s'aturaren al mercat de s'Olivar i en Cargoler va comprar peix fresc. Sabia que na Mimi tenia l'estòmac delicat i havia d'anar alerta amb el menjar. Li faria un arrosset brouós i peix bullit amb verdures. En Manzano els va dur a Banyalbufar.

Quan arribaren al poble, tothom parlava del mateix: havien arrestat l'amo des Rafal. Ningú no sabia ben bé de què l'acusaven, però n'havia fet una de grossa -deien-, i evidentment sa gent relacionava l'arrest amb els crims comesos. Com sol passar en aquests casos, quan na Mimi va baixar del cotxe a sa plaça des poble, els qui hi esperaven esdeveniments la varen felicitar. No podia ser que una al·lota tan aguda hagués fet coses tan horribles. Si abans la dejectaven, ara quasi la convertien en una heroïna. Així de voluble és la voluntat de la massa. Fins i tot les beates li perdonaven els seus amors amb n'Aleix. "És clar que no és tan catòlica com noltros". "Ja se sap: es estrangers no són

com es espanyols". "Ses pol·lícules ja ho diuen, que a París tot està permès" Aquests eren es comentaris que se sentien pes poble. Na Mimi va mirar de ser educada amb tots, però va esquivar totes aquelles mostres de fals afecte. Tenia ganes de tornar a casa i descansar. Va cercar amb la vista n'Aleix i no el va veure. Se sentí decebuda. Passava que n'Aleix ignorava tot el que havia succeït perquè feia una setmana que es trobava a Palma per examinar-se com a lliure a l'Institut. Ajudat pel seu oncle, havia acabat el batxillerat elemental, com deien llavors.

En Cargoler donà a na Mimi l'escrit del Marquès perquè el llegís i ell es dedicà a fer el dinar. S'assegueren a taula i a penes es digueren res mentre menjaven. Ella estava massa impressionada per tot el que havia sofert per tenir ganes de parlar i ell, que coneixia tan bé les persones, respectava el seu silenci. Un tel de melangia enfosquia lleugerament la llum dels ulls de na Mimi, i això li donava un cert aire de maduresa en contraposició a la despreocupació d'abans. De tota manera la seva bellesa es mantenia intacta, encara que un xic diferent. Després de dormir una hora més o manco, va pujar a veure na Maciana. La va trobar asseguda davant la taula que hi havia a l'entrada fent un solitari. Després d'un moment de dubte, la va besar al front donant-li el tractament de padrina. Na Maciana no s'ho esperava i amb el disgust dibuixat a la cara va refusar el tractament.

-No ho neguis. He llegit l'escrit de *Monsieur le Marquis*.

-O sigui, que en Cargoler t'ha donat sa carta.

Es produí una certa tensió entre l'àvia i la néta. Ni una ni l'altra sabien ben bé què dir. Va ser na Mimi la que va trencar el silenci:

-Per què el feres matar?

-Nina, no sé de què em parles. Jo no he fet matar ningú.

-A mi m'ho pots dir, perquè ho sé tot. A més, sa policia de Palma ha arrestat na Bet, la qual ja deu haver confessat. Per tant, *dis-moi*: per què el feres matar?

N'Apagallums va veure que no tenia cap sentit negar l'evidència.

-Tant l'estimaves?

-No es tracta d'això. Només vull sebre per què una persona és capaç de causar la mort a una altra.

-S'odi, filleta meva, que si queda colgat dins s'ànima durant anys i anys es torna una bèstia que te tenalla s'esperit i el cos fins que t'ofegues. És una bèstia que només pots dominar matant-la i per matar-la has de fer lo que ella t'exigeix. Personalment no tenia res contra en Toni, però he odiat a mort sa seva família. Per això no podia consentir que sa méva sang se mesclàs amb sa seva..

-En Toni no era com es seu padrí.

-Sa mala sang només pot engendrar mala sang.

-No sé com pots viure odiant aquesta família.

-Ara ja no l'odii. He matat sa bèstia.

Na Mimi no va saber com continuar la conversa. Per molt àvia que fos, era una persona totalment estranya a ella i, si llegint l'escrit s'havia deixat emportar per sentiments de compassió i havia pensat que potser sí que arribaria a entendre-la, ja que estimar-la era impossible, ara s'adonava que l'abisme que s'obria entre elles dues era infranquejable. Es va aixecà i va dir:

-Adéu per sempre, padrina. No tornaré a Banyalbufar.

-És lo millor que pots fer.

La va acompanyar a l'entrada i va esperar que giràs cantó. Va sortir ràpidament a la terrassa i la va anar seguint amb la mirada mentre baixava les escales. Quan va desaparèixer de la seva vista, va entrar a la casa amb els ulls humits, conscient que moriria tan sola com havia viscut, però es va empassar les llàgrimes. Va tornar a la taula per continuar el seu solitari.

L'endemà na Mimi sopava a la rectoria amb n'Aina i n'Aleix, que havia aprovat els exàmens de l'Institut. Durant el sopar els va contar tot el que li havia passat. N'Aleix l'escoltava embadalit de manera que, en

acabar el relat, ell no s'havia menjat encara la sopa. Els va dir també de qui era néta i que tenia una germana, o sigui, la dama que havien vist pel poble. N'Aina va fer la pregunta:

-I ara què?

-Passat demà me'n torn a París. *Et vous?*

-Estam fet ses maletes i recollint es mobles per anar a viure a Palma. Prest arribarà es rector nou de Banyalbufar i hem de deixar sa rectoria a punt per a ell. -N'Aina es va aixecar-. I ara vos deix sols. Supòs que teniu moltes coses a dir-vos.

S'instal·laren a les butaques del menjador un davant l'altre. Es miraren una llarga estona sense dir-se res i agafant-se les mans. N'Aleix va dir:

-Mimí, vull venir amb tu.

-No, *mon amour*. No pots venir amb mi.

-És que jo t'estim.

-I jo també. Fins i tot me pareix que no podré estimar-ne cap altre com t'he estimat a tu, però la mort s'ha interposat entre noltros.

-Jo no tenc res a veure amb sos morts.

-Tu, no. Jo, sí.

-No diguis dois!

-He tengut a veure amb sa mort de *ton oncle*.

-Es meu oncle se va suïcidar.

-Certament, però estic segura que, si jo no hagués vengut an es poble o no m'hagués enamorat de tu, *ton oncle* encara viuria. No podem viure junts. Sa seva ombra seria un pes massa feixuc per a sa nostra felicitat.

N'Aleix es va aixecar disposat a donar-li tots es arguments que li vinguessin al cap per convèncer-la que ella no tenia raó, però va quedar tallat i l'emoció li travà la llengua. Na Mimí entenedrida li va dir:

-*Viens ici, imbécil, et embrasse-moi.*

N'Aleix se li va acostar i es varen estimar. Va ser el darrer acte amorós, que va contenir tots els moments de plaer que els dos havien experimentat al llarg de l'estiu. Un murmuri dolcíssim va brotar en el seu interior, talment una erupció que viatjava per les artèries i tendons dels seus muscles. Els seus cossos experimentaven i recordaven alhora, i cada record alliberava una reacció en cadena d'un nou plaer més intens. La suor es barrejava amb les llàgrimes que ell recollia de les galtes d'ella amb llavis humits i enganxosos. Després de l'amor s'abraçaren fort tot escoltant la tempesta dels sentits que amainava, meravellats d'haver constatat que els seus cossos eren el canal per a tantes coses que per definició són indecibles.

Es vestiren i, quan ella estava a punt de sortir, n'Aleix li va demanar a quina hora partiria. Volia acompanyar-la al vaixell.

-No, no vénguis. Només vull que m'acompanyi en Cargoler, perquè li dec sa vida. Demà no te'n vagis a dormir fins que es barco de Barcelona passi per davant des poble. Jo sortiré a coberta i pensaré: "N'Aleix, es meu estimat, m'està mirant des des seu balcó".

Na Mimí va obrir la porta i la fosca la va engolir. N'Aleix es va quedar plantat al portal esperant que tornàs arrere, però no va tornar mai més. ■